

Emilie Abusdal

Graffiti gir mening

Elevers skapende arbeid med spraymaling i skolen

Universitetet i Sørøst-Norge
Fakultet for humaniora, idretts og utdanningsvitenskap
Institutt for estetiske fag
Postboks 235
3603 Kongsberg

<http://www.usn.no>

© 2022 Emilie Abusdal

Denne avhandlingen representerer 60 studiepoeng

Sammendrag

I denne masteroppgaven undersøkes hvordan elever kan utrykke egne meninger gjennom graffiti. Bakgrunn for oppgaven er det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap som gjør seg gjeldende i LK20 og hva det innebærer for kunst og håndverks faget. I LK20 er dette beskrevet ved at: *Elevene skal utfordres til å kritisk refleksjon over kunst og design og gi uttrykk for egne opplevelser, meninger og tanker. Arbeid med visuelle ytringer og møter med kunst og kultur kan gi elever evne til å medvirke, tolke og endre samfunnet de tar del i.* Innenfor denne rammen er det utarbeidet et undervisningsopplegg i form av en workshop som er gjennomført på 7.trinn. På workshopen har elevene fått en innføring i hva graffiti er og arbeidet med å utrykke egne meninger gjennom graffiti i form av spraymaling for frihånd, det vil si uten bruk av sjablong/stensil.

Undersøkelsen er utformet som kasusstudier hvor hovedvekten ligger på workshopen som utgjør det ene kasuset. Det andre kasuset består av mitt eget skapende arbeid hvor jeg også arbeider med å utrykke egne meninger gjennom graffiti. Resultatene fra undersøkelsen viser hvordan elevene uoppfordret benytter sin ungdomskultur som ressurs når de skaper modaliteter som sett i sammenheng med hverandre skaper mening, deres mening. Elevene benytter i stor grad engelsk tekst, elementer fra digitale medier, samt ikonisk visuelle modaliteter som likner på det de skal representere. Meningene som kommer til uttrykk, er i tråd med læreplanens verdigrunnlag som kan være en mulig konsekvens av hvordan elevene opplever konteksten og skolesettingens begrensninger. Spraymaling har vist seg å være en enkel teknikk å mestre og graffiti har vist seg å være et engasjerende tema som kan by på spennende og viktige diskusjoner i klasserommet.

Abstract

This master's thesis examines how students can express their own opinions through graffiti. The background for the thesis is the interdisciplinary theme of democracy and citizenship that applies in LK20 and what it means for the arts and crafts subject. In LK20, this is described by: *The students will be challenged to critically reflect on art and design and give expression to their own experiences, opinions and thoughts. Work with visual expressions and encounters with art and culture can give students the ability to participate, interpret and change the society they take part in.* Within this framework, a teaching plan has been prepared in the form of a workshop that is conducted in 7th grade. At the workshop, the students have been given an introduction to what graffiti is and the work of expressing their own opinions through graffiti in the form of spray paint for freehand, i.e. without the use of a stencil / stencil.

The survey is designed as case studies where the main emphasis is on the workshop that constitutes one case. The second case consists of my own creative work where I also work with expressing my own opinions through graffiti. The results from the survey show how the students unsolicitedly use their youth culture as a resource when they create modalities that, seen in connection with each other, create meaning, their meaning. The students largely use English text, elements from digital media, as well as iconic visual modalities that are similar to what they are to represent. The opinions that are expressed are in line with the curriculum's values, which may be a possible consequence of how the students experience the context and the limitations of the school setting. Spray painting has proven to be an easy technique to master, and graffiti has proven to be an engaging theme that can offer exciting and important discussions in the classroom.

Forord

Denne oppgaven markerer slutten på min femårige lærerutdanning og studietid. Det føles etterlengtet, men også litt trist å ikke selv skulle få bryne seg på spennende oppgaver i design, kunst og håndverk lengre.

Takk til veilederne Agnete Dale Tessem og Liv Andrea Mostøl. En spesielt stor takk til Agnete for idéen om å undersøke graffiti og for alltid å vise støtte og stor takhøyde gjennom alle mine prosjekter på studiet. For første gang i livet har jeg møtt en kunst og håndverkslærer som lytter og lar elevene i stor grad realisere sine idéer. Det har vært helt fantastisk og noe jeg vil ta med meg videre.

Arbeidet med denne masteroppgaven har vært lærerikt og tidvis svært forvirrende. Takk til malerne «Per» og «Pål» som har hjulpet meg å forstå mer av det sammensatte graffitimiljøet fra innsiden.

Takk til familien min og spesielt mannen min Knut Christian som for lenge siden er blitt ordentlig lei av at jeg kun prater om graffiti.

En stor takk til mamma og pappa som alltid stiller opp. Deres hjelp har vært helt uvurderlig.

Tønsberg, 05.05.2022

Emilie Abusdal

Bilde 1 - If graffiti changed anything, Banksy

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Abstract	4
Forord	5
Innholdsfortegnelse	7
1 Innledning og bakgrunn for oppgaven	9
2 Problemstilling	12
3 Ordliste med ord og begreper fra Graffiti miljøet	13
4 Teori	15
4.1 Graffiti	15
4.1.1 Hvor kunnskapen er hentet fra.....	16
4.1.2 Urhistorien	17
4.1.3 Moderne graffiti	19
4.1.4 Streetart/gatekunst og Paragraffiti	21
4.1.5 Utvalgte graffitistiler	28
4.1.6 Graffiti som skadeverk	34
4.1.7 Malernes egne normer	34
4.1.8 Graffiti med mening	35
4.2 Multimodalitet	41
4.3 Undersøkelsenes tilknytning til læreplanen.....	44
4.3.1 Kunst og håndverksfaget	45
4.4 Ytringsfrihet.....	48
4.5 Medievaner i dagens ungdomskultur.....	50
5 Metode	52
5.1 Modell av forskningsdesign.....	53
5.2 Utvalget.....	53
5.3 Innsamling av data.....	54
5.4 Kasusstudie	55
5.4.1 Kasus 1 - elevenes skapende arbeid.....	55
5.4.2 Kasus 2 - eget skapende arbeid.....	56
5.5 Deltakende observasjon	56
5.6 Gruppeintervju	57
5.7 Intervju med meg selv	58
5.8 Personopplysninger.....	58
5.9 Egen forforståelse og forskerposisjon	59
5.10 Etikk.....	60
5.11 Multimodal Analyse	61
5.12 Diskusjonsramme	62
6 Forundersøkelser og forberedelser	65
6.1 Stensil-graffiti i ungdomsskolen.....	65
6.2 Syvendeklassinger i fri utfoldelse.....	68
6.3 Teknisk opplæring fra en maler	69
6.4 Utstyr og praktiske forberedelser.....	72
6.4.1 Valg av spot	72
6.4.2 Staffelier	75
6.4.3 Cans	75
7 Kasus 1 - Gjennomføring av graffitiworkshop	80
7.1 Oppsummering av erfaringer fra workshop.....	86

8	Elevenes piecer	88
9	Analyse av elevenes piecer	100
9.1	Elev 1	100
9.2	Elev 2	101
9.3	Elev 3	102
9.4	Elev 4	104
9.5	Elev 5	105
9.6	Elev 6	106
9.7	Elev 7	107
9.8	Elev 8	109
9.9	Elev 9	111
9.10	Elev 10	112
9.11	Elev 11	114
9.12	Elev 12	115
9.13	Oppsummering av analyse (kasus 1)	116
10	Kasus 2 - Eget skapende arbeid	118
10.1	Piece 1	118
10.2	Piece 2	122
10.3	Piece 3	124
10.4	Egne piecer	127
10.5	Analyse av egne piecer	130
10.6	Oppsummering av eget skapende arbeid (kasus 2)	135
11	Diskusjon	136
12	Oppsummering	147
	Veien videre	148
	Litteraturliste	150
	153	
	Bidliste	154
	Kasusbidliste	156
	Figurliste	157
	Vedlegg	158

1 Innledning og bakgrunn for oppgaven

Da jeg startet på dette prosjektet, var jeg først og fremst interessert i graffiti av denne typen:

Bilde 2 - Klagemuren, Oslo

Denne typen graffiti bestående av en enkel, rask strek kalles for tagging. Tagging kan ha en form for budskap slik bilde 2 viser, men opptrer nok hyppigere i form av tag. En tag er som oftest bestående av 3-4 bokstaver og utgjør den skjulte identiteten, eller signaturen, til den som eier tagen. En tag har til hensikt å fortelle andre hvem som har vært der og tagget taggen sin.

Budskapet i akkurat denne taggingen fører meg tilbake til min egen ungdomstid. Jeg leser hva som står, men blir ikke provosert. På sett og vis er jeg enig i at tagging som dette er fullstendig meningsløst og ikke noe som behøver å pryde gatene vi ferdes i. På en annen side ser jeg også noe annet, jeg ser personene bak. Dette er ungdom som «hater». Før jeg fortsetter vil jeg presisere at jeg her benytter ordet «hat» i den forstand jeg benyttet det i min ungdomstid. Å hate er et sterkt ord og min «hating» har overhodet aldri dreid seg om direkte hatefulle ytringer eller adferd mot andre mennesker. Hvis jeg kan sammenlikne det med noe, vil det kanskje være hvordan barn i barnehagen plutselig kan buse ut med at de «hater spaghetti», eller sin egen bestemor rett og slett fordi de

ikke vil ha spaghetti eller henge med bestemor. Det «å hate» var rett og slett et ord som satt løst og jeg vil påstå at jeg på denne tiden var mye sint.

For meg var det å ha mye meninger en naturlig del av det å vokse opp. Meninger om det meste. Vi kunne sitte på den grønne plastboksen med strøsand i skolegården i timevis og bare «hate». Vi «hatet» at de voksne liksom visste mer om verden enn oss, noe de helt åpenbart ikke gjorde. Vi «hatet» på andre folks musikksmak hvis de hørte på listepop, noe vi anså som en enkel og lite reflektert løsning. Og vi «hatet» kommunen som la ned ungdomstilbudene vi benyttet oss av. For oss bunnet «hatet» ut i det vi opplevde som urettferdig behandling av oss, de rundt oss, samt andre mennesker og ikke minst dyr i verden. Hvordan kunne voksne unngå å se all denne uretten som vi så, og hvordan (satt på spissen) var det i det i det hele tatt mulig å eksistere uten å ta standpunkt til det vi anså som livsviktige spørsmål. En tur på butikken kunne ta lang tid da det måtte gjøres «riktig». Colaen kunne ikke komme fra Coca-Cola Company, appelsinen kunne ikke være fra Israel, kjøtt var selvfølgelig uaktuelt, klær kunne ikke være dyre merkeklær eller komme fra kjeder som beviselig drev med barnarbeid eller ikke hadde gode arbeidsvilkår for sine arbeidere, osv. .... På et tidspunkt var jeg også flau over å komme fra en familie hvor jeg aldri hadde manglet noe. Folk i verden var fattige, mens vi hadde mer enn nok og det var for meg skinnsykt urettferdig. Mammans kabriolet ble selve symbolet på dette. Kabriolet liksom, jeg «hatet» den. Jeg har alltid hatt en sterk rettferdighetsans og har aldri vært redd for å være meg selv eller si ifra. Jeg har deltatt i demonstrasjonstog og hengt på Blitz. I dag kan jeg ikke si at jeg har så mye av dette «hatet» i meg lenger. Jeg drikker Coca-Cola, spiser pinnekjøtt og kunne mer enn gjerne tenke meg en kulere bil. På sett og vis kan en vel si at jeg har gitt litt opp eller at livet har fått nytt fokus. Kanskje er jeg blitt voksen?

Det er ikke estetikken i bilde 2 som jeg synes er interessant, men det faktum at noen velger å ytre sine meninger på offentlige vegger. Ytringsfrihet gir oss rett til å ytre våre meninger og er igjen er en viktig forutsetning for demokratiet. Ytringsfriheten er nedfelt i Norges Grunnlov §100 (Grunnloven, 2022). I tillegg er den også beskyttet av FNs verdenserklæring om menneskerettigheter (FN, 1948). Den gir oss frihet til å mene, men den gir også ansvar fordi vi samtidig må sørge for at ingen blir krenket og at alle får oppleve å føle seg like mye verdt. Begrensningene blir spesifisert i straffeloven og kanskje særlig ved § 185 som omhandler hatefulle ytringer (straffeloven, 2022).

Et av målene med å gå på skolen er å forstå og kunne delta i samfunnet gjennom demokratiet. I den nye læreplan introduseres det tre tverrfaglige temaer, hvorav et av dem er: *demokrati og medborgerskap*. Temaene skal sørge for at elevene blant annet får bryne seg på problemstillinger som fører til innsikt i utfordringer og dilemmaer i samfunnet som ikke nødvendigvis har et klart, svart-hvitt svar. Å ta graffiti inn i skolen åpner helt klart for at elevene får bryne seg på flere slike problemstillinger. Graffiti har i mange tilfeller et ulovlig aspekt. I noen tilfeller blir malingen definert som kunst og i andre, som hærverk. Dette kan føre til spennende diskusjoner. For kunst og håndverk handler demokrati og medborgerskap blant annet om at eleven skal reflektere kritisk over kunst, gi uttrykk for egne meninger og utvikle evne til å medvirke og endre samfunnet de lever i. Graffiti er en kunstnerisk uttrykksmåte, en form for visuell kommunikasjon som er et kjerneelement i faget. Visuelt arbeid bidrar til identitetsutvikling og styrker elevenes selvbilde (Saabye & Pedlex, 2019, s. 55). Alt i alt representerer derfor, slik jeg ser det, Graffiti en mulig gullgrube for kunst og håndverkslærere som skal jobbe med demokrati og medborgerskap i faget.

Jeg har selv aldri drevet med graffiti, men flere i min omgangskrets har det. Noen gjør det fortsatt og noen er blitt ordentlig flinke til det. Kanskje så flinke at til og med mamma nå kan kalle det for kunst. Mye graffiti er allerede godt etablert. Allerede for 14 år siden, i 2008, gjennomførte Tate Modern Museum den første utstillingen av Streetart, eller gatekunst som det heter på norsk. Utstillingen fant sted på deres museum i London hvor seks utøvere fra hele verden var representert. Som en del av utstillingen fikk publikum utdelt et kart over en rute de selv kunne gå for å få oppleve graffiti i sitt naturlige habitat, slik det er ment å oppleves fra malernes side (Tatemodern, 2008). Mange av graffiti uttrykkene innenfor gatekunst handler om at malerne gir uttrykk for hva de selv mener. Disse uttrykkene får oss til å reflektere over verden og gir ofte et slags kritisk spart til det etablerte.

Det snakkes i dag stadig om at ungdommer er blitt snillere. Forsker ved velferdsforskningsinstituttet Nova, Anders Bakken peker på at ungdommer er mindre i opprør, at de er mer hjemmekjære og glade i foreldrene sine (Forskning.no, 2021). Mine egne erfaringer fra skolen tilsier også at ungdom i dag er mer enig med voksenpersoner. Dette henger ikke helt sammen med min opplevelse av ungdomstiden. Betyr det at ingen «hater» lenger?

2 Problemstilling

Graffiti finnes på vegger utendørs og innendørs i byen og på landet. Voksne og barn omgir seg stadig med mer og mer graffiti. Allerede i 1979 blir den moderne graffiti stilen fanget opp av den italienske kunsthandleren Claudio Bruni som setter sammen en utstilling av graffitipecer på lerret, henholdsvis fra maleren Lee (bilde 32) som blir solgt for 1000 dollar stykket (Høigård, 2007, s. 92). Det har siden det, skjedd mye. Graffiti har nå for alvor funnet veien inn på gallerier og er nå mer eller mindre stuerein i form av å faktisk bli hengt opp inne i folks stuer. Mye av det som males opp aksepterer vi nå i større grad enn tidligere, ikke bare som et uttrykk for tilstedeværende subkultur eller undergrunnsmiljø, men som en viktig del av gatekunsten. Store kjedelige murvegger som dekorerer av graffitiartister blir lagt merke til av både voksne, barn og elever i skolen. Sitater, tekster og figurer som med kløktighet får oss til å reflektere over våre handlinger og hvordan verden faktisk er skrudd sammen.

Innledningsvis skriver jeg om min fasinasjon for hvordan noen velger å utrykke sine meninger med en sprayboks på steder der de er tilgjengelige for andre å lese. Hva vil skje dersom elever blir bedt om å gjøre det samme? Hva velger de å mene og hvordan kommer deres budskap til uttrykk gjennom en kunstnerisk uttrykksmåte som tilbyr både tekst og tegning? Hvordan tror de andre hadde oppfattet deres budskap dersom det hadde befunnet seg på gata? Elever vet hva det vil si å male et maleri med en pensel, men hvordan er det å utrykke seg med en sprayboks? Med bakgrunn i disse spørsmålene ønsket jeg å finne ut mer om hva graffiti er, og hvordan graffiti kan benyttes av elever i skolen til å kommunisere egne meninger i kunst og håndverk.

Dette har ført til følgende problemstilling:

Hva er graffiti og hvordan kan elever utrykke egne meninger i en piece?

3 Ordliste med ord og begreper fra Graffitimiljøet

Gjennom denne undersøkelsen benytter jeg ord og begreper som er hentet fra graffitimiljøet. Ordene kan for eksempel beskrive en utøver, en teknikk eller et uttrykk. Mange av ordene som benyttes er engelske og kan oversettes direkte fra engelsk til norsk. Denne «graffitisjargongen» kan variere fra «crew» til «crew» og by til by, men mye er også universelt. Jeg vil her presentere noen av de ordene og begrepene jeg oppfatter som universelle og hyppigst benyttet. Det er ord som dukker opp når jeg snakker med malere jeg har hatt kontakt med og i litteraturen jeg har lest.

- Backjump - Å male en t-bane på endestasjonen før den snur.
- Biting/ å bite - Å herme etter andre maleres stil.
- Blackbook - Malerens mappe med skisser og fotografier av det maleren har laget.
- Bombing - Å male en lokasjon med mest mulig graffiti.
- Burner - En forseggjort piece som har krevd mye spraymaling.
- Can - Boks med spraymaling.
- Cap - Dysa hvor malingen sprayes ut av boksen.
- Character - En karakter som opptrer alene eller integreres i en piece.
- Cred - En form for intern ansenitet. Cred oppnås når maleren har mye graffiti oppe, når maleren maler en spot som innehar en viss risiko for å bli sett eller når maleren har en nyskapende/dyktig/unik stil.
- Crew - En maler opererer ofte i en gjeng med andre malere, et crew. En maler kan ofte være medlem av flere ulike crews.
- Crew tagg - Taggen (signaturen) til crewet som brukes av alle medlemmene.
- Fat cap - En type dyse som gir mer maling enn standard dyse, en tykk strek.
- Graff. - Kort for graffiti.
- Handstyle - Når stilen til en maler skiller seg såpass mye ut i kreativ, nyskapende forstand, at stilen blir et fenomen og et kjennetegn på hvem som har malt en piece eller dratt en tagg.
- King - En som har gjort seg fortjent til tittelen. Maleren har veldig mye «cred» eller ansenitet som går på dristighet, hyppighet og teknikk/strek. Må ha vært en god stund aktiv i flere byer og land.

- Lovlig vegg - en vegg der det er tillatt for alle å drive med graffiti. De senere årene har flere kommuner åpnet for å tilrettelegge for flere lovlige vegger hvor malere kan øve seg. På lovlige vegger gjelder ikke de samme reglene som graffiti miljøet opererer med på ulovlige vegger. Nestemann kan male over igjen med hva maleren måtte ønske uavhengig av hva som var malt der og om det var en king som hadde malt. På den måten blir ikke pieceene her stående lenge.
- Maler - Writer/graffitiartist/graffitikunstner/gatekunstner/graffer - en som driver med graffiti.
- Mural - Benevnelsen på en stor piece malt på murvegg. Ikke så mye benyttet i norsk sammenheng.
- Piece - Kort for «masterpiece» et graffiti verk.
- Skinny cap - En type dyse som gir mindre maling enn standard dyse, en tynn strek.
- Spitte - Å dra over en annens tag/piece. Det er «forbudt» å gjøre dersom en «king» har malt. Malerne må selv ha oversikt over dette.
- Spot - Et sted som det passer å male. Kan være både planlagt og ikke planlagt. I begge tilfeller vil graffiti tilpasses formatet og omgivelsene når det kommer til størrelse og elementer i uttrykket. Er spoten ulovlig og godt synlig, betyr det at malingen må gå raskere.
- Stensil-graffiti - innebærer bruk av sjablong som skjæres ut i for eksempel papp.
- Tagg/ tagging - Det som er malt med en enkel strek. «Å dra en tagg». I moderne sammenheng gjerne i form av «taggen» til maleren, en hemmelig signatur på relativt få bokstaver.
- Throw up - Ofte i form av taggen (signaturen) til maleren, men kan også inneholde andre budskap. Består gjerne av fyllfarge(r) men kjennetegnes ved å inneholde få outlines og annet estetisk forskjønnende. Throw up skal dekke mest mulig flate på kortest mulig tid.
- Toy - Nybegynner / ikke så god til å male, nederst på rangstigen. Motsatt av king.
- Wholetrain - En piece som dekker et helt tog/t-bane.
- Å være oppe - Å på et tidspunkt ha mange pieceer og/eller tags oppe. Noe graffiti vil bli vasket vekk eller malt over slik at hvem som er «oppe» naturlig vil variere.

4 Teori

I teorikapitlet presenterer jeg relevant teori for min problemstilling. Det består av et forsøk på å forklare hva graffiti er, multimodalitet, undersøkelsens tilknytning til læreplanen, ytringsfrihet og hvordan dagens ungdomskultur preges av bruken av ulike digitale medier.

4.1 Graffiti

I dette kapitlet vil jeg forsøke å forklare hva graffiti er. Det er en stor oppgave ettersom graffitiens historie strekker seg helt tilbake til huleboertiden. Mens tidene har forandret seg for noen malere tviholder andre fortsatt på den opprinnelige formen og kaller seg mer «ekte». Dette gjør at det er mye uenighet knyttet til graffiti noe som igjen har gjort at jeg har syntes dette kapitlet har vært krevende å utarbeide. Kort fortalt handler det om hvordan den moderne graffitien, som fikk sitt gjennombrudd med hiphopen, nå forveksles med nye typer uttrykk og teknikker innen graffiti slik at skillet mellom hvilken type graffiti og hvilke utøvere som hører hjemme innenfor eksempelvis streetart sjangeren blir vanskeligere å definere. Med kjente navn som Banksy samt norske Pøbel og Dolk har stensil-graffiti blitt en mega populær form for graffiti som til og med blir skåret ut av vegger for så å selges for millioner av kroner. Både moderne graffiti og stensil-graffiti males opp lovlig og ulovlig. Det ulovlige aspektet ved graffiti har naturligvis også fått sin plass i dette kapitlet. Fordi min undersøkelse handler om graffiti utført med spraymaling for frihånd, altså uten bruk av sjablonger eller stensiler, er det denne teknikken som jeg har viet mest plass. Det er også denne teknikken som malerne jeg har hatt kontakt med benytter når de maler, hvorpå den ene maleren Per går så langt som å hevde at det kun er denne teknikken som er *ekte* graffiti. Kapitlet tar for seg graffitiens utvikling fra huleboertiden og frem til i dag på en forenklet måte. Samtidig forsøker jeg å innlemme hvilke teknikker som har gjort seg gjeldende til hvilke tider og hvordan de benyttes for å skape uttrykk som er forenelige både innenfor moderne graffiti og det Cecilie Høigård referer til som Paragraffiti hvor utøverne bryter med reglene vi kjenner fra moderne-graffiti og maler avanserte bilder med nærmest plastisk skulpturelle kvaliteter (Høigård, 2007, s. 61).

4.1.1 Hvor kunnskapen er hentet fra

Mye av teorien som skildrer malere, den moderne graffitien samt lov og rett er hentet fra Cecilie Høigårds bok «gategallerier» fra 2007. Cecilie er utdannet kriminolog og har selv bodd sammen med en maler. I boken følger hun graffitimiljøet og kontrollen av graffiti tett gjennom hele nittitallet som var et tiår hvor spesielt Oslo by gjorde alt i sin makt for å bli kvitt alt de på den tiden dro over en kam og definerte som «hærverk» fra bybildet. Boken er høyt anerkjent av malere og regnes av mange som det eneste som er skrevet om graffiti hvor forfatteren virkelig forstår miljøet og kompleksiteten rundt lov, orden og kunstnerisk utfoldelse.

Jeg har i tillegg fått hjelp av to anonyme informanter som er malere. Jeg har valgt å kalle de: «Per» og «Pål». Som malere på gata er det å bevare sin eksterne anonymitet alfa omega. Per og Pål ønsket ikke å stille til intervju. Kommunikasjonen har foregått på telefon og uttalelsene som jeg har valgt å trekke frem her er uttalelser som har blitt overlevert meg muntlig. Samtalene med Per og Pål har vært relevant for min læringsprosess i å forsøke å forstå graffiti fra innsiden. Jeg mener at uttalelsene er relevante å ha med i oppgaven fordi de er med på å understreke kompleksiteten i ulike definisjoner av graffiti og de strenge reglene som foregår i et ganske lukket miljø.

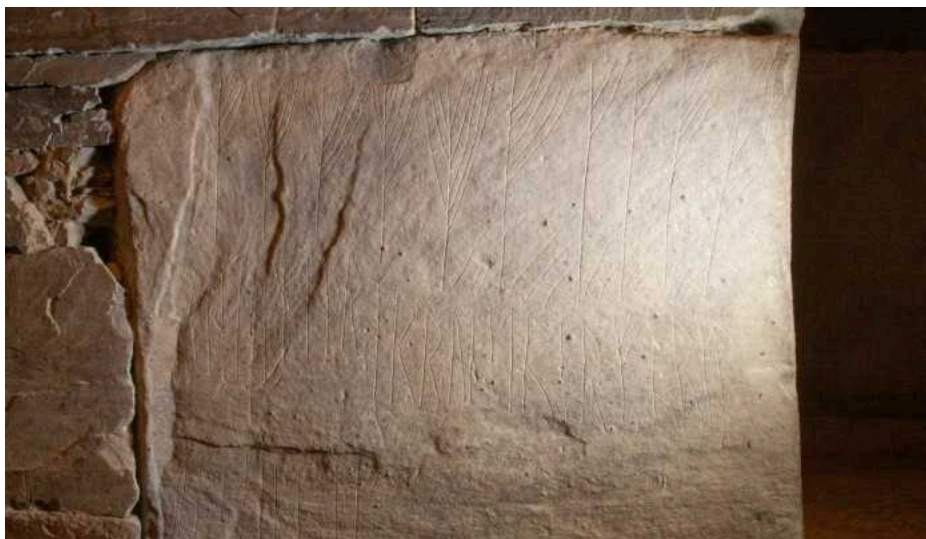
Per er «king» som betyr at han har malt lenge, malt mye, malt på en del dristige steder og at han har en viss stil som tilsier at han er god til å male. Fordi det er umulig å bli «king» over natta kan vi si at Per har fylt 30 år og vel så det. Per understreker at han, i kraft av å være king, har malt og fortsatt kan male med de store malerne i verden. Det er det ikke alle som kan.

Pål er «toy» som tilsier at han ikke har vært så mye rundt å malt og at han ikke er så veldig god til å male. For han handler ikke graffiti om å bli «king» men om å kommunisere sporadisk på gata. Pål liker dra enkle tags med henholdsvis politiske budskap og er en del av miljøet rundt Blitzhuset i Oslo.

4.1.2 Urhistorien

Ordet graffiti kommer etymologisk fra det italienske ordet sgraffio som betyr «scratch» eller på norsk: ristning (Ganz & Manco, 2004). Historisk sett har menneskene bedrevet graffiti til alle tider. Helt fra vi bodde i huler har vi av en eller annen grunn hatt et behov for å ytre oss både i form av tekst og tegning på vegger tilgjengelig for alles beskuelse. Graffiti har, med sitt utgangspunkt i ristninger, med andre ord eksistert veldig lenge. Gjennom helleristninger og runer ble det fortalt historier til omverden. Ristningene sa gjerne noe om hvem som hadde vært der, en hendelse som utspant seg i området, eller lokale myter knyttet til stedet. Runolog Karen Langsholt Holmqvist har med utgangspunkt i gammel graffiti forsket på folks selvoppfattelse i middelalderen. I sin doktorgrad peker hun på en tydelig sammenheng mellom malere da og nå. I likhet med nå, var en på denne tiden også opptatt av å skrive navnet sitt. Veggene ble ofte benyttet til å definere og presentere seg selv, noen kanskje mer høvent enn andre. Bilde 3 viser en ristning fra Maeshowe på Orkenøyene. Deler av ristningen lyder: «*Disse runene er ristet av den mannen som er mest runekyndig vest i havet*» (Holmqvist, 2021, s. 184).

Bilde 3 - Runeristninger fra Maeshowe på Orkenøyene

Holmqvist viser til ristninger i norske stavkirker som er plassert så høyt oppe at dette neppe er tilfeldig plassert. Kanskje ga det ekstra cred å plassere noe såpass høyt at en måtte stå på skuldrene til en annen? Det kan til og med se ut til at biskopene selv bedrev graffiti i Guds hus, noe som kan få oss i dag til å lure på om graffiti i det hele tatt var ulovlig på denne tiden (Holmqvist, 2021, s. 127).

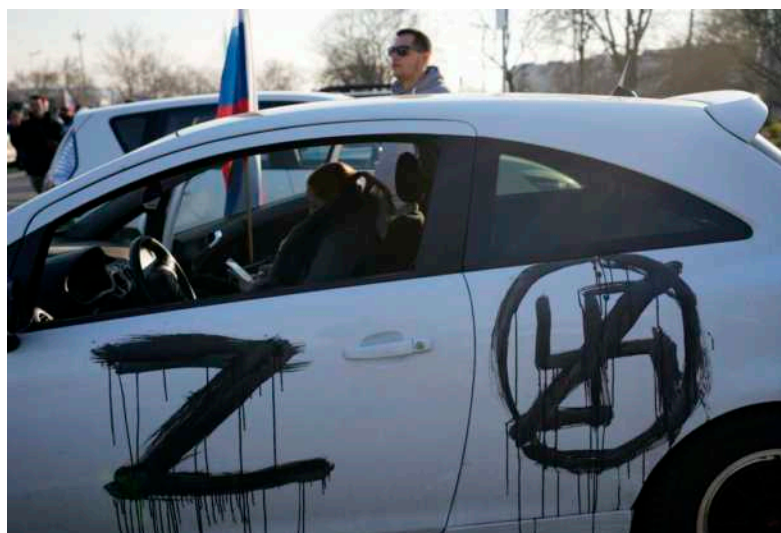
Selv om papiret etter hvert kommer for fult, fortsetter vi likevel å spre budskap på offentlige steder ved å riste, male eller tusje. Bilde 4 viser greinen til et gammelt bøketre i Göteborg sentrum. Aller tydeligst er ristningen «T+E» som trolig er forbokstavene til to som liker hverandre ekstra godt. Kjærlighetserklæringer på trær som dette er et gammelt og fortsatt eksisterende fenomen hvor forbokstaven i navnene til de elskende som oftest benyttes. Kanskje er det for å spare på krefter? Eller kanskje er det for å anonymisere de det handler om?

Bilde 4 - T+E risset i en bøkegrein i Göteborg

Under andre verdenskrig benytter Nazistene graffiti som en del av sitt propaganda apparat for å spre hat mot Jøder. På andre siden står nazismens motstandere og gjør det motsatte. Gjennom 60 og 70-tallet blir graffiti brukt av henholdsvis unge studenter som ønsker å kommunisere noe om samfunnet de lever i. Franske studenter benyttet på denne tiden ofte stensiler i sitt arbeid med å spre budskap til befolkningen (Ganz & Manco, 2004, s. 8). Stensil-graffiti er en gammel teknikk som foregår ved at man skjærer ut et motiv fra henholdsvis papp for å lage en stensil/sjablong der fargen kun trenger gjennom de stedene det er skåret ut. Dette gjør at skjærefjobben kan være tidkrevende alt ettersom hvor omfattende motivet er, mens selve malejobben foregår raskt og effektivt. En god stensil kan i tillegg benyttes opptil flere ganger og uttrykket blir likt for hver gang. I Frankrike fikk stensil-graffiti fotfeste som gatekunst mye

tidligere enn i andre land. I Norge har stensilgraffiti eksistert lenge og den blir den dag i dag fortsatt benyttet politisk av organisasjoner som for eksempel revolusjonære «Tjen folket» hvor Maos ansikt i seg selv sier mer enn tusen ord (Aamundsen, 2015, s. 15). Med den pågående invaderingen av Ukraina i skrivende stund har bokstaven «Z» blitt et symbol på støtte til Russisk side. Bokstaven «Z» dukket først opp som en taktisk merking av Russiske kjøretøy i krigssonen, men er siden blitt tagget opp på blant annet busstopp og bildører. Bilde 5 viser bokstaven «Z» malt på en bil som deltar i en demonstrasjon til støtte for Russlands krigføring. Bokstaven spres også raskt digitalt i Russland hvor den blir benyttet som «tagg» eller emneknagg i sosiale medier (NRK.no, 2022).

Bilde 5 - Bokstaven «Z» malt på en bil som deltar i en demonstrasjon til støtte for Russlands invadering av Ukraina

4.1.3 Moderne graffiti

Den moderne graffitien kommer for fullt i takt med Hiphop musikken og får sitt gjennombrudd i Amerika i forbindelse med intervjuet av Taki183 i NewYork times i 1971 (Aamundsen, 2015, s. 15). Taki183 blir verdensberømt for å tagge taggen sin «Taki183» på vegger og T-banestasjoner i og rundt Manhattan. Taki er en forkortelse for Demetraki som utgjør den greske versjonen av navnet hans Demetrius. Tallet 183 er adressen hans, 183rd street i Washington Heights. Andre store navn er «Cornbread» som ifølge Per har navnet sitt etter nettopp cornbread eller maisbrød på norsk, som han var så glad i. Cornbread er kanskje mest kjent for å ha tagget «Cornbread lives» på en

elefant som befant seg inne i en dyrehage, noe Per forteller at han ble arrestert for. I Europa kommer braket for alvor i 1984 med den prisbelønnede dokumentaren «Style Wars» og hiphop filmen «Beat Street» (Aamundsen, 2015, s. 14). For de første malerne innen moderne graffiti handler det nå om «å være opp». Det handler om å ta sjanser og spre taggen sin så mye som mulig for å oppnå «cred» eller benevnelsen «king» i et miljø som preges av en kunstnerisk, kreativ kamp om utvikling av en individuell strek. Et fellesskap hvor ulike kulturer og klasser forenes i et alternativt undergrunnsmiljø som tilbyr løsrivelse fra fattigdom og Ghetto (Ganz & Manco, 2004, s. 8). Malerne organiserer seg gjerne i crews som er løst sammensatte grupper hvor medlemskap skifter. Hensikten er at flere malere produserer mer enn én og på den måten kan en få crew navnet mye «opp». Crew-taggen sier ikke noe om hvem spesifikk maler som har malt og blir på den måten enda mer anonymiserende (Høigård, 2007, s. 41). Herfra utvikles det stadig nye stiler eller fonter, handstyles og styles som linkes til malere, crews, byer eller land. Uten å gå inn på estetikken i utformingen er kanskje «wild style» og «boble style» noen av de mest kjente innenfor bokstavutforming. For utenforstående kan «bombing» av Tøyen T-banestasjon med crew tags i «wild style» fremstå som stygt og unødvendig hærverk. I forkant av å ha snakket med Per og Pål var nok jeg også av denne oppfattelse. I dette undergrunnsmiljøet handler det om å ta sjanser, utvikle talent og bli sett. En jernbanevogn eller en trikk står ikke bare på perrongen eller stasjonen, den ruller også gjennom store deler av byen og blir derfor sett av mange mennesker. Det er stor risiko for å bli tatt mens man maler en togpiece eller en wholetrain slik bilde 6 viser, men når det er gjort gir det veldig god uttelling og cred.

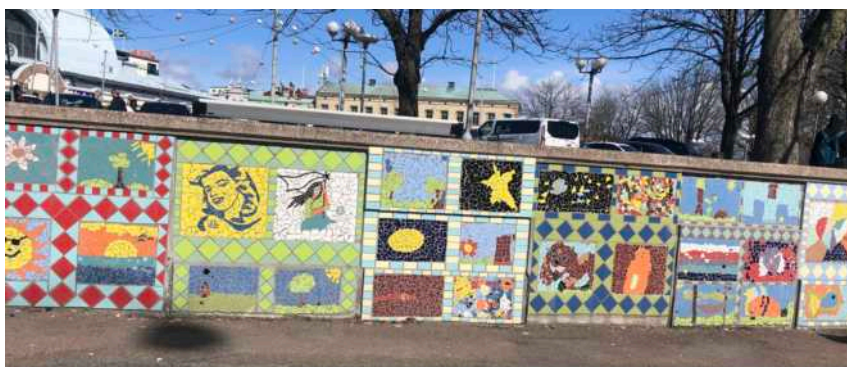
Bilde 6 - Wholetrain malt av crewet 2faced, Berlin 2017.

Cecilie Høigård kaller malingen et middel i søken etter oppmerksomhet, identitet, tilhørighet, spenning, respekt, maskulinitet og nettverk (Høigård, 2007, s. 389). Hun påpeker også at de fleste malere er svært glade i å tegne og at de tegner veldig mye. Flere av hennes informanter har gått tegnekurs eller valgt studieretninger visuelle kunstfag eller kunst, design og arkitektur. Samvær handler ofte om felles tegneaktiviteter i dyp konsentrasjon og stillhet. Bak de fineste pieceene ligger timer med øving og utallige skisseutkast (Høigård, 2007, s. 43). Teknikken i moderne-graffiti handler utelukkende om frihåndsmaling med tusj eller sprayboks, hvorpå sistnevnte er hyppigst benyttet. Per spesifiserer hvor viktig dette aspektet er for meg flere ganger. Dersom jeg skal kalle det jeg og elevene maler i denne undersøkelsen for graffiti er det svært viktig for han at vi ikke skal jobbe med stensiler. For han er det den moderne graffiti som er «ekte» graffiti. Ekte graffiti er ifølge han selv også *helt* fritt. Det betyr at dersom noe skal kunne defineres som graffiti kan ikke maleren ha blitt pålagt å male noe. Graffiti skal helst skje spontant, der og da, i nuet. Det er først da det er *ekte*. Hvis det skal planlegges (som jeg har forstått skjer ganske ofte på såkalte tegnemøter) skal det skje ut ifra ens egen kreativitet og ikke gjennom andres idéer eller rammer. Både Per og Pål mener at stensil-graffiti som gjerne plasseres under gatekunst paraplyen er «jukse graffiti» fordi det i liten grad handler om det å tegne selv, eller det å være god til å tegne. En av de mest kjente gatekunstnerne vi har i Norge er Dolk. Selv om han kaller seg gatekunstner, driver han fortsatt med graffiti i form av stensil og maler både lovlig og ulovlig. I et av sine sjeldne intervjuer sier Dolk, til Aftenposten i 2008, at stensil-graffiti for han nettopp handler om at han ikke kan tegne (Aftenposten.no/Amagasinet, 2008).

4.1.4 Streetart/gatekunst og Paragraffiti

Manco peker med følgende sitat på skillet som oppstår når moderne graffiti får andre former: «*Today's new style of graffiti challenges current definitions. Graffiti as a personal mark-making can describe anything from a poster or painting to a plastic toy glued to a wall*» (Manco, 2004, s. 7). Streetart er det engelske ordet for gatekunst og rommer mange ulike teknikker og uttrykk. Selv om dette nå er blitt en etablert form for kunst utføres det både lovlig og ulovlig. Noen uttrykk innenfor gatekunst, er blant annet sjablonger (stensil-graffiti), gateinstallasjoner, plakater og klistremerker (Aamundsen,

2015, s. 14). Bilde 7 viser gatekunst i form av mosaikk på et gjerde i Göteborg. Bilde 8 er en plakat laget av den bergensbaserte gatekunstneren AFK. Plakaten viser Pablo Picasso som holder hånden opp for å signalisere sin motstand mot rivningen av Y-blokka i regjeringskvartalet i Oslo. Kragen til Picasso, som han holder hardt i den andre hånden, utgjør bokstaven Y. Y-blokka i regjeringskvartalet inneholder flere murmalerier av Picasso og Carl Nesjar. Plakaten ble hengt opp som en protest foran Y-blokka i 2020 og ble kun hengende noen timer før den ble tatt ned av statsbygg. Det hjelper lite for gatekunstneren AFK at Picasso-veggen skal integreres i et nytt bygg. I en epost-utveksling med aftenposten skriver han: «Jeg er sikker på at Pablo Picasso vil snu i graven sin med tanken på dette verket som henger andre steder enn der han hadde tenkt» (Aftenposten.no, 2020).

Bilde 7 - Mosaikk på et gjerde i Göteborg

Bilde 8 - Plakatkunst av AFK

Ifølge både Per og Pål er all stensil-graffiti som ikke er propaganda eller reklame, streetart. Ordet Streetart inneholder ordet art som betyr kunst. Å få betegnelsen kunst handler for noen malere om at de endelig kan få anerkjennelse for det de maler. At kommunen nå kan be dem om å *dekorere* fremfor å vandalisere og betale malerne tilbake i lønn, det de har betalt i bøter. Den amerikanske graffitikunstneren Rodrigo V. Lisboa, også kjent under kunstnernavnet «Peacetu», har under den kulturelle skolesekken undervist barn og ungdom i graffiti. Når han besøker skoler, får elevene være med å dekorere skolen med farger og figurer. På bilde 9 er elever i arbeid på en av hans workshoper (Plnty.no, 2020).

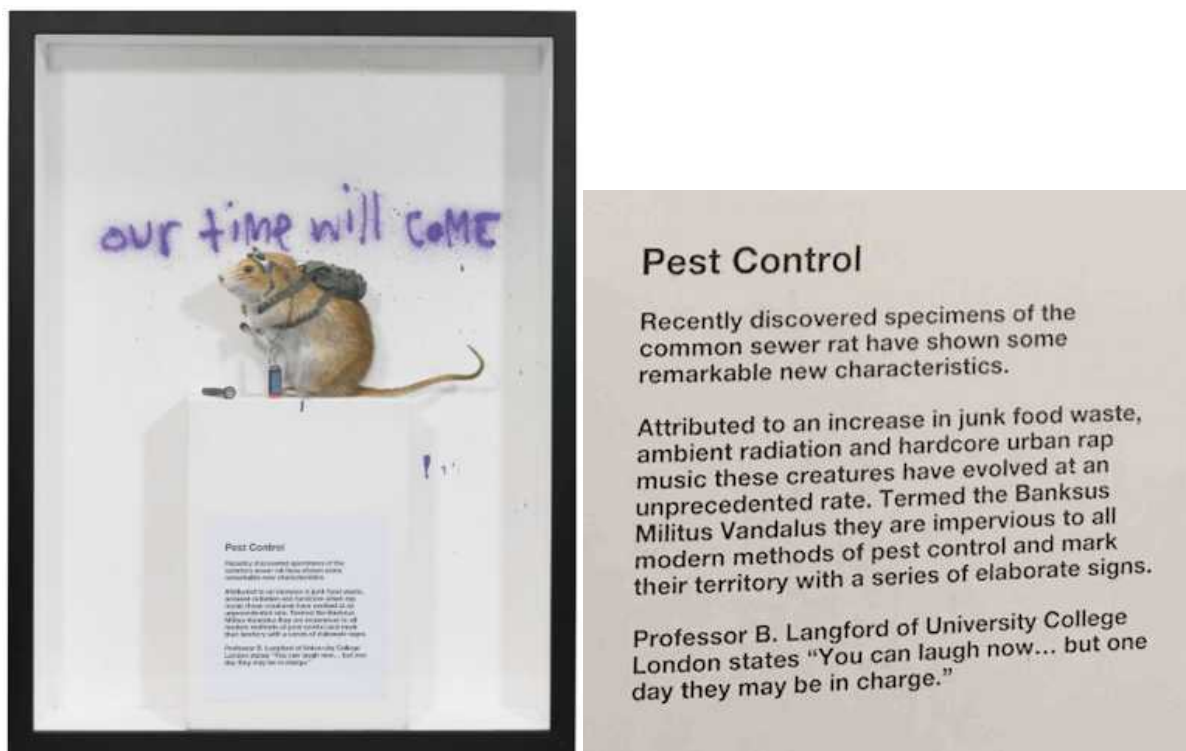

Bilde 9 - Elever i arbeid på Graffitiworkshop med Peacetu i 2020

For andre, deriblant Per og Pål, er det som tidligere nevnt motsatt. Pål er «ekte». Han er eldst, han var her først og vil alltid ha mest autensitet i kraft av å fortsatt bedrive moderne-graffiti slik den opprinnelig var ment da den fikk sitt gjennombrudd. I et leserinnlegg i graffiti og gatekunst magasinet Splitcitymagazine i 2017 kaller samfunnsviteren Jon Olsen disse første malerne for «ulver». Enkelte medlemmer av den opprørske ulveflokket vil naturlig søke seg inn i varmen og tilpasse seg et nytt klima. De kaller seg graffitikunstnere eller gatekunstnere. Graffiti er et samlebegrep og konflikt mellom ulike malere burde ikke tolkes som et signal om fare, men som en

utvikling som er essensiell for levedyktigheten i miljøet «vi tåler beef». Videre forklarer han at dersom opprørsk «ekte» graffiti skulle komme til å bli populær, det vil si dersom folket skulle komme til å omfavne tags, burde malerne snarest finne på noe mer provoserende (Olsen, 2017).

Den mest kjente streetart maleren er uten tvil britiske Banksy som trass all oppmerksomhet, i skrivende stund, fortsatt forblir anonym. Fra tidlig 2000-tall har han malt mer og mer stensil-graffiti. Stensil-graffiti innenfor gatekunst sjangeren kommenterer ofte noe i samfunnet som vi kanskje ikke tenker på i en hektisk hverdag. Mange ønsker å gi et slags kritisk spark til samfunnet eller mennesket i sin håpløse enkelhet (Aamundsen, 2015, s. 14). I løpet av årene 2003-2005 henger Banksy opp egne kunstverk på museer rundt om i verden. Selv sier han at han ikke ble invitert til å stille ut og at han derfor måtte ta saken i egne hender. Bilde 10 viser «*pest control*» som ble plassert på naturhistorisk museum i London i 2004 (Banksyexplained.com, 2021).

Bilde 10 - Pest Control, Banksy 2004

I dokumentarfilmen «*Exit through the giftshop*» fra 2010 som Banksy selv har regissert blir han av flere omtalt som streetartens far og det er ikke uten grunn. Filmen viser klipp fra Banksy's utstilling «*Barely legal*» i Los Angeles i 2006. Blant de fremmøtte er

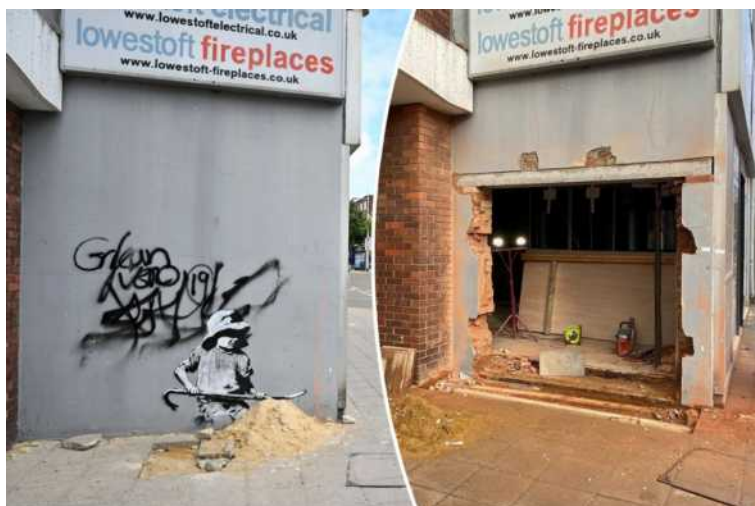
kjente navn som Brad Pitt, Jude Law og Angelina Jolie. I rommet eller stuen, som er tapetsert, befinner det seg installasjoner, piecer og malerier, men også en stor levende elefant som er malt i farger for å gå i ett med tapeten. Banksy ønsker med dette å kommentere elefanten i rommet som ingen snakker om. Elefanten representerer globale verdensproblemer som sult, fattigdom og global oppvarming. For malere er denne elefanten også en slags hyllest til legendariske Cornbread og hans «cornbread lives» tagg, som jeg tidligere har nevnt. Etter utstillingen går kunstkjøpere mann av huse for å kjøpe kunsten hans. «*Suddenly it was about the money. It was never about the money*» - Banksy (*Banksy, 2010*).

I 2018 utdyper Banksy hva han mener om kunstverdenen da han flere år i forveien, på vellykket vis, har plassert en makuleringsmaskin i bunnen av rammen på den kjente piecen «*girl with balloon*». Idet hammeren hos Sotheby's treffer bordet på 1.4 millioner dollar blir publikum vitne til at piecen makulerer seg selv. I 2021 får piecen det nye navnet «*Love is in the bin*» og selges på nytt hos Sotheby's slik bilde 11 viser. Denne gangen blir den, nå delvis makulerte piecen, solgt for 25.4 millioner dollar (Reyburn, 2021). Om makuleringsstuntet siterer Banksy kunsnteren Picasso og sier: «*The Urge to Destroy is Also a Creative Urge*» (Loughrangallery, 2018).

Bilde 11 - «*Love is in the bin*» på auksjon hos Sotheby's i 2021

Mens vegg-eierne nå er mer opptatt av å fjerne Banksys piecer fra veggene sine for å tjene penger slik bilde 12 viser, handler den egentlige debatten om disse streetart piecene egentlig kan plasseres på gallerier og museer uten at de mister sin egenart. Veggene er valgt av malerne. Kunst på gata er også et forsøk på å gjøre den mer tilgjengelig for alle. I et intervju med ThrowUP magazine sier den kjente chilenske maleren Ufón Pinta: «*Art belongs to the elite, graffiti to the streets*» (ThrowUPmagazine, 2020). Piecene på gata er plassert akkurat der for en grunn. Kanskje er også elementene rundt med på å forme uttrykket eller skape mening i uttrykket. Malerne har ofte en god oversikt over byen og derfor også mange «spots» lagret i hukommelsen når de utarbeider skisser slik at piecene tilpasses «spoten» (Høigård, 2007, s. 59).

Bilde 12 - Veggeieren fjerner vegg for å selge Banksys piece, 2021

Banksy på sin side er fortsatt opptatt av å kommentere samfunnet og de som bestemmer. Dette dreier seg nå også om hvordan han skal forvalte pengene han tjener. I 2020 bygde han et fransk marinefartøy om til redningsbåten M.V. Louise Michel, som selvfølgelig er sprayet rosa og dekorert av maleren. Redningsbåten skal ved hjelp av redningsmannskap og aktivister patruljere Middelhavet for å redde flyktninger fra å drukne på sin ferd over fra Afrika til Europa. M.V. Louise Michel skal hjelpe der menneskeheten og politikerne svikter. Hun skal plukke opp flyktninger og bidra til at politikken snur, slik at ikke sivile lenger blir straffet dersom de forsøker å redde «ikke-Europeere» fra drukning (mvlouisemichel.org, 2020).

En litt mindre kjent benevnelse på kunstformen streetart er begrepet post-graffiti som indikerer at det har skjedd en slags overgang mellom moderne graffiti og streetart-graffiti (Aamundsen, 2015, s. 14). Høigård mener betegnelsen post-graffiti er skapt av kunsthistorikere og at den på ingen måte er en god betegnelse. Post-graffiti gir lett idéer om at det dreier seg om noe «nytt» som befinner seg på et høyere trinn i en slags utviklingskjede i form av å representere noe bedre enn graffiti. Hun sier at det er viktig å forstå at dette stammer fra moderne-graffiti og velger derfor heller å introdusere begrepet paragraffiti for å signalisere hvordan graffitien har utviklet seg parallelt i to retninger. Paragraffiti handler om det som bryter med den moderne-graffiti, som avanserte bilder hvor romforhold og nærmest plastisk skulpturelle kvaliteter trer frem (Høigård, 2007, s. 61). Det finnes mange eksempler på slike piecer som Høigård her referer til. Et eksempel på en slik maler som har tatt malingen sin til et nytt nivå er den franske maleren George Rousse (Scaf) som nå om dagen maler mest 3D-graffiti. Bilde 13 viser Scaf som poserer med en av sine 3D-piecer, noe han typisk pleier å gjøre.

Bilde 13 - Maleren George Rousse (Scaf) poserer med sin 3D piece, 2020

4.1.5 Utvalgte graffitistiler

I dette kapitlet vil jeg presentere utvalgte graffitistiler innen moderne graffiti og paragraffiti som omhandler spraymaling.

4.1.5.1 Tagg/tags

Graffitiens utgangspunkt er tags som er en form for tagging. Å hevde at tags er utgangspunktet for graffiti er kanskje å dra det litt langt, men sett i et større perspektiv har vi mennesker som tidligere nevnt skrevet navnet vårt på vegger lenge før den moderne graffitien gjorde sitt inntog med hiphopen. En tag er, i moderne betydning, navnet til maleren eller crewet, tusjet eller sprayet i en enkel, helst sammenhengende bevegelse slik bilde 14 viser. Ofte består tags av relativt få bokstaver og er vanskelige å lese for et utrent øye, men for malere som har holdt på en stund er det en enkel sak. En av malerne i Høigårds bok sier: *«ikke for å skryte eller fremheve meg, altså. Men jeg vil påstå at jeg kan lese alle taggere i hele Norge, ja, kanskje i hele verden. Det er en form du lærer deg med tiden»* (Høigård, 2007, s. 49). Tags gjør det mulig å være anonym, men samtidig oppnå annerkjennelse innad i et ganske lukket miljø. I dette miljøet kan tags utgjøre den vakreste form for graffiti, dersom det er ordentlig gjort. Det vil ifølge Per si: originalt, komplisert eller nytenkende og med en god «swong» som må bearbejdes og innøves over tid. Bilde 14 viser crew-taggen til FMS-crew og kan være et eksempel på en slik «swong». Tags benyttes også for å signere piecer man har laget slik bilde 15 viser at Dolk har gjort, nederst til venstre, med stensil på sin stensil-piece.

Bilde 14 - FMS-crew tag

Bilde 15 - stensil-taggen til maleren Dolk

4.1.5.2 Tagging

Tagging kjennetegnes i likhet med tags ved å være utført med en enkel strek, i moderne betydning utført med henholdsvis tusj eller maling. Tagging kan for eksempel også være former eller figurativ tegning, men Pål presiserer at det estetiske uttrykket til tagging er svært enkelt og absolutt ikke fargelagt og forseggjort. Bilde 16 viser et prøverom i Göteborg hvor noen, muligens Sand, har tagget sitt budskap.

Bilde 16 -Tagging i et prøverom i Göteborg

Denne formen for graffiti blir nok av mange sett på som hærverk, men velger en å se på det med litt andre briller kan tagging overraske oss både med budskap og spennende abstrakte former. Bilde 17 viser tagging utført av Kingen skog som er kjent for sin postmodernistiske, luftige taggestil hvor hans tagg blir integrert nederst i vestre hjørne som del av et uttrykk bestående av abstrakte former som tydelig er tilpasset formatet. Jo Brochmann peker i sin bok: «tagging - en bok som stygt som pent» på at dersom graffiti hadde befunnet seg på gallerier hadde den med all sannsynlighet blitt hyllet som samtidskunst (Brochmann, 2014, s. 17-18), noe bilde 17 kan være et eksempel på.

Bilde 17 - Tagging av kingen Skog. Skogs tagg nederst i venstre hjørne, Oslo 2010

4.1.5.3 Throw up.

En Throw up utgjør som oftest maleren eller crewets tag. Throw upens hensikt er å dekke mest mulig flate på kortest mulig tid. Den har som regel en outline, men kan også ha second outline eller enkle skygger. Dersom det forekommer fyllfarge er denne typisk

sprayet med en fat-cap da hensikten som sagt er at male jobben skal gå raskt. Bilde 18 viser en throw up i boblestyle malt av COPE2. Maleren er en NewYork legende som besøkte Oslo i 2010 og det er jo selvfølgelig helt r tt ifølge Per.

Bilde 18 - Throw up av COPE2 da maleren besøkte Oslo i 2010

4.1.5.4 Piece

Piece er kort for masterpiece eller «mesterverk» og referer til et graffiti «verk». Picen er mye mer tidkrevende enn throwupen. Den inneholder flere linjer, former, farger og spennende elementer. Piece brukes om alle graffiti «verk» som er malt med cans. Det vil si alt fra avanserte portrett liknende fremstillinger til stensil-piecer. I moderne-graffiti betydning sammenfaller piece med integrering av bokstaver, former og characters slik bilde 19 viser.

Bilde 19 - En av Banksys piecer fra sent 90- tall. Bristol, England.

4.1.5.5 Character

Character er karakterer som opptrer alene eller som integreres i en piece. Bilde 20 og bilde 21 viser eksempler på character-piecer.

Bilde 20 - Character-piecer, Kamo og Merk, STS-crew

Bilde 21- Character-piece, ukjent maler

4.1.5.6 Burner

En burner er en piece hvor det har gått med *mye* maling slik bilde 22 viser. Navnet kommer, ifølge Per, rett og slett av at maleren har «burna» det vil si «brent gjennom» eller brukt mange cans under arbeidet. Burneren er malt av Loads crew i 2015 som en del av Snösätra Graffiti hall of fame i Stockholm.

Bilde 22 - Burner av Loads crew, Snösätra Graffiti hall of fame, Stockholm 2015.

4.1.6 Graffiti som skadeverk

Straffeloven § 351 omhandler skadeverk.

Strl. § 351 første ledd: «Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som skader, ødelegger, gjør ubrukelig eller forspiller en gjenstand som helt eller delvis tilhører en annen» (straffeloven, 2022). Det er med andre ord ikke lov å male på noe som ikke er ditt. Likevel skjer det og noen ganger blir det sett på som kunst mens andre ganger er det nettopp skadeverk eller hærverk og blir straffeforfulgt.

I 2016 lanserer Oslo Kommune, i likhet med flere andre kommuner, en ny handlingsplan for å fremme gatekunst i bybildet og åpner for at malere kan søke om støtte til prosjekter. De benytter begrepet graffiti og ikke tagging når de med dette markerer overgangen fra nulltoleranse (Oslo.Kommune.no, 2016). Jeg har tidligere pekt på hvordan jeg opplever at taggestilen i større grad knyttes til hærverk enn andre former for graffiti. Per mener at begrepene forveksles og benyttes upresist og at dette er noe som foregår bevisst for å forsøke å skape et skille mellom det folk flest opplever som skadeverk og det folk flest opplever som gatekunst. Tagging er en stil innenfor graffiti som også kan opptre i former som kan aksepteres som gatekunst, (noe bilde 33 kan være et godt eksempel på). Samtidig som Oslo kommune legger opp til flere lovlige vegger og mulighet for å søke om å bidra med uttrykk i bybildet på lovlig vis, reklamerer Oslos offisielle reiseguide på sine nettsider med graffiti og selger inn Oslo som en by hvor publikum kan oppleve mengder med urban kunst. Her er også ulovlige graffitipecer en del av utvalget som presenteres (Visitoslo.com, 2021). Dette danner naturligvis grunnlag for gode diskusjoner i klasserommet om hva som er kunst og hva som er skadeverk og hvem som egentlig bestemmer dette.

4.1.7 Malernes egne normer

Som tidligere nevnt flere ganger forholder ikke malerne seg alltid til loven. Likevel har de noen uskrevne regler. Det en maler holder seg unna har jeg blitt presentert av maleren Pål og jeg velger her å ramse det opp. Jeg vil presisere at plassering i rekken ikke representerer at noe er viktigere enn noe annet, meg bekjent. Lista er ifølge Pål: skoler, sykehus, barnehager, kirker (spesielt kirker av historisk/arkitektonisk verdi),

biler, vinduer, kunstverk/installasjoner, andre folks graffiti (spesielt hvis det er malt av en king), private hus og private gjerder (privateide boligblokker er noe annet). Videre kan throw ups gå over tags og piecer kan gå over throw ups. I tilfeller hvor det er en king som har malt er graffitien gjerne «fredet» og bør ikke males over.

4.1.8 Graffiti med mening

Her har jeg samlet et utvalg bildeeksempler på graffiti hvor maleren gir uttrykk for egne meninger.

Bilde 23 - Tagging i Markveien, Oslo. Ukjent maler, 2022

Bilde 24 - Stensil-piece, Oslo. Ukjent maler, 2022

Bilde 25 - Tagging i Åndalsnes, «Norge suger». Ukjent maler. eget foto.

Bilde 26 - Piece i Sveits. A.C.A.B - «all cops are bastards». Ukjent maler, 2011

Bilde 27 - «Nobody likes me». Stencil-piece, malt av iHeart. Stanley Park, Vancouver 2014

Bilde 28 - Stensil-piece, malt av Banksy på Gaza muren i Palestina 2005.

Bilde 29 - «Cave painting removal». Piece malt av Banksy, London 2008

Bilde 30 - «Howard the duck mural» Piece malt av Lee, Manhattan 1978.

Bilde 31 - Piece av Malina Suliman, Afghansk maler som lever på flukt fra Taliban. Kandahar city, 2012

Bilde 32 - Piece i Göteborg. Malt av Sletz, Dudez og Disk

Bilde 33 - Tagging av Banksy, London 2011.

4.2 Multimodalitet

I dette kapitlet presenterer jeg hva som kjennetegner visuelle multimodale uttrykk samt noen utvalgte sentrale begrep. Jeg sier litt om hva som skjer hos utøver når uttrykkene skapes og hva som skjer i interaksjonen når uttrykkene tolkes.

Oppgaven som blir gitt til elevene og meg selv i denne undersøkelsen handler om å formidle egne meninger i en piece. Graffiti er en kunstnerisk uttrykksmåte som åpner opp for tegning og tekst. Graffitiene vi skaper, skaper vi med det formål om å skape en mening. Meningen med selve skapingen er å få frem våre egne meninger.

Når noe skapes med det formål om å skape en mening, kombineres gjerne flere uttrykksformer. Valg av farger, størrelser og former er eksempler på uttrykksformer som bærer i seg ulike potensialer til å kunne skape mening innenfor en kontekst. Uttrykksformene kalles for modaliteter og disse regnes ikke for å være noe statisk eller fast. I samspill med hverandre dannes det en kommunikasjon mellom modalitetene, en multimodal kommunikasjon. Modalitetene har ulikt potensial, mulighet og avgrensning når det kommer til meningsskapning. For eksempel kan en bestemt form eller en bestemt farge brukes i meningsskapning fordi den kommuniserer noe, dette kalles modalitetenes affordans (Thorsnes, Veum & Nyhus, 2018, s. 10).

Et multimodalt uttrykk bygges opp av modaliteter hvor den skapende utøveren i min oppgave skal *mene noe* eller formidle et budskap til publikum. Den skapende utøveren vil være i dialog med andre mennesker på den måten at publikum skal forstå det utøveren prøver å formidle. Dette kalles for *interaksjon* og handler om interaksjonen mellom den som skaper og den som mottar (Thorsnes et al., 2018, s. 17).

En teoretisk tilnærming som kan anvendes for å undersøke hvordan modaliteter og uttrykksformer integreres i multimodal meningsskapning er Sosialsemiotikken. Mens semiotikken dreier seg utelukkende om læren om tegn, er sosialsemiotikken også opptatt av hvordan meningsskapende resurser benyttes og hvordan de tolkes både

materielt og i ulike sosiale sammenhenger. Sosialsemiotikken er preget av funksjonalismen som også gjorde seg gjeldende på 1900-tallet. Sosialsemiotikken bidro til at tidligere praksiser som i stor grad var preget av estetisk tradisjon nå kunne benyttes til mer funksjonelle, konkrete formål. For eksempel kunne film benyttes for å promotere holdninger eller til utdanning. På samme måte kunne musikk benyttes med det formål om å få kundene i en klesbutikk til å handle mer klær, eller menneskene på en arbeidsplass til å bli mer produktive (Thorsnes et al., 2018, s. 11-13).

En bok som har fått bredt gjennomslag innenfor det estetiske feltet er boken «*Reading images. The grammar of visual design*» av Kress og Van Leeuwen. Boken tar for seg hvordan meningsskapende ressurser integreres i visuelle fremstillinger på sosialsemiotisk vis. Multimodal interaksjon handler om hvordan skaperen interagerer med mottakeren og dette vil alltid være individuelt ettersom mottakeren selv må tolke etter sine egne forutsetninger. Likevel er det mange *metaforer* som det er bred enighet om hvordan bør visuelt fremstilles, iallfall på internett. Et bildesøk etter for eksempel: «frihet» vil avdekke en viss enighet om hvordan «frihet» bør fremstilles visuelt. Et enormt flertall av disse fremstillingene innebærer pene mennesker som hopper av glede i blomsterenger eller på strender under klar, blå himmel. I en verden hvor vi i stor grad benytter oss av digitale hjelpemidler er det viktig å understreke at slike søk både inkluderer og ekskluderer. «Frihet» kan for eksempel også handle om yringsfrihet i form av politisk overbevisning eller ideologi (Kress & Van Leeuwen, 2021, s. 29).

Når utøveren skaper befinner utøveren seg innenfor det Kress definerer som «*the frame of action*» eller *handlingsrammen*. Dette stedet er retorisk som vil si at det er utøveren eller *retor* som bestemmer. Retor må selv utvikle og analysere modaliteter underveis slik at meningspotensialet kan nåes eller realiseres på best mulig måte innenfor handlingsrammen (Kress, 2010, s. 133).

Bilde 34 viser en stensil-piece av Pøbel. Modalitetene består av en handlevogn som er plassert opp ned over et menneske som skriker. En handlevogn benytter vi oss av når vi handler, noe vi gjør mye av i mange vestlige land. Handlevognen kan i denne delen av verden derfor representere selve forbrukersamfunnet og presset etter å stadig måtte handle seg nyere, finere ting. Gitteret på handlevognen fungerer som et slags fengsel og mennesket ser ut til å ville ut av dette fengselet eller dette forbrukersamfunnet. I andre deler av verden hvor en kanskje ikke har like store forutsetninger for å knytte

handlevogner til forbrukersamfunnet vil forbrukeraspektet kanskje ikke bli like mye vektlagt i interaksjonen. Handlevognen med sitt gitter representerer fortsatt et fengsel og mennesket som er fanget under vil fortsatt ut. I begge tilfellene vil Piecen kommunisere et menneske som virker ufritt eller fengslet.

Bilde 34 - Stencil piece av Pøbel, Strøget Oslo, 2009

I sammensatte elevtekster peker Anne Løvland på at det er vanlig at elever benytter ikoniske visuelle modaliteter. Det er modaliteter som i stor grad likner på det de skal representere (Løvland, 2007, s. 98). Videre forteller hennes erfaringer, gjennom multimodalt arbeid med elever, at elevene gjerne utvikler en egen stil innenfor en sosial plassering. Denne egne stilen handler om hvordan eleven er og hvordan eleven ønsker å bli oppfattet. En fotballtegning, eller et klistremerke av en hodeskalle på pennalet kan definere eller signalisere hvem eleven er eller ønsker å være. Denne stilutviklingen er en viktig del av identitetsskaping i ungdomsårene hvor elever arbeider med å forme å utrykke seg selv og finne ut av hvem de er (Løvland, 2007, s. 106).

4.3 Undersøkelsenes tilknytning til læreplanen

Denne undersøkelsen handler om elevers skapende arbeid som foregår på en graffitiworkshop som jeg har planlagt og gjennomført. Dette kapitlet tar for seg undersøkelsen tilknytning til læreplanen.

Normalplanen av 1939 var den første læreplanen som stilte detaljerte kunnskapskrav til elevene. Siden den gang har nye nasjonale læreplaner i grunnskolen gjort seg gjeldende omtrent hvert 16. år. Læreplanverket for kunnskapsløftet (LK20) ble innført trinnvis fra 1. august 2020. Den stiller i likhet med sin forgjenger kompetansekrav til elevene gjennom kompetansemål som handler om hva det er eleven skal kunne etter å ha arbeidet med målene.

LK20 definerer kompetanse slik:

«kompetanse er å kunne tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner. Kompetanse innebærer forståelse og evne til refleksjon og kritisk tenkning» (Saabye & Pedlex, 2019, s. 14).

Lærere er nå godt i gang med å ta den nye læreplanen i bruk og opererer på det Goodlad omtaler som læreplanens oppfattede nivå når de arbeider med å lese og tolke planen. Operasjonalisering foregår gjennom planlegging og gjennomføring av undervisningsopplegg. Elevene danner utgangspunkt for læreplanens erfarte nivå som deltakere i lærernes planlagte undervisning (Goodlad, 1979).

«Formålet med fagfornyelsen, er at det elevene skal lære er mer relevant og framtidsrettet» (Saabye & Pedlex, 2019, s. 3). I den nye læreplanen presenteres de tre tverrfaglige temaene: *Folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling*. De tverrfaglige temaene skal gjøre det mulig for elevene å se sammenheng på tvers av fag fordi kompetansemål innenfor de tverrfaglige temaene gjør seg gjeldende i alle fag. Når elevene arbeider med problemstillinger knyttet til relevante kompetansemål innenfor fagene får de innsikt i utfordringer og dilemmaer. Gjennom arbeid med de tverrfaglige temaene skal elevene utvikle kompetanse som kritisk

tenking, etisk bevissthet, refleksjon og kreativitet som er viktige stikkord i den nye læreplanen (Saabye & Pedlex, 2019).

De tverrfaglige temaene bygger på mange av de verdiene som også gjør seg gjeldende i opplæringens verdigrunnlag. Overskrifter i opplæringens verdigrunnlag er: menneskeverd, identitet og kulturelt mangfold, kritisk tenkning og etisk bevissthet, skaperglede, engasjement og utforskertrang, respekt for naturen og miljøbevissthet samt demokrati og medvirkning (Saabye & Pedlex, 2019, s. 8-12). Opplæringens verdigrunnlag er en utdypelse av opplæringslovens formålparagraf.

«Formålparagrafen uttrykker verdier som samler Norge som samfunn. Verdiene er grunnlaget for vårt demokrati og skal hjelpe oss å leve, lære og arbeide sammen i en kompleks samtid og i møte med en ukjent fremtid» (Saabye & Pedlex, 2019, s. 8).

Dette masterprosjektet oppstår i en kontekst der jeg ønsker å jobbe innenfor det tverrfaglige temaet: demokrati og medborgerskap. Undervisningsopplegget (workshopen) har som mål å få frem «meninger» hos elevene.

«Demokrati og medborgerskap som tverrfaglig tema i skolen skal gi elevene kunnskap om demokratiets forutsetninger, verdier og spilleregler, og gjøre dem i stand til å delta i demokratiske prosesser. Opplæringen skal gi elevene forståelse for sammenhengen mellom demokrati og sentrale menneskerettigheter som ytringsfrihet, stemmerett og organisasjonsfrihet. De skal få innsikt i at demokratiet har ulike former og uttrykk» (Saabye & Pedlex, 2019, s. 16).

4.3.1 Kunst og håndverksfaget

Kunst og håndverk er et sentralt fag for kreativitet og praktiske ferdigheter. Elevene skal og reflektere over ulike kunstuttrykk og hvordan identitet kommer til uttrykk i kunst. «Felles referanserammer og toleranse for kulturelt mangfold skapes gjennom refleksjon over hvordan identitet kommer til uttrykk i bilder, kunst, arkitektur og gjenstander. Kunnskap om og erfaring med kunst- og håndverkstradisjoner og immateriell kultur gir grunnlag for å forvalte og videreutvikle kulturarv og ta vare på sine omgivelser» (Saabye & Pedlex, 2019, s. 54).

I faget oppdages nye perspektiver for kunst og kulturuttrykk som har betydning for elevens personlige utvikling. «Arbeid med visuell og materiell kultur bidrar til å styrke elevenes selvbilde og identitetsutvikling, gir forståelse av mangfold og skaper mening i tilværelsen» (Saabye & Pedlex, 2019, s. 55).

Graffiti er en form for visuell kommunikasjon som er et av kjerneelementene i faget. I dette masterprosjektet arbeider vi med å uttrykke egne meninger gjennom graffiti, vi kommer med våre budskap. «Kjerneelementet visuell kommunikasjon innebærer at elevene skal kunne lese, forstå og bruke det visuelle språket. Utvikling av tegneferdigheter er her helt grunnleggende for å kunne utvikle idéer, erfaringer, budskap og sammenhenger. Elevene skal bruke visuelle virkemidler bevisst og eksperimenterende i todimensjonale, tredimensjonale og digitale uttrykk» (Saabye & Pedlex, 2019, s. 55).

I fagets kjerneelementer står det også mer om hva det tverrfaglige temaet jeg har valgt å jobbe innenfor betyr for kunst og håndverk, her står det:

«I kunst og håndverk handler det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap om at elevene utfordres til å reflektere kritisk over kunst, design og materiell og immateriell kultur og til å gi uttrykk for egne opplevelser, tanker og meninger. Gjennom møter med kunst og kultur og arbeid med visuelle ytringer kan elevene utvikle evne til å tolke, medvirke og endre samfunnet de lever i» (Saabye & Pedlex, 2019, s. 55).

Aktuelt kompetansemål etter 7. trinn:

«Utforske og reflektere over hvordan følelser og meninger vises i kunst, og bruke symbolikk og farge til å uttrykke følelser og meninger i egne arbeider» (Saabye & Pedlex, 2019, s. 58).

4.3.1.1 Å utforme oppgaver i kunst og håndverk

På det operasjonaliserte nivå er det læreren som utformer oppgaver til elevene. Oppgaver som blir gitt til elevene skal imøtekomme læreplanens krav til de kunnskapene og ferdighetene som elevene skal tilegne seg. Graffitiworkshopen i denne undersøkelsen ble gjennomført på 7.trinn og ble utarbeidet av meg innenfor det

tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap og etter følgende kompetansemål i LK20: «Utforske og reflektere over hvordan følelser og meninger vises i kunst, og bruke symbolikk og farge til å uttrykke følelser og meninger i egne arbeider» (Saabye & Pedlex, 2019, s. 58).

Doktor Ronald A. Beghetto er en internasjonalt anerkjent ekspert på kreativ tankevirksomhet og kreativt arbeid i utdanningsmiljøer. Beghetto forklarer at kreativitet ofte blir sett på som en egenskap som noen har og andre ikke, eller noe som foregår uten oppgavebegrensninger helt utenfor boksen. Dersom en tenker at kreativitet kun foregår uten rammer, blir skolen (som i stor grad preges av rammer og regler) en arena hvor kreativitet vanskelig lar seg gjøre. Videre forklarer Beghetto hvordan det å handle helt utenfor oppgavebegrensninger faktisk handler om originalitet og ikke kreativitet. De fleste kreativitetsforskere ser ut til å være enige i at kreativitet innebærer å balansere originalitet og oppgavebegrensninger. Ved å forstå kreativitet på denne måten er oppgavebegrensninger nødvendig dersom vi skal kunne kalle noe for kreativt (Beghetto, 2018).

Når elever mottar oppgaver uten klart definerte kriterier, kan elever raskt bli frustrerte og forvirret. For å åpne for kreativitet må oppgaven introdusere en åpning for usikkerhet slik at eleven selv må reflektere og undersøke. Beghetto kaller dette for *strukturert usikkerhet* som foregår ved at læreren fjerner en av komponentene: problem, prosess, produkt eller kriterier. Ved å gjøre dette skaper læreren en kreativ læringsaktivitet hvor unike elevresponser møter lærerdefinerte kriterier. Dette gjør at originaliteten får lov til å balansere med høy takhøyde. Samtidig bidrar læreren til et trygt læringsmiljø hvor elever kan engasjere seg i kreative tanker og handlinger (Beghetto, 2018).

4.4 Ytringsfrihet

Innenfor det tverrfaglige tema demokrati og medborgerskap er ytringsfrihet sentralt. I dette kapitlet forklarer jeg hva ytringsfrihet egentlig betyr og hvorfor det er viktig at skolen på ulike måter underviser og legger opp til refleksjoner med elever omkring dette.

Ytringsfrihet er en menneskerett og en forutsetning for at vi skal kunne kalle oss et demokrati. I tillegg til å være nedfelt i vår grunnlov beskyttes den av FNs verdenserklæring om menneskerettigheter som har støtte fra alle verdens land (FN, 1948). Det er likevel ikke alle land som tilbyr innbyggerne sine ytringsfrihet, noe som derfor representerer et brudd på menneskerettighetene. Ytringsfriheten gir oss rett til å være uenig med de som styrer landet vårt, delta på fredelige demonstrasjoner, mene det vi vil og for eksempel poste det vi vil på internett. Men den kommer samtidig med noen begrensninger som i likhet med ytringsfriheten også er beskyttet av lov.

Ytringsfriheten legger opp til at mennesker skal få mene det de vil og at vi skal tolerere hverandre og motsetningene i våre overbevisninger. Samtidig er det likevel grenser for hva som skal tolereres og ikke, slik det også kommer frem av loven. Den østerisk-britiske filosofen Karl R. Popper definerer i kapittel 7 det han kaller toleransens paradoks ved at et tolerant samfunn ikke kan være uinnskrenket tolerant, men være beredt til å forsvare det tolerante mot det intolerante slik at det tolerante ikke blir tilintetgjort så vel som toleransen som var der i utgangspunktet (Popper, 1966). Vi kan med andre ord ikke tolerere alt. Dersom vi skal ha et samfunn hvor alle får oppleve å være like mye verdt.

I Grunnloven § 100 første ledd står det: «Ytringsfrihet bør finne sted».

Gr. l. §100 andre ledd utdyper: «Ingen kan holdes rettslig ansvarlig for å ha meddelt eller mottatt opplysninger, ideer og budskap med mindre det lar seg forsvare holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelse i sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse. Det rettslige ansvar bør være foreskrevet i lov».

Gr. l. §100 tredje ledd beskriver begrensninger: «Frimodige ytringer om statsstyret og hvilken som helst annen gjenstand er tillatt for enhver. Det kan bare settes klart

definerte grenser for denne rett der særlig tungtveiende hensyn gjør det forsvarlig holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelser» (Grunnloven, 2022).

For å finne ut mer om hva som regnes som særlig tungtveiende hensyn må vi inn i straffelovens kapittel 20 som omhandler vern av den offentlige ro, orden og sikkerhet. Her er det flere paragrafer som er aktuelle i form av at de begrenser ytringsfriheten. Jeg velger å trekke frem og sitere § 185 første og annet ledd som begrenser retten til hatefulle ytringer under.

Straffeloven § 185 første ledd: «Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hatefull ytring. Som ytring regnes også bruk av symboler. Den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring overfor en som rammes av denne, jf. annet ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år» (straffeloven, 2022).

Straffeloven § 185 andre ledd: «Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres a. hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse b. religion eller livssyn, c. seksuelle orientering, d. kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller e. nedsatte funksjonsevne» (straffeloven, 2022).

4.5 Medievaner i dagens ungdomskultur

I dette kapittelet presenterer medietilsynets rapport om barn og unges medievaner fra 2020. Bruken av digitale medier er sentral i ungdomskulturen. Mediene preger mye av ungdommenes fritid og burde kanskje også utnyttes bedre i skolesammenheng som en ressurs i undervisningen slik at ungdommene får vist hvilken kunnskap de sitter inne med.

Mine informanter går i syvendeklasse og er de eldste på skolen hvilket betyr at de begynner å nærme seg ungdomsskolealder.

De siste 20-30 årene har det skjedd et enormt skifte og det er nå blitt en mye mer utstrakt bruk av bilder der det tidligere kun ble benyttet tekst (Kress & Van Leeuwen, 2021).

Dagens ungdomskultur er i veldig stor grad preget av ungdommers medievaner hvor det foregår en utstrakt bruk av multimodal kommunikasjon. Den ferskeste rapporten fra medietilsynet knyttet til barns medievaner er fra 2020. I undersøkelsen har 3400 barn fra 51 skoler rundt om i landet deltatt. Rapporten peker på at nesten alle barn i alderen 9-18 år bruker Youtube hvorav 60% sier at det her går mest i engelsk. De vanligste sosiale mediene blant barn i 9-18 års alderen er Snapchat og Tiktok. 80% av de som benytter sosiale medier sier at de bruker mye tid på det, at de har kontakt med vennene sine og at de samtidig blir eksponert for mye reklame. Reklamene er bare noen sekunder lange og ofte akkompagnert av en kort slagord-liknende tekst hvor intensjonen er å selge et produkt. Snapchat er en plattform for kommunikasjon som i hovedsak dreier seg om å dele bilder og videoer fra hverdagslivet med vennene sine. Ofte får bilder og videosnutter følge av tekst og emojis. Emojis er ansikter med ulike ansiktsuttrykk som blant annet bidrar til å forsterke eller formidle følelser i kommunikasjonen. Selv benytter jeg ikke Tiktok men jeg vet godt hva det er. Tiktok er en plattform hvor en kan sitte i timevis og bli servert videosnutt etter videosnutt som folk fra hele verden legger ut. Tiktok er en kilde til nyheter. Snapchat gir og mulighet til å få med seg nyheter ved å følge nyhetsprofiler som f.eks. NRK eller andre. 91% av barna i undersøkelsen sier at de får med seg nyheter, ofte eller av og til, uavhengig av plattform. Ifølge den samme rapporten er Tiktok og Youtube hovedkilden til barns eksponering av engelskspråklig media. Helt på topp troner spill, eller «gaming» som bedrives av 86% av de spurte i undersøkelsen. Her foregår veldig mye informasjonsutveksling og kommunikasjon på

engelsk. I følge 70% av gamerne fører gamingen til at de blir flinkere i engelsk (Medietilsynet, 2020).

Professor i pedagogikk Willy Aagre mener ungdomskultur og populærkultur i større grad burde benyttes som en ressurs og en motivator i undervisningen. Han peker på at ungdommers kultur har fått et problemstempel som har gjort oss lærere litt blinde for den kreativiteten som finnes der. Kulturen kan fungere som et bindeledd mellom generasjoner som innehar felles interesser og som kunnskapskapital i skolen (Aagre, 2022) .

5 Metode

I denne masteroppgaven ønsker jeg å finne svar på problemstillingen:

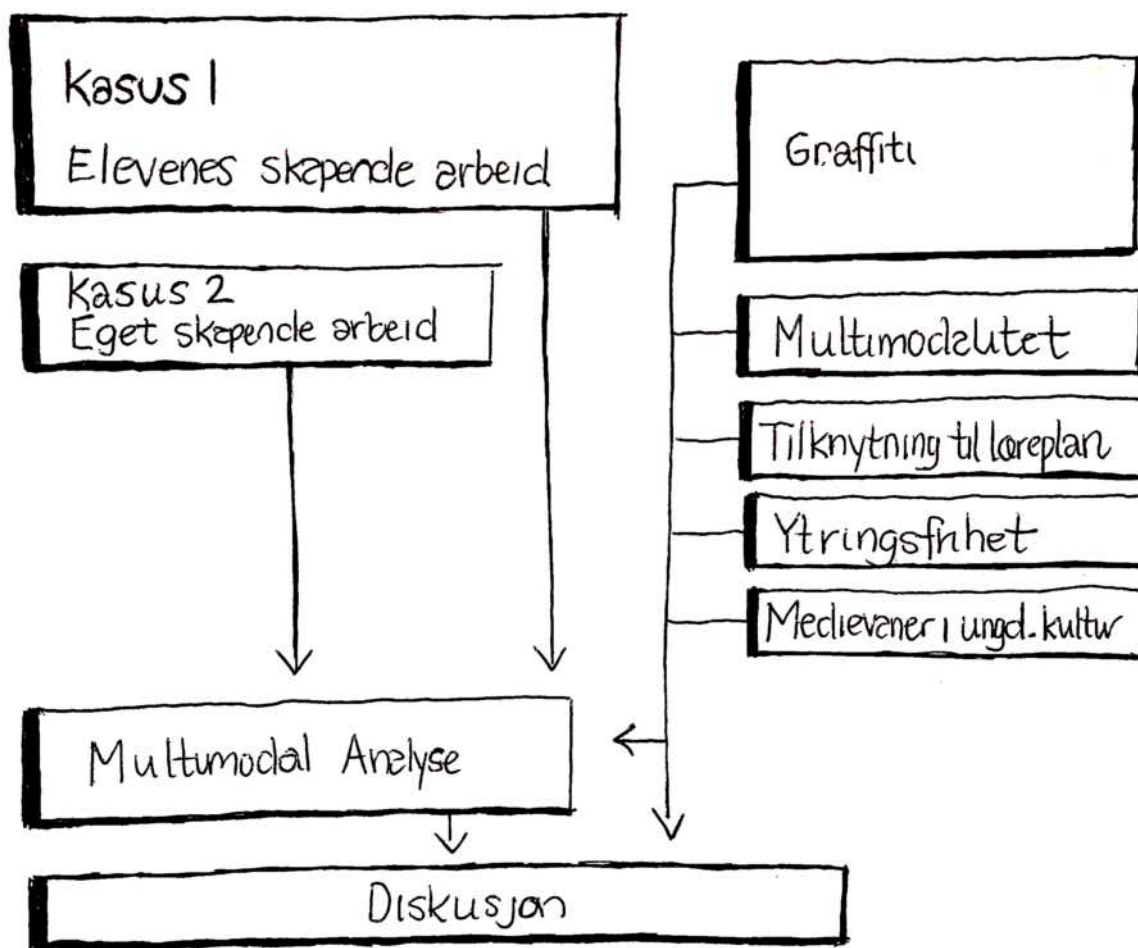
Hva er graffiti og hvordan kan elever utrykke egne meninger i en piece?

Empirien er hentet fra eget skapende arbeid samt gjennomføring av en workshop med 15 elever på 7.trinn som hadde en varighet på én skoledag. Empiriinnsamlingen har foregått som en todelt kasusstudie hvor elevenes skapende arbeid utgjør det ene kaset (kasus 1) og eget skapende arbeid utgjør det andre (kasus 2). Hovedtyngden i undersøkelsen ligger på kasus 1. I kasus 1 har jeg gjennomført gruppeintervjuer med elevene på slutten av dagen, etter at elevene har malt. I kasus 2 intervjuer jeg meg selv i etterkant av å ha malt. Jeg stiller meg selv de samme spørsmålene som jeg stiller elevene i kasus 1. Interessante uttalelser fra intervjuene blir trukket frem og satt i sammenheng med graffitiene i en multimodal analyse. Teorien jeg har lest og tilegnet meg har spilt en viktig rolle for den didaktiske utformingen av workshopen med elevene og analysen av graffitiene i kasus 1 og 2.

Oppgaven har en kvalitativ, praksisledet og praksisbasert metodologi (Riis & Groth, 2020). Kvalitativ forskning er en situert aktivitet som innebærer at forskeren er på forskningsfeltet og foretar undersøkelser av et fenomen knyttet til en problemstilling eller et bestemt fokus i en naturlig setting (Postholm, 2010, s. 35). Målet for kvalitativ forskning er å ha et nært samarbeidsforhold mellom forsker og forskningsdeltakere for på den måten forsøke å forstå og få frem deltakernes perspektiv. Det tette samarbeidet innebærer at kunnskap og forståelse blir til gjennom sosiale interaksjoner innenfor det konstruktivistiske paradigme (Postholm, 2010, s. 22-23). Fenomenet som studeres i denne oppgaven er elevene og mine egne meningsytringer gjennom graffiti. Perspektivene som vises, er elevenes og mitt eget.

5.1 Modell av forskningsdesign

Figur 1 viser en tegnet modell som visualiserer forskningsdesignet og hvordan elementene i masterprosjektet henger sammen.

Figur 1 - Tegnet modell av forskningsdesign

5.2 Utvalget

Utvalget består av en elevgruppe på 15 elever i alderen 11-12 år. Elevene går på en mellomstor skole med to paralleller i området Sørøst-Norge. Elevgruppen utgjør én av to paralleller på 7.trinn ved skolen. Som ganske nystartet tilkallingsvikar ved skolen hadde jeg på forhånd kjennskap til skolen, men ingen kjennskap til elevgruppen som utgjør utvalget. Fordi undervisningsopplegget passer best for de eldste elevene ble én av

de to parallellene på 7. trinn tilbudt å være med. Utvalget på 15 utgjør den ene parallellen. Det var inspektør og kontaktlærere på trinnet som bestemte hvilket parallell som fikk tilbudet om å delta. Av 15 elever valgte alle 15 i klassen å delta på graffitiworkshop. 12 elever valgte i tillegg å delta på gruppeintervju.

Jeg har foretatt et strategisk utvalg hvor jeg har valgt å kun analyserer og presenterer de 12 elevene som deltok både på workshop og på gruppeintervju. Dette har jeg valgt å gjøre fordi jeg ønsker i størst mulig grad å presentere et helhetlig bilde av dataene hvor elevenes egne uttalelser i intervjuet også kommer frem. Antall elever som deltok på gruppeintervju var 12 av 15 og det er altså disse 12 jeg har valgt å presentere i oppgaven.

5.3 Innsamling av data

I teorikapittelet som omhandler graffiti er det trukket frem uttalelser fra malere som ikke ønsket å stille til intervju på bakgrunn av miljøet i graffitikulturen som setter anonymitet svært høyt. Kommunikasjonen har foregått muntlig over telefon og er ikke transkribert. Jeg har utover telefonsamtaler hatt et fysisk møte med en maler for å få opplæring i bruk av spraymaling. I forbindelse med planlegging av undervisningsopplegg besøkte jeg også to skoler som hadde arbeidet med graffiti og elever. Både opplæringen og besøket ble gjort for at jeg skulle kunne planlegge et godt undervisningsopplegg for elevene. Datainnsamlingen består i hovedsak av elevenes skapende arbeid i kasus 1 og eget skapende arbeid i kasus 2. Data er samlet inn i form av skisser og piecer fra begge kasus, hvor hovedtyngden ligger på kasus 1. Gruppeintervjuer med elever i etterkant av malingen utgjør en stor del av materiale. I kasus 2 har jeg intervjuet meg selv. Egne observasjoner fra min rolle som deltakende observatør på graffitiworkshop er og en del av dataene.

5.4 Kasusstudie

En kasusstudie er en undersøkelse av et «bundet system» som konsentrerer seg om for eksempel en hendelse, en sosial enhet, et program eller en aktivitet. Undersøkelsen er bundet av tid og sted hvilket gjør det mulig å undersøke fenomener i sine naturlige omgivelser (Postholm, 2010, s. 50). Jeg ser elevenes skapende arbeid med graffiti og mitt eget skapende arbeid med graffiti som to slike system. Elevenes skapende arbeid foregikk på en workshop som hadde en varighet på én skoledag. På slutten av dagen gjennomfører jeg gruppeintervjuer med de elevene som ønsket å delta på dette. Eget skapende arbeid har foregått i etterkant av workshopen. Jeg har gitt meg selv like mye tid som det elevene hadde til rådighet når det gjelder utarbeiding av skisse og maling av piece, til sammen to klokketimer og femten minutter. Etter malingen intervjuer jeg meg selv med utgangspunkt i den samme intervjuguiden.

5.4.1 Kasus 1 - elevenes skapende arbeid

Elevene har vært deltakere på graffitiworkshop. Dagen hadde en varighet på én skoledag og startet med en innføring i graffitiens historie, begreper og teknikker inne i klasserommet. Fordi mye graffiti males opp ulovlig, ble det her nødvendig å presisere hva loven sier på en tydelig måte. Samtidig ble det gjennomført interessante diskusjoner med elevene hvor de fikk komme med sine synspunkter, graffiti som kunst og graffiti som hærverk. Hvor går grensene og hvem bestemmer? Elevene arbeider deretter med oppgaven: «*mal noe som forteller hva du mener*». De fikk oppfølgingsspørsmålet: *hva er du sint på?* Og det ble presisert at: *alt er lov*. De blir informert om hvilke farger de har tilgang til før de utarbeider skisser uten tilgang til internett. Etter skissearbeidet beveger vi oss ut hvor elevene maler sine piecer på OSB-plater plassert på staffelier. Når piecene er ferdige, går vi tilbake til skolen hvor jeg gjennomfører gruppeintervjuer på et grupperom. Jeg henter inn 3 grupper til grupperommet hvor på 4-5 elever deltar i hver gruppe.

5.4.2 Kasus 2 - eget skapende arbeid

Når jeg har arbeidet med mitt eget skapende arbeid har jeg gitt meg selv den samme oppgaven som elevene: «*mal noe som forteller hva du mener*». Jeg har stilt meg selv det samme oppfølgingsspørsmålet som jeg stilte elevene: *hva er du sint på?* Og fortalt meg selv at *alt er lov*. Jeg har holdt meg unna inspirasjonskilder som bøker og internett mens jeg har utarbeidet skisser og virkelig forsøkt å gå inn i meg selv: *Hva mener jeg?*

Piecene mine er malt på OSB-plater av samme størrelse. Jeg har i stor grad arbeidet innenfor de samme rammene når det gjelder tidsbruk og materialer. Det som her skiller meg fra elevene er at jeg uten intensjon om det kommer til å benytte andre farger når jeg maler én av piecene mine. Piece 1 og piece 3 er malt med de samme fargene som elevene hadde tilgang til. Piece 2 er malt med tilgang til flere cans med andre valører enn det elevene hadde. I etterkant av å ha malt piecer intervjuer jeg meg selv med utgangspunkt i den samme intervjuguiden jeg benytter når jeg intervjuer elevene i kasus 1.

5.5 Deltakende observasjon

Under workshopen fungerer jeg som deltakende observatør. Jeg utfører to former for handling på samme tid ved å både samtale og delta i samhandling med elevene jeg studerer. Jeg er ikke «en av dem» selv om idealet er å gli inn i mengden og den sosiale sammenhengen (Fangen, 2010, s. 14). Jeg er en voksenperson og deres lærer. De er elevene. Vi utfører denne dagen ikke de samme aktivitetene. Jeg modellerer og gir elevene oppgaver. Jeg deltar i almen sosial samhandling med elevene, som er forskningssubjektene mine. Min deltakelse og rolle som lærer innebærer at jeg må hjelpe enkelte elever med oppgaven. Fordi oppgaven går ut på at elevene skal vise hva de selv mener har jeg her trådd ekstra varsomt. I stedet for å komme med eksempler på idéer har jeg stilt spørsmål som kan hjelpe elevene på vei til å utvikle egne idéer. For eksempel: «Hva mener du? - det kan være stort eller lite». «Er det noe som er viktig for deg å formidle». «Noe du mener ekstra mye?». «Er det noe du er sint på?». «Når var du sist ordentlig sint på noe eller noen?». «Var det noe du leste, noe du opplevde, så på tv?». «Er det noe som du synes er urettferdig?». «Er det noe du vil formidle, noe du vil fortelle andre?».

5.6 Gruppeintervju

I etterkant av det praktiske arbeidet i kasus 1 deltok informanter som hadde samtykket til dette på et semistrukturert gruppeintervju. Hensikten med å intervju elevene var å få frem elevenes egne tanker om dagen, oppgaven, det å arbeide med cans og budskapet i piecen de hadde malt. Et gruppeintervju kan hjelpe informanter i å komme på hendelser eller utdype erfaringer som gruppemedlemmene har til felles (Postholm, 2010, s. 72). Til intervjuet benyttet jeg en intervjuguide jeg hadde utarbeidet på forhånd med utgangspunkt i problemstillingen (vedlegg 4). Noen av spørsmålene stilte jeg i plenum og noen spørsmål stilte jeg individuelt i gruppa. Semistrukturerte intervju kjennetegnes av at en har satt opp noen hovedspørsmål på forhånd og at disse kan varieres i rekkefølgen de stilles (Ryen, 2002, s. 99). Jeg valgte et semistrukturert intervju for å sikre at jeg stilte de samme spørsmålene til hver gruppe og individuelt til hver elev. Samtidig kunne jeg komme med oppfølgingsspørsmål eller be eleven(e) utdype dersom noe var spesielt interessant eller uklart. Informantene deltok i 3 grupper hvorav 4-5 elever deltok i hver gruppe. For å trygge elevene sto de i stor grad selv for gruppesammensetningen. For hver gang jeg hentet elever fra klasserommet, spurte jeg hvilke 4-5 som ville være med til grupperommet. Samtidig observerte jeg om alle elevene virket tilfreds før jeg tok med meg gruppa ut. Intervjuene foregikk på et grupperom og hadde alle en varighet på rundt 30 minutter. Med meg inn hadde jeg en Ipad, en lydopptaker, intervjuguiden og en notatblokk. Under hele intervjuet benyttet jeg lydopptakeren, slik at samtalen kunne flyte bedre fordi jeg ikke trengte å notere alt elevene sa. Jeg hadde intervjuguiden og en notatblokk foran meg for å notere hvem/hvilken elev som snakket. I grupperommet satt vi på stoler, rundt et bord i en hesteko slik at alle kunne se Ipaden som jeg plasserte i midten. Innledningsvis snakket vi i plenum om dagen, oppgaven og hva elevene syntes om det å arbeide med graffiti. Deretter gikk jeg over til å finne frem bilde av piecen til hver enkelt elev i gruppa på Ipaden hvorpå jeg stilte individuelle spørsmål til eleven som hadde malt. Jeg stilte spørsmål fra intervjuguiden i tillegg til at jeg kom med oppfølgingsspørsmål der jeg syntes det mest relevant i forhold til modaliteter, teknikk og budskap.

5.7 Intervju med meg selv

Intervjuene med meg selv i kasus 2 har jeg gjennomført rett etter at jeg har malt ferdig pieceene mine, slik det også ble gjennomført med elevene i kasus 1. I kasus 2 har intervjuet foregått ved at jeg fører en slags skriftlig dialog med meg selv hvor jeg har to roller. Jeg stiller spørsmål og svarer på spørsmål samtidig. Fordi jeg fører et semistrukturert intervju tillater jeg å stille meg selv oppfølgingsspørsmål og tilpasser spørsmålene ettersom jeg oppfatter relevant å spørre om i forhold til budskap, form og farge. Spørsmålene er basert på den samme intervjuguiden som ble benyttet til gruppeintervjuene med elevene i kasus 1 (vedlegg 4). Jeg tillater meg ikke noe lengre tid på å svare enn det elevene hadde til rådighet, men skriver raskt ned svaret mitt på spørsmålene som jeg selv stiller.

5.8 Personopplysninger

Undersøkelsene mine har krevd nødvendig innsamling av personopplysninger. Som lærerstudent har det vært naturlig å foreta undersøkelsene på praksisstedet, altså skolen. «Personopplysninger er opplysninger og vurderinger som direkte eller indirekte kan knyttes til enkeltpersoner (fotografier, bildeopptak og lydopptak av stemmer anses også som personopplysninger)» (Dalland, 2012, s. 101). Mine informanter er alle under 18 år og jeg har derfor måttet være ekstra varsom. De har laget skisser, blitt fotografert mens de har arbeidet med pieceene sine og samtlige deltok også på gruppeintervju i etterkant hvor det var en lydopptaker til stede. Skissene i sin fysiske form ble raskt forkastet etter å først ha blitt fotografert. Dette ble gjort på bakgrunn av at flere av elevene hadde skrevet navnet sitt bak på skissa, noe som gjorde oppbevaring av de fysiske skissene vanskelig. Fotografering av elever og bruk av lydopptaker ble på forhånd søkt inn og godkjent av Personvernombudet for forskning (NSD). Fordi denne oppgaven er skrevet med tanke på at andre lærere kan få nytte av undersøkelsene syntes jeg det var nødvendig å fotografere informantene i arbeidsprosessen for å dokumentere og tydeliggjøre hvordan elevene faktisk arbeidet med graffiti. Fotografiene som ble tatt av elevene kan gjøre dem gjenkjennbare selv om fotografiene er tatt bakfra uten synlig ansikt. Dette ble informantene informert om på forhånd i informasjonsskrivet.

Informantene ble også informert om at det ville være en lydopptaker til stede under intervjuet. Samtykkeerklæring fra Personvernombudet for forskning (NSD) krevde samtykke fra både eleven selv og de foresatte. Samtykkeerklæringen var todelt og gjorde det mulig for elever og foresatte å velge bort gruppeintervju (se figur 2).

Samtykkeerklæring ELEV

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *graffiti i skolen*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- “ å delta i *graffitiprojekt*
- “ å delta i *gruppeintervju på slutten av dagen*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

-----

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

FORELDER / FORESATT

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- “ at mitt barn deltar i *graffitiprojekt*
- “ at mitt barn deltar i *gruppeintervju på slutten av dagen*

Jeg samtykker til at opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

-----

(Signert av forelder / foresatt, dato)

Figur 2 - Samtykkeerklæring (skjermdump)

5.9 Egen forforståelse og forskerposisjon

Jeg er snart ferdig utdannet faglærer i kunst og håndverk og har gjennom studietiden, praksisperioder samt vikariater tilegnet meg nyttige erfaringer i faget som jeg blant annet benytter når jeg planlegger og gjennomfører workshop med elevene. I forkant av dette prosjektet hadde jeg lite kunnskap om Graffiti. Jeg har bekjente som jeg vet driver med graffiti, men jeg har likevel aldri engasjert meg i å lære mer om hva det egentlig vil si, før nå. Å kjenne malere har hjulpet meg mye i å forsøke å forstå et ganske lukket miljø. Uttalenser fra dem har gjort teorikapittelet om graffiti vanskeligere å skrive, men jeg vil påstå at det også har gjort det bedre og mer nyansert da det gir et innblikk i et miljø som er ganske strengt og lukket for utenforstående. Graffiti males opp både lovlig og ulovlig. Samtidig som graffiti kan være hærverk, er graffiti også anerkjent som

kunst. Det ulovlige aspektet ved graffiti gjør det nødvendig med en diskusjon i klasserommet og tydeliggjøre for elevene hva loven faktisk sier. Som snart ferdig utdannet faglærer i kunst og håndverk synes jeg det er spennende å kunne diskutere graffiti med elevene og få innblikk i deres synspunkter. Innledningsvis skriver jeg at jeg i ungdomsårene var en «hater». Jeg hadde mange meninger og var nok en del av et miljø hvor det ble sett på som naturlig å si ifra når samfunnet eller andre mennesker ikke handlet på en måte som passet med idéen om for eksempel rettferdighet. På bakgrunn av dette ser jeg nok det å være sint og ha mye meninger som en naturlig del av det å være ungdom.

I prosjektet har jeg hatt ulike roller. Jeg er både lærer og forsker. Når jeg gjennomfører det planlagte undervisningsopplegget, graffitiworkshop med elevene, er jeg lærer. Samtidig som jeg er lærer har jeg også rollen som deltakende observatør. Gjennom eget skapende arbeid forsker jeg med sprayboksen og finner frem til budskap som jeg ønsker å formidle.

5.10 Etikk

Etikken skal veilede oss til riktige avgjørelser i livet når vi står overfor beslutninger som er vanskelig. Det handler om normer for god og riktig livsførsel. Forskingsetikken tar for seg den delen som omhandler planlegging, gjennomføring og rapportering av forskning for å sikre troverdigheten til forskningsresultatene og ivareta personvernet (Dalland, 2012, s. 96). Denne undersøkelsen omhandler elever i form av barn i tolvårsalderen. Når informanter er barn kreves en ekstra varsomhet. Både de foresatte og elevene selv ble selv spurt om de ønsket å delta. Samtykkeerklæringen gjorde det mulig å foreta et valg om å kun delta på workshop og avstå fra gruppeintervju på slutten av dagen. En gruppeintervjusituasjon kan være en sårbar situasjon for elever. Elevene ble hentet ut fra klasserommet i grupper på 4 og 5. Elevene fikk selv ansvar i å velge hvilke medelever deres gruppe skulle bestå av. Dette foregikk ved at jeg spurte hvilke 4-5 elever som ville være med ut for hver gang jeg hentet en ny gruppe. Samtidig observerte jeg elevenes reaksjoner og sørget for at alle kom sammen med minst én medelev som jeg hadde observert eleven i god dialog med gjennom dagen. I intervjusituasjonen ble elevene godt observert for å ivareta eventuelle følelser eller

reaksjoner underveis. Elevene ble også nøye informert om deres rett til å trekke seg fra prosjektet.

5.11 Multimodal Analyse

Jeg har valgt å foreta en multimodal analyse på bakgrunn av at piecene inneholder ulike modaliteter som spiller sammen og skaper en helhet, eller i dette tilfelle, elevenes budskap og mitt eget budskap. Det være seg for eksempel en tekst, en farge eller en figur. I piecen dannes det et samspill mellom disse i det ferdige uttrykket. I arbeidet med å analysere elevenes og mine egne piecer har jeg benyttet meg av en tabell. I analysen har jeg valgt å kalle de ulike elementene jeg ser i piecen for modaliteter da de sett i sammenheng med hverandre er med på å skape mening. En modalitet er ikke noe statisk eller fast, men en uttrykksform som benyttes for å skape mening, for eksempel tegning eller tekst (Thorsnes et al., 2018, s. 10). Figur 3 viser med eksempel i elev 1, hvordan jeg har gått frem for å analysere piecer. I kolonne 1 står elevenes nummer fra 1-12 som jeg benytter gjennom hele oppgaven for å anonymisere elevenes egentlige navn. Kolonne 2 viser piecen som eleven har laget og hvilke modaliteter jeg oppfatter som til stede i piecen. Kolonne 3 tar for seg hvordan de ulike modalitetene er plassert i forhold til hverandre samt hvilken størrelse og farge de har. Budskap, kultur og symbolbruk i kolonne 4 handler om det eleven ønsker å formidle. Jeg siterer først det eleven selv mener er budskapet. Med kultur mener jeg eventuelle modaliteter som kan knyttes til den skapende og/eller til selve budskapet, for eksempel ungdomskultur eller fotballkultur. Jeg benytter videre begrepet symbol i vid forstand som et bilde for å uttrykke noe abstrakt, som i at det symboliserer noe, eller indikerer noe ganske allment kjent. Det Anne Løvland kaller en ikonisk visuell modalitet som i stor grad likner på det det skal representere (Løvland, 2007, s. 98). For eksempel kan en hamburger symbolisere fastfood og en fisk med kryss til øyne kan symbolisere at fisken er død. I kolonne 5 har jeg trukket ut det jeg mener er de mest interessante uttalelsene fra intervjuet. Dette har jeg gjort for å forsøke å forstå hva eleven har tenkt med de ulike modalitetene og hvordan eleven tror publikum vil oppfatte komposisjonen og budskapet.

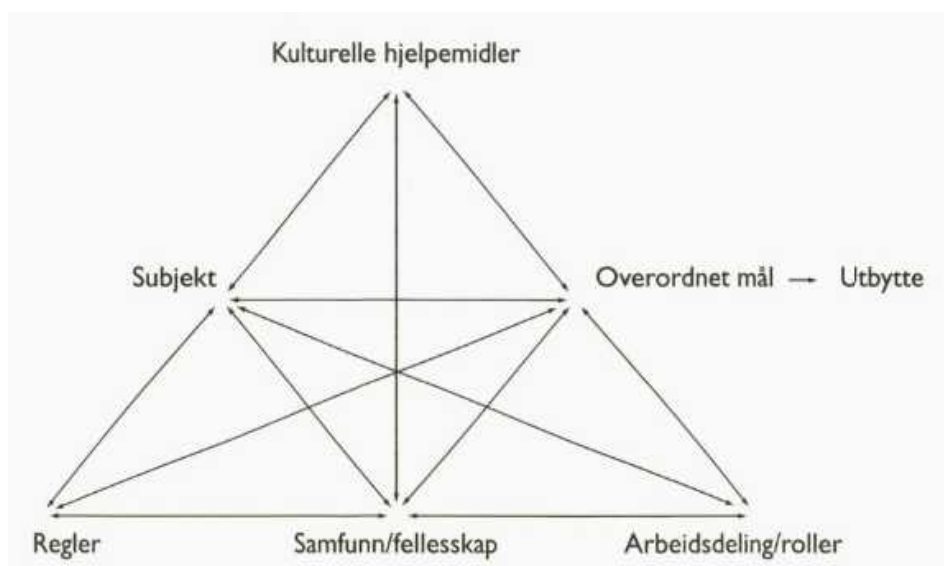
El -ev	Piece & modaliteter	Komposisjon: nærhet, avstand, størrelse og farge	Budskap, Kultur og symbolbruk	Utdrag fra intervju.
1	 <p>Ordet «Trash» er ringet rundt og krysset over. Ordet «sisan» er skrevet helt øverst i pieceen. Fisker med kryss til øyne. Bølget linje. En figur med kryss til øyne øverst.</p>	<p>«Trash» er skrevet stort og tydelig i sort farge. Det fremstår som det viktigste grunnet størrelse og plassering. Sort kan være valgt for å tydelig få frem konturer, men kan og symbolisere død eller ondskap. Fiskene er tydelige men mindre, de også sorte. Ringen og krysset rundt «trash» er rødt som er fargen som benyttes som signalfarge i f.eks. skilt for å tydeliggjøre at noe er forbudt. Fargen forsterker følelsen av at teksten inni en viktig modalitet som retor vil rette fokus mot. Det er en grønn farge over den bølgede linjen som skaper er skille mellom OSB-plate og rosa hav. av typen «kvalmende, spy-aktig grønn». Kanskje er dette er teppe av søppel? Ordet trash som betyr nettopp søppel, flyter på en måte oppå havet. Havet under er rosafarget noe som ikke er en naturlig farge for hav. Havet ser forurenset ut.</p>	<p>Budskap ifølge elev: «Å ikke kaste søppel i havet.»</p> <p>Eleven ønsker å si noe om miljøsakene. Kulturen som eleven er del av og vokser opp i både privat og i skolesammenheng er preget av kunnskap og refleksjon rundt dette temaet og man tilegner seg derfor mye kunnskap. Tematikken er en felles global kampsak og også en viktig del av læreplanen. Ordet «trash» er kort og fengende. Det er skrevet på engelsk, kanskje for bredere appell? Språket kan og knyttet til kultur ved at elevene omgås mye engelsk i f.eks. ulike medier de benytter. Mange elever på denne alderen benytter også mange engelske ord til daglig til fordel for norske. De kan og snakke engelsk uoppfordret til hverandre i en helt vanlig samtale. Kryss indikerer «stopp» eller «forbudt» i f.eks. trafikkskilt. Fiskene har kryss i øynene som gjør at det ser døde ut. Det samme gjelder figuren øverst til høyre. Ordet «sisan» er av uviss betydning og eleven svarte «det er komplisert» da jeg spurte om denne betydningen under malingen. Mulig ordet har en intern betydning for eleven eller det kan være en slags hemmelig signatur?</p>	<p><u>Har den noen betydning den oppe i hjørnet der. Med døde øyne? Er det en fisk?</u> Det er sol. Ja for nå får den ikke noe å jobbe med. Hvis jorda blir ødelagt. <u>Er det noen grunn til at du har valgt de fargene du har valgt?</u> - nei. <u>Nei?</u> <u>Ikke noen tanker om rosa fargen eller det røde?</u> - nei. <u>Jeg tenker jo litt på sånn stopp skilt. Stopp trash på en måte.</u> - Å ja, nei ...</p> <p>- Gjort ganske mye endringer. <u>Vil du si litt om det?</u> - Jeg hadde planer om å lage en øy. Med søppel på, men jeg droppa det. - Fordi det tok litt mye plass. <u>Dersom jeg ikke hadde visst hva du skulle formidle. Tror du jeg hadde forstått budskapet ditt?</u> - På en måte. <u>Hvordan da, tenker du?</u> - Kanskje fordi jeg har satt et kryss over trash.</p>

Figur 3 - Utdrag av analyse (skjermdump)

5.12 Diskusjonsramme

I min diskusjon benytter jeg KHAT-modellen som plasserer eleven og meg selv som handlende subjekt hvor faktorene påvirker hverandre.

Kulturhistorisk aktivitetsteori (KHAT) har bakgrunn i Vygotskys tanker og idéer og bygger på sosiokulturell læringsteori (Postholm, 2010, s. 29-30). Den grafiske fremstillingen av KHAT er utformet på samme måte som den didaktiske relasjonsmodellen hvor alle faktorene påvirker hverandre gjensidig (figur 4).

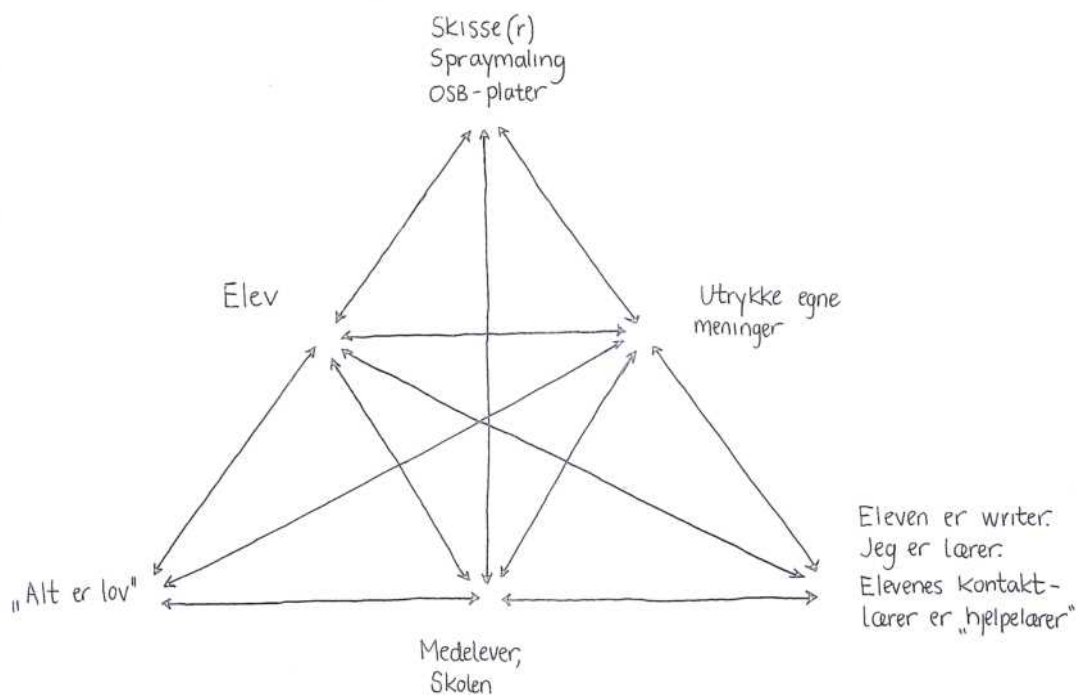

Figur 4 - Grafisk fremstilling av KHAT (aktivitetsmodell)

(Postholm, 2010, s. 30)

Aktivitetsmodellen er mye i bruk i aksjonsforskning og analyse av institusjonell virksomhet da den har et mer deskriptivt utgangspunkt med større fokus på prosess (Vestøl, 2008, s. 4). Det er i dag den didaktiske relasjonsmodellen de fleste kjenner best til som verktøy for planlegging av undervisning, men det arbeides med å ta i bruk aktivitetsmodellen som redskap for refleksjon og utvikling av undervisning (Vestøl, 2008, s. 4). Modellen er et fint hjelpemiddel i å beskrive og analysere menneskers handlinger og gir et godt visuelt bilde av aktiviteten (Postholm, 2010, s. 30).

I Figur 5 har jeg benyttet aktivitetsmodellen for å synliggjøre prosessen med eleven som handlende subjekt på graffiti workshop med klassen.

Figur 5 - Aktivitetsmodell for graffiti workshop (egen skisse)

Figur 5 viser hvordan eleven påvirkes av de andre faktorene som deltaker på graffiti workshop. Det handlende subjektet (eleven) tar i bruk kulturelle hjelpemidler (spraymaling) for å nå målet (utrykke egne meninger). Disse faktorene ligger øverst og danner en egen trekant som kan kalles for «handlingstrekanten» (Postholm, 2010, s. 30). Konteksten som handlingene skal foregå i danner modellens grunnlinje og består av regler, samfunn/fellesskap og roller. Eleven på graffitiworkshop er omgitt av andre medelever i en skolesetting hvor jeg er lærer. Elevenes kontaktlærer er også til stede under workshopen. Oppgaven eleven får er å mene noe og reglene som blir skissert av meg er enkle: «alt er lov». Alle disse faktorene kan legge begrensninger eller premisser for hvilke handlinger som kan bli utført (Postholm, 2010, s. 30).

6 Forundersøkelser og forberedelser

I forkant av workshopen foretok jeg flere forundersøkelser og forberedelser som jeg presenterer her. Jeg oppsøkte to skoler som har arbeidet med graffiti med elever og jeg fikk selv en innføring i bruk av cans av en maler. Dette gjorde jeg for å bedre kunne planlegge mitt undervisningsopplegg. I dette kapitlet beskriver jeg også mitt valg av materialer, utstyr og farger.

6.1 Stensil-graffiti i ungdomsskolen

Etter tips fra en medstudent besøkte jeg en stor ungdomsskole i Sørøst-Norge hvor elever arbeider med streetart i kunst og håndverksfaget over en lengre periode hvert år. Alle elever på 10. trinn har siden 2016 jobbet over et semester med streetart som tema. De utarbeider idéer og skisser, lager loggbok over arbeidsprosess, skjærer ut stensiler og maler sine budskap, i første omgang på papplater. På slutten av semesteret stemmer elevene demokratisk over hvem de synes er best på bakgrunn av kriterier fra læreren. De få som velges ut får lov til å male stensil-piecen sin i en gang inne på skolen. Bilde 35-40 representerer et knippe av de heldige utvalgte i gangen på skolen. Bildetekstene er ikke elevenes egne titler, men titler jeg har gitt stensil-piecene.

Bilde 35 - Streetart i ungdomsskolen - human rights

Bilde 36 - Streetart i ungdomsskolen - One has to go

Bilde 37 - Streetart i ungdomsskolen - Donald Trump bygger duplo

Bilde 38 - Streetart i ungdomsskolen - ikke mer is, bare plast

Bilde 39 - Streetart i ungdomsskolen - «Fake» smil

Bilde 40 - Streetart i ungdomsskolen - kroppspress

6.2 Syvendeklassinger i fri utfoldelse

En annen skole jeg besøkte hadde hatt besøk av en maler. Elevene som deltok under dette besøket, var like gamle som elevene i denne undersøkelsen. 7. klassingene hadde fått fri utfoldelse på en av veggene i tilknytning til skolen. Bilde 41 og bilde 42 viser en del av spoten og hvordan elevene har arbeidet med den veldig åpne oppgaven: «mal hva du vil». Bildene sier litt om hva som kan forventes når man aldri har malt med cans før og ikke har fått tid til å planlegge hva som skal males. Jeg valgte å vise disse bildene til elevene i undersøkelsen under presentasjonen min på workshopen. I den forbindelse ble det påpekt fra flere elever at det renner mye maling her, noe som nettopp var min intensjon å bevisstgjøre elevene på i forkant.

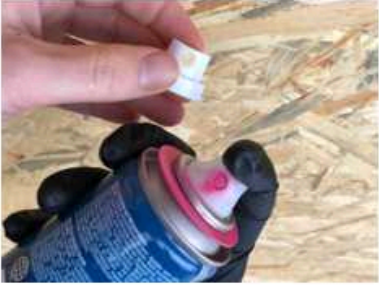

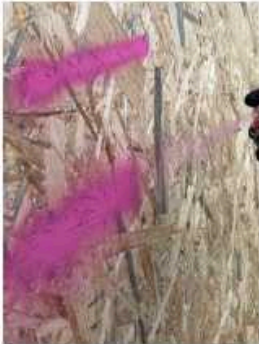

Bilde 41 - Syvendeklassinger maler det de vil - 1

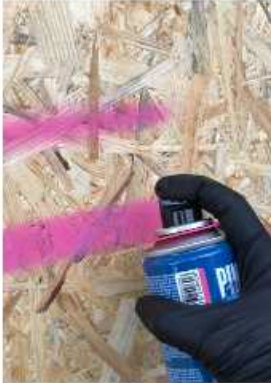

Bilde 42 - Syvendeklassinger maler det de vil - 2

6.3 Teknisk opplæring fra en maler

I forkant av workshopen besøkte jeg også en maler. Der fikk jeg en kort innføring i bruk av cans. Jeg fikk teste noen teknikker og jeg fikk noen råd for hvordan en kan få til en kontrollert strek. Kunnskapen jeg tilegnet videreførte jeg til elevene på workshopen ved å modellere. Dette tok omkring 10 minutter. Figur 6 og 7 på de påfølgende sidene viser en fotografisk fremstilling og forklaring av denne kunnskapen.

<p>Cap. En cap er dysa hvor malingen kommer ut. Det finnes ulike typer som avgjør hvor tykk strek med maling som kommer ut.</p>	
<p>Riste cans. Må gjøres for å blande malingen og frigjøre drivmiddelet som er i væsken. Hvor lenge avhenger av hvor mye du skal bruke den.</p>	
<p>«Vanlig» avstand til spot. «vanlig» avstand er ca. 5 cm. Et godt triks for enda bedre kontroll er å skrape boksen <i>helt</i> innat.</p>	
<p>Avstand regulerer tykkelse. Jo lengre fra, jo tykkere strek. Eksempelbilde med skinnydysse. Hurtighet regulerer og tykkelse.</p>	
<p>Fade. Ved å spraye på skrått sidelengs, blir malingen «fadet». Det blir en mykere strek med luftig og glidende overgang.</p>	

Figur 6 - Overlevert teknisk kunnskap fra en maler

<p>Skinny cap. En skinnycap lager en tynnere strek som igjen reguleres av avstand og hurtighet.</p>	
<p>Fat cap. En fatcap lager en tykkere strek som igjen reguleres av avstand og hurtighet.</p>	
<p>Spagettifyll. Å føre frem og tilbake for å dekke på en kontrollert måte. Bildeeksempler viser spagettifyll med skinnycap og fatcap.</p>	
<p>Tømme dyse. Når du er helt ferdig med en can og vet du ikke skal bruke den igjen innen 30 sekunder må du tømme dysa for å unngå at den blir tett. Dette gjøres ved å holde boksen opp ned og spraye vekk fra kroppen til det ikke kommer flere fargepigmenter ut.</p>	

Figur 7 - Overlevert teknisk kunnskap fra en maler

Erfaringene fra denne innføringen hos maleren har vært med på å prege mine skisser i den grad at jeg fikk førstehåndsforståelse for hvor mye plass en strek tar. Erfaringen førte til at jeg fra start utarbeidet skisser hvor jeg begrenset innhold av modaliteter og forsøkte å stilisere mine budskap. Min erfaring ble overlevert elevene muntlig da de fikk den praktiske oppgaven. Jeg fortalte at de nok gjorde lurt i å begrense antall bokstaver dersom de skulle skrive og benytte seg av forkortelser og forenklinger i den grad det var mulig uten å ødelegge for budskapet de ønsket å formidle. Før elevene begynte å skisse malte jeg en enkel strek på en OSB-plate av samme størrelse som de siden skulle få male på for å tydeliggjøre dette. Å bli modellert for er riktignok ikke det samme som å erfare selv og det er viktig å skille mellom overlevert erfaring og erfaring som er egenopplevd. Ingen av elevene hadde erfaring med spraymaling fra før. Ingen av elevene fikk teste hvordan det var å jobbe med malingen før de begynte å skisse eller før de begynte å male piécene sine på platene.

6.4 Utstyr og praktiske forberedelser

I dette kapittelet beskriver jeg mitt valg av utstyr og andre praktiske forberedelser som ble gjort for å kunne gjennomføre det praktisk skapende arbeidet.

6.4.1 Valg av spot

For å kunne gjennomføre en graffitiworkshop er det selvfølgelig nødvendig å ha noe å male på. Oriented Strand Board (OSB) er en plate hvor lim og trefiberspon er presset sammen ved hjelp av høyt trykk (kasmusbilde 1). Platene kan benyttes i konstruksjoner, er lette å overflatebehandle og kutte med verktøy. OSB - plater blir typisk brukt til gulv, vegger, tak, paller og emballasje (Moelven, 2022).

Kasusbilde 1 - OSB-plate 120cmx120cm

Objektets materialitet har både en visuell og en taktil side som i kreative prosesser kan fungere som en kommuniserende modalitet. Materialiteten kan benyttes til å fremkalle assosiasjoner, både positive og negative i interaksjonen som foregår mellom avsender og mottaker (Thorsnes et al., 2018, s. 43). Meningspotensialet i teksturen til materialet kan videre deles inn i to hovedtyper: Den ene knyttes til opprinnelsen av materiale mens den andre knyttes til de kroppslige og fysiske erfaringene menneskene har til den materielle teksturen (Djonov & Van Leeuwen, 2011, s. 546).

I teateroppsetningen «American Junkie» fra 2019 benytter scenograf Catherine Cornell OSB-plater for å skape et spesifikt miljø på scenen i et teaterstykke. OSB-plater med graffiti fungerer som en meningsbærende ressurs for å skildre et miljø under grungeperioden på 90-tallet. Bilde 45 viser fotografi av scenen (Cornell, 2019).

Bilde 43 - «American junkie» Scenografi av Catherine Cornell

Jeg valgte å benytte meg av OSB-plater når jeg selv og elevene skulle male. Den materielle teksturen gir for meg assosiasjoner til graffiti. På OSB-plater kommuniserer vi våre budskap slik som malerne på gata. Det uferdige konstruksjonsuttrykket sees ofte i bybildet under pågående byggeprosesser. Ofte blir disse treplatene benyttet av malere slik som bilde 44 viser.

Bilde 44 - Tagging på konstruksjonsplater, Schweigaardsgate i Oslo.

OSB-plater er ganske kostbart. Én plate har standardmålene 120cmx240 cm. For å spare på kostnader måtte jeg sage hver plate i to. Et annet poeng med å sage platene i to var å ikke legge rektangulære føringer i formatet på pieceene. Dette ville jeg best oppnå utfra et kvadratisk format. Platene ble på bakgrunn av de to poengene jeg her nevnte, kappet i to med en sirkelsag og fikk målene 120cmx120cm.

6.4.2 Staffelier

Spraymaling fungerer dårlig dersom cansene blir benyttet med dysene pekene nedover mot bakken. Sprayer man nedover, mot bakken, vil dysa tette seg fort og malingen avbrytes oftere av at maleren må riste boksen. For å gjøre bruken og opplevelsen bedre for elevene måtte platene derfor stilles opp stående. Jeg valgte å benytte meg av staffeliet til dette. En del av hensikten med staffeliet på workshopen var også å unngå søl på det plata eventuelt måtte lent seg mot.

6.4.3 Cans

For seriøse malere er det kun en spraymaling som gjelder. Det vil si, det er et merke som helt klart skiller seg ut som best når det kommer til blant annet kontroll og dekkevne. Den tyske produsenten Montana har siden 1994 spesialisert seg på spraymaling og tusj spesielt utviklet for graffiti. Montana følger ikke det internasjonale RAL-fargesystemet, men har sitt eget fargesystem med montana-farger. Selskapet har blitt en merkevare som henger høyt i graffitimiljøet. Bilde 45 viser et av mange samarbeid Montana har hatt med eksempelvis Reebok. Montana viser på sine nettsider også støtte til malerne ved å gjøre det mulig å søke om cans til større prosjekter og samarbeider med mange av de store graffitikunstnerne i verden, samt flere av de største Gatekunst festivalene (Montana-cans.com, 2022). I det årlige Montana Magazine trekker de frem noen av de beste pieceene fra hele verden i året som gikk.

Bilde 45 - Montana samarbeid med Reebok. Sko fra Reebok i fargen Montana-5140.

6.4.3.1 Løsemidler & resirkulering

Vanlig spraymaling inneholder typisk løsemidler som kan ha skadelig innvirkning på helse og miljø, spesielt sentralnervesystemet. Når maling med løsemidler påføres som spray øker faren for eksponeringen da malingen gir større avdamping og forurensning i luften (aerosoler) når den sprayer ut (Arbeidstilsynet). Dette er ikke noe som er heldig å bli utsatt for, og spesielt ikke i skoletiden. Malere benytter ofte gassmaske for å beskytte seg mot nettopp dette, men disse maskene er ganske kostbare da de må beskytte på riktig måte og være av en viss kvalitet. I skolen er derfor ikke vanlig spraymaling å foretrekke. For å unngå å eksponere elever for løsemiddelforurensning velger jeg å benytte vannbasert spraymaling som inneholder vann som løsemiddel fremfor andre uheldige stoffer.

Tomme cans er spesialavfall og skal ikke ligge igjen i naturen etter at vi er ferdig med å male. For å samle inn tomme cans hadde jeg med meg en søppelpose til dette formålet under malingen. Elevene ryddet på den måten unna tomme cans fra området slik at disse kunne bli resirkulert på riktig måte.

6.4.3.2 Valg av farger på cans

Fargene som var tilgjengelige for meg og elevene var i utgangspunktet forhåndsbestemt av meg. Fordi vi benytter vannbasert spraymaling uten skadelige løsemidler, er ikke utvalget like godt. Jeg valgte et rimeligere alternativ enn Montana. I første omgang valgte jeg alle fargene som var tilgjengelig av denne typen spraymaling på en bestemt nettbutikk for graffiti. På en dataskjerm er det ikke alltid like lett å få et godt inntrykk av en farge. Når cansene kom i posten ble jeg overasket over at såpass mange av fargene var pastellfarger (kasmusbilde 2). For meg var det viktig å kunne tilby elevene og meg selv grunnfargene: rød, blå og gul som et godt utgangspunkt. Jeg valgte derfor å sende det som skulle være røde cans i retur og fortsatte jakten i en fysisk butikk etter blant annet enn rødvalør som var mer rød enn rosa. Kasmusbilde 3 viser fargen nettbutikken oppga som rød kontra en som er mer lik grunnfargen rød som jeg fant i en fysisk jernvarebutikk.

Kasmusbilde 2 - Cansene som kom i posten var tydelig er preget av pastellvalører

Kasusbilde 3 - De pastellrøde cansene blir byttet ut av meg.

Etter at jakten på grunnfargene var over og i boks, sa jeg meg fornøyd. Kasusbilde 4 viser en oversikt over fargene. De blå strekene i kasusbilde 4 er merker etter modellering med spraymaling inne i klasserommet før elevene skulle gå i gang med skissearbeidet. Plata ble med meg inn i klasserommet for å poengtere formatet, vise tilgjengelige farger og modellering i forbindelse med skissearbeid.

Kasusbilde 4 - Farger elevene ble vist under skissearbeidet og som elevene hadde tilgjengelig under malingen

6.4.3.3 Malings søl

Fordi vi benytter vannbasert akrylmaling, kan eventuelle flekker vi får på klærne vaskes bort dersom det gjøres mens flekken fortsatt er våt. På workshopen hadde jeg med engangskluter og vann på sprutflaske for å ivareta klærne på best mulig måte dersom uhellet skulle være ute. Elevene fikk beskjed dagen før workshopen via skole-SMS om å ha på seg klær det ikke var så farlig med. Fordi workshopen ble gjennomført om høsten, var utejakke en nødvendighet. Som en ekstra sikring valgte noen av elevene å vrenge utejakkene sine. En annen mulig løsning ville ha vært å for eksempel benytte en maleskjorte. Elevene benyttet engangshansker for å beskytte hendene og blå skoposer i plast for å beskytte sko. Kasesbilde 5 viser at elevene må sette på seg beskyttelsesutstyret før de får hente seg cans og gå i gang med malingen.

Kasesbilde 5 - Elevene tar på seg beskyttelsesutstyr før de får hente seg cans

7 Kasus 1 - Gjennomføring av graffitiworkshop

Jeg vil i dette kapitlet beskrive undervisningsopplegget som jeg har valgt å kalle for graffitiworkshop. Workshopen presenteres her kronologisk fra start til slutt slik dagen ble gjennomført med en presentasjon fra meg på starten av dagen etterfulgt av praktisk arbeid og gruppeintervjuer på slutten av dagen.

Workshopen foregikk over en skoledag på seks klokketimer hvor elevene arbeidet med oppgaven: «*mal noe som forteller hva du mener*». Klassen hadde i forkant hatt et kort besøk av meg hvor jeg introduserte meg som lærerstudent. Jeg forklarte at jeg skrev masteroppgave og at jeg gjerne ville invitere de som ønsket til å delta som informanter på en graffitiworkshop. Elevene fikk på dette tidspunktet ingen informasjon om oppgaveteksten, dvs. *Hva* jeg ville at de skulle male. Samtykkeerklæringen var todelt, hvilket gjorde det mulig for elevene å takke nei til gruppeintervju på slutten av dagen. Klassen besto av 15 elever totalt hvorav alle elevene takket ja til å delta på workshop. 12 elever valgte også å delta på gruppeintervju mens 3 elever valgte å ikke delta på gruppeintervju på slutten av dagen.

Ettersom deler av workshopen foregikk utendørs, var jeg avhengig av oppholdsvær for å kunne gjennomføre undervisningsopplegget. Etter flere uker med nedbør kom endelig skole SMSén fra kontaktlæreren som elevene hadde ventet på. Der ble de også minnet på å ha på seg klær som det ikke var så nøye med. En spent gjeng på 15 elever møtte opp i klasserommet morgenen etter til tonene av *Raise against the machine* og låta «*killing in the name of*». Jeg valgte å spille akkurat den sangen fordi den setter en stemning. Både teksten og melodien har en aggressiv fremtoning. Deler av teksten handler om at en ikke skal gjøre som en får beskjed om og den maner på den måten opp til opprør. Fordi moderne graffiti har røtter i en slags opprørskultur blant ungdom tenkte jeg at akkurat denne sangen ville passe bra og kanskje føre til at elevene turte å vise litt mer av meningene sine.

Den første økten hadde en varighet på 60 minutter hvor jeg holdt en powerpointpresentasjon for elevene. Denne powerpointpresentasjonen inneholdt, med

unntak av bildeeksempler fra skolene jeg besøkte, kun bildeeksempler på uttrykk innenfor moderne graffiti. Med unntak av taggingen var det derfor få bildeeksempler som inneholdt eksempler på budskap. Dette var et bevisst grep fra min side da jeg ønsket å ikke legge opp til at elevene her hentet for mye inspirasjon til sine egne budskap.

Jeg innledet med å snakke om dagen og hvordan den skulle foregå. Jeg presenterte så en tidslinje som startet med steinalderen og runer, boktrykkerkunsten og deretter plakatkunsten som førte til en voldsom økning av propaganda. Jeg introduserte begrepet sjablong eller stensil-graffiti og forklarte hvordan dette på mange måter ble folkets motsvar. Jeg viste deretter noen bilder fra den ene skolen jeg besøkte som hadde arbeidet med streetart eller gatekunst og at uttrykkene utført med stensil ofte plasseres i propaganda eller gatekunst kategorien av graffiti. De tre neste bildene jeg viste var bilder av demonstrasjonstog, fakkeltog og lærerstreik som i liten grad inneholdt lesbare paroler som kunne farge elevenes arbeid senere. Det som her overasket meg mest, var at ingen av elevene viste hva et demonstrasjonstog eller fakkeltog var for noe. Lærerstreik hadde flertallet derimot hørt om. Påfølgende hadde jeg lagt opp til at elevene skulle snakke sammen to og to om hva i livet som gjorde dem sinte, før vi hadde en kort plenumsamtale hvor jeg spurte gruppene om hva de hadde snakket om. Noen elever uttrykte at de ofte var sinte på småsøsken som plaget dem eller foreldrene som bestemte ting i livet deres, spesielt skjermtid ble trukket frem av flere. Jeg fortsatte presentasjonen med den moderne graffitiens inntog med hiphopen. Jeg fortalte om gatekultur og de første malerne Taki og Cornbread. Jeg fortalte om uttrykksformen i form av spraymaling eller tusj for frihånd og introduserte noen begreper fra graffitimiljøet, som writer, can, king og toy. Deretter forklarte jeg hvordan malerne organiserte seg i crews, at det handlet om å spre tags og bli gode til å male og hvordan dette foregår også i dag. Etter dette gikk jeg over til underkategoriene av moderne graffiti og forklarte med flere bildeeksempler tagging, bombing, throwup, piece og character. Flere elever uttrykte at de ble overasket over at tagging er en form for graffiti og ikke bare et annet ord for rabbling og hærverk. Det neste jeg tok for meg var loven hvorpå jeg uttrykte klart og tydelig at mye av graffitien faktisk ikke er lov. Etter dette fikk elevene snakke sammen to og to om de syntes noe var mer greit enn noe annet. I plenumsamtalen som fulgte var det soleklar enighet om at det som er «fint» bør være greit, mens det som er «stygt» ikke bør være greit. Jeg spør deretter elevene hva som

egentlig bestemmer om noe er fint hvorpå de trekker frem farger og helst også figurer som et særs viktig element. Jeg nevner malernes egne normer og at de i stor grad er opptatt av å holde seg unna steder som barnehager, kirker, biler og skoler. Når jeg spør elevene hva de tenker om det, sier en elev at det er veldig bra fordi det faktisk ikke er greit å gå rundt å skrive «fuck» på barnehager og kirker. Og at det i så fall vil være veldig synd på de små barna i barnehagen og de gamle damene som skal i kirken. Videre snakker vi sammen om lovlige vegger hvor alle kan øve seg sånn at de kan utvikle sitt talent på lovlig vis. Jeg nevner at flere kommuner nå gir ut støtte til prosjekter fordi de ønsker mer gatekunst, noe elevene synes er veldig bra fordi da blir det mer graffiti i byen og mindre av kjedelige, grå vegger. Det siste jeg viser elevene før de får oppgaven, er bilder fra skolen jeg besøkte som hadde fått besøk av en maler. Elevene på samme alder hadde fått male det de ville, og jeg tenkte derfor det ville være fint for dem å se i forkant. Flere elever utbryter at det renner mye maling i disse uttrykkene, som nettopp var litt av poenget mitt med å vise bildene. Etter presentasjonen presenterte jeg oppgaven for elevene. Figur 8 viser hvordan oppgaven ble presentert for elevene:

The image shows a slide from a PowerPoint presentation. The slide has a light yellow background and contains the following text and graphics:

- Oppgaven din i dag:**
- Mal noe som forteller hva DU mener.** To the right of this text is a black megaphone icon.
- Hva er du sint på?**
- Alt er lov.**
- Hvordan ser det ut?**
- Lag én eller flere skisser**
- HVORDAN SKAL DU FÅ FREM BUDSKAPET DITT?**
- A list of questions: - Skal du skrive noe? - Farger? - Former? - Symboler? - Character?

Figur 8 - Skjermdump av powerpointpresentasjon som viser elevenes oppgave

Når oppgaven var presentert, viste jeg elevene hvilke farger de hadde til rådighet slik at de kunne ta med dette inn i skissearbeidet sitt. Fargene ble presentert på en OSB-plate av samme dimensjon som de skulle male på senere. På denne OSB-plata malte jeg også

noen streker med en sprayboks for å modellere hvordan de måtte begrense modalitetene i forhold til plassen de hadde til rådighet. Elevene arbeidet med skissene sine på tegneark, med blyant, viskelær og fargeblyanter. De hadde 60 minutter til rådighet før vi spiste lunsj. Jeg gikk rundt i klasserommet og hjalp enkelte elever med å komme i gang med oppgaven ved å stille noen ikke alt for ledende oppfølgingsspørsmål. Etter lunsj tok elevene med seg skissene og sammen gikk vi ut og til et område jeg hadde gjort klart til maling. 15 staffelier var plassert i en sirkel. Årsaken til at staffeliene var plassert i en sirkel var for at tømning av dyser skulle foregå med god avstand til hverandre. God avstand gjorde det mulig for elevene å bevege seg rundt og på baksiden av staffeliet for å tømme dysa etter bruk uten å spraye maling på hverandre. Det gjorde det også mulig for meg å kunne stå i midten og se alle elevene og assistere dersom de for eksempel fikk problemer med cans.

Kasusbilde 6 - Elever på workshop får en kort innføring

Jeg innledet med en kort innføring slik kasusbilde 6 viser. Jeg forklarer og modellerer min overleverte kunnskap fra maleren som kommer frem av figur 6 og figur 7 før elevene tar på seg beskyttelsesutstyr og får begynne å male. Elevene har én time og femten minutter til rådighet etter at jeg er ferdig med min modellering, noe som viste seg å være mer enn nok for alle. Jeg tilbyr teip dersom elevene ønsker å henge opp

skissene på plata. Elevene er svært selvgående og trenger kun hjelp dersom caps blir tette eller de ønsket å bytte cap. Elevene erfarer selv at de kan male over dersom noe blir feil, og jeg opplever ikke at noen mister motet selv om enkelte tidvis uttrykker frustrasjon over rennende maling. En metode som ikke ble modellert sprer seg raskt blant elevene. Metoden går ut på å stoppe malingen med fingrene eller legge hodet under og blåse malingen oppover.

Kasusbilde 7 - Elev henter seg cans på workshop

Kasusbilde 8 - Elev 5 i arbeid

Kasusbilde 9 - Elev 1 i arbeid

Kasusbilde 10 - Elev 7 i arbeid

Når elevene begynner å bli ferdig kan de som vil, male det de vil på baksiden av plata. De som ikke ønsker det, deltar i fysisk aktivitet arrangert av elevenes kontaktlærer på nærliggende fotballbane. Jeg fotograferer picene med en Ipad før vi går tilbake til

klasserommet. I klasserommet henter jeg ut elever som har samtykket til intervju, i selvvalgte grupper, til et grupperom. Der intervjuer jeg gruppen først i plenum før jeg går over til å stille individuelle spørsmål til hver enkelt elev om elevens piece med utgangspunkt i intervjuguiden. Jeg benytter om lag 30 minutter på hver gruppe.

7.1 Oppsummering av erfaringer fra workshop

Jeg vil her trekke frem noen erfaringer knyttet til hvordan både jeg og elevene opplevde den praktisk-skapende delen av workshopen. Synspunkter fra elevene som omhandler hvordan de opplevde dagen blir også trukket frem her. Elevenes synspunkter er informasjon som kommer frem i plenumssamtalen under gruppeintervjuet og gjennom min rolle som deltakende observatør.

- To elever slet med å komme i gang med oppgaven og syntes det var vanskelig å skulle formidle sin mening. Den ene eleven syntes også det var unødvendig og lite motiverende å skulle utarbeide skisse. Etter en kort samtale og noen oppfølgings spørsmål fra meg kommer elevene imidlertid i gang med en skisse.
- 3-4 elever spurte uavhengig av hverandre om de kunne få benytte internett til å finne idéer til sitt skissearbeid. Elevene uttrykker i begynnelsen en viss håpløshet over denne uvante situasjonen. Det går derimot ikke lang tid før elevene er i gang med sitt skissearbeid.
- På spørsmål om det var vanskelig å skulle mene noe svarer 6 elever nei mens 4 elever svarer ja. 2 elever svarer at det var vanskelig i starten. En av disse elevene sier videre at det etter hvert «klikket inn», mens den andre eleven videre sier at det hjalp å tenke på hva som var viktig for seg å formidle noe om.
- En kort modellering som ikke varte noe lengre enn 10 minutter var mer enn nok for at elevene mestret teknikken med maling samt tømning av dyse.
- Elevene var svært selvgående under malingen og spurte kun om hjelp dersom caps ble tette, eller de ønsket å bytte cap. Dette skjedde ikke mer enn 5-6 ganger.
- Elevene var ivrige, samtidig hadde de respekt for hvor de fikk lov til å male. Jeg opplevde ikke at noen elever tøyde disse grensene.

- Skoposer var helt unødvendig. Det ble ikke sølt maling på sko. En elev opplevde å få maling på jakka si. Dette ble imidlertid raskt fjernet ved hjelp av medbrakt klut og sprutflaske med vann. Utover dette var ikke søl et problem.
- Underveis i malingen finner elevene selv løsninger når malingen renner uten at dette er blitt modellert. Flere elever benytter fingrene og flere legger også hodet under for å blåse malingen oppover.
- Jeg opplevde at alle elevene virket stolte over det de har malt. Når elevene ikke fikk det slik de i utgangspunktet hadde tenkt at det skulle bli, viser de ingen tegn til skam eller frustrasjon. Flere påpeker underveis i malingen at de er «Toys» og at resultatene derfor blir litt deretter og at det derfor også er helt okey.
- Alle 12 elevene synes graffitiworkshop var gøy. De trekker frem at det er veldig morsomt, noe helt nytt, at det går raskt og at det til forskjell fra pensel er lett å male over feil uten at fargene blander seg.
- Alle 12 elevene er fornøyd med piecen sin når jeg spør om dette. 8 elever utaler eller sier seg enig i at selve uttrykket med sprayboksen er kult og at selv om en gjorde feil, ble resultatet likevel kult. Elev 3 sier: «... *Det bare ble noe. Og det ble noe kult på en måte. Det ble nesten kult uansett hvordan du gjorde det.*»
- Alle 12 er enig i at graffiti er morsommere enn penselmaling. Flere påpeker at de følte seg friere. Elev 7 uttaler: «... *med graffiti kunne vi ta en klæsj her og en klæsj der også ble det fint uansett liksom. Det ser kult ut. Gøy å finne fargekombinasjonene også. Gjøre det samme som man har sett rundt i byen på en måte. Prøve det. lettere å finne på noe der og da. Enn med pensel.*»
- Selv om et fåtall uttrykker tidvis frustrasjon over rennende maling, er flertallet enig om at maling som renner har bidratt positivt i uttrykket, at renning egentlig er ganske kult.

8 Elevenes piecer

Etter å ha foretatt et strategisk utvalg vil jeg her presentere 12 graffitipiecer som en introduksjon til analysen. Picene er nummerert med elev 1-12 som er tall jeg benytter meg av gjennom oppgaven for å anonymisere elevene. Tallene benyttes videre i analysen og inn i diskusjonen når picene blir omtalt der. Sammen med picen står elevens egen forklaring på hva eleven ønsket å formidle. Elevens egen forklaring er hentet fra intervjuet.

Kasusbilde 11 - Elev 1: «Ikke kast søppel i havet».

Kasusbilde 12 - Elev 2: «Ingen dyr skal ha det vondt».

Kasusbilde 13 - Elev 3: «Det er ikke for sent, du kan få til alt du vil».

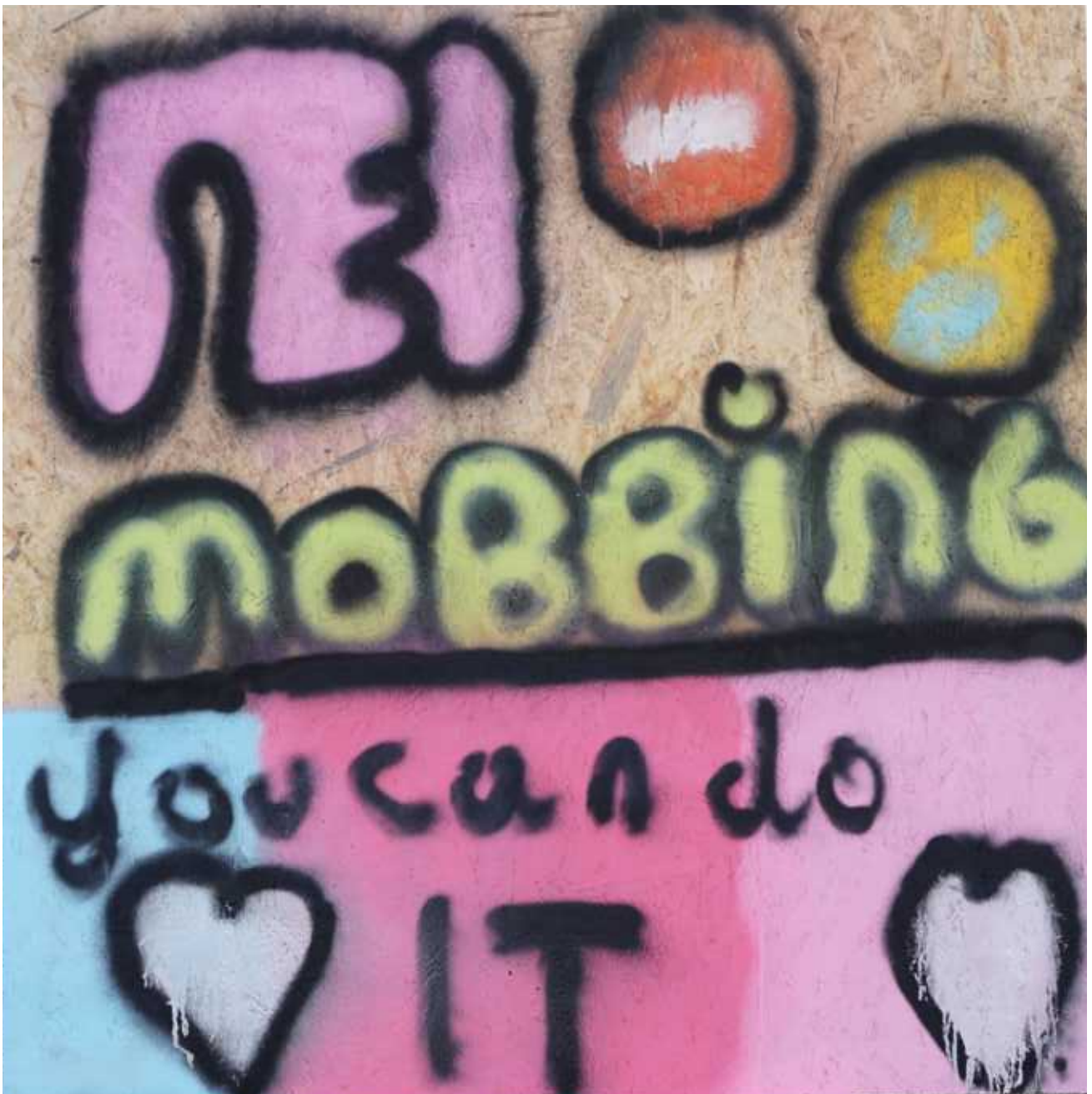
Kasusbilde 14 - Elev 4: «Jenter kan å være sjefer. Jenter er like mye verdt som gutter».

Kasusbilde 15 - Elev 5: «Det er okei å ikke være okei».

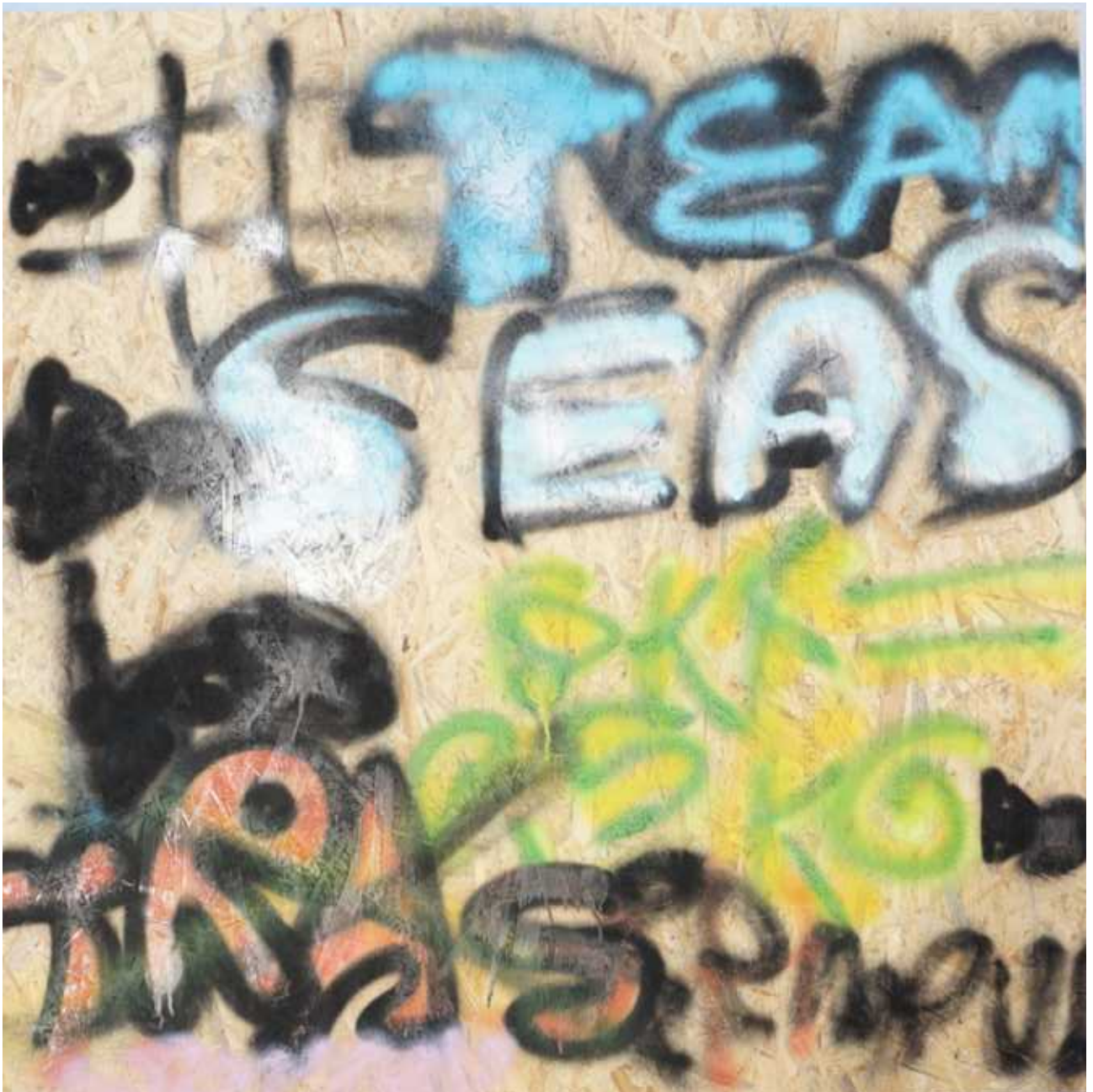
Kasusbilde 16 - Elev 6: «Vi kan ikke stå og se på at jorda blir ødelagt, vi må gjøre noe».

Kasusbilde 17 - Elev 7: «Den som gjør noe dumt mot andre må tenke seg om og de som opplever dumme ting må holde ut, det blir bedre».

Kasusbilde 18 - Elev 8: «Alle kan like alle».

Kasusbilde 19 - Elev 9: «Søppel i havet er ikke bra #Teamseas».

Kasusbilde 20 - Elev 10: «Jeg liker fotball».

Kasusbilde 21 - Elev 11: «Jorda tåler ikke alle fabrikkene».

Kasusbilde 22 - Elev 12: «Jeg liker spill».

9 Analyse av elevenes piecer

9.1 Elev 1

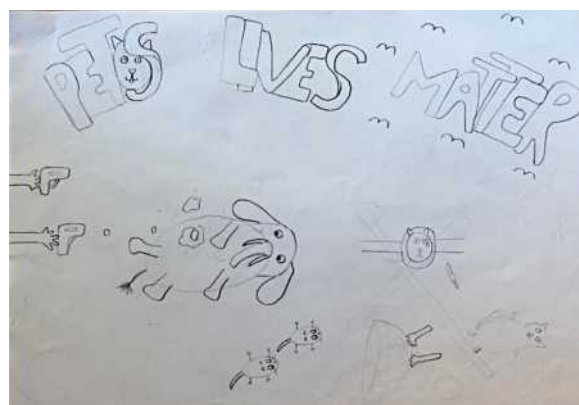
Kasusbilde 23 - Elev 1: piece og skisse

Elev 1 sier at man ikke skal kaste søppel i havet og at han er opptatt av at dette er et problem. For å formilde budskapet har elev 1 valgt å skrive det engelske ordet for søppel, «trash» med en rød ring rundt og et rødt kryss over. Rød er en signalfarge som blir benyttet på for eksempel forbudsskilt. På spørsmål om den røde fargen svarer eleven at han ikke hadde noen tanker om hvorfor han akkurat valgte rød. Havet som de døde fiskene befinner seg i er ikke blått men rosa, dette kan indikere at havet er forurenset da rosa ikke er en naturlig farge for hav. På havoverflaten synes en grønn strek av typen spy-grønn som om noe flyter på havoverflaten og bidrar til at havet blir forurenset. I tillegg til fiskene har også sola «døde øyne» i form av kryss. Eleven forklarer: «For nå får den ikke noe å jobbe med. Hvis jorda blir ødelagt».

Uttrykksmåtene tekst og tegning utfyller hverandre, men kan og skape mening hver for seg. Teksten sier nei til søppel, mens tegningen av døde fisker og forurenset hav retter fokuset mot hav. Teksten sier nei til søppel og farger og figurer sier forurenset hav. Sammen skaper modalitetene betydningen: nei til søppel i hav. Når jeg spør om eleven om han tror jeg ville forstått budskapet uten å ha pratet med han først svarer han: «På en

måte, Kanskje fordi jeg har satt et kryss over trash». På skissa kan vi se flere modaliteter som eleven hadde planer om å innlemme i uttrykket. Eleven sier: *«Jeg hadde planer om å lage en øy med søppel på, men jeg droppa det. Fordi det tok litt mye plass».* Ordet «sisan» er av uviss betydning og eleven svarte *«det er komplisert»* da jeg spurte om dette under malingen. Mulig ordet har en intern betydning for eleven eller det kan være elevens egenkomponerte tagg. Dette vil i så fall være helt i tråd med en ekte malers praksis.

9.2 Elev 2

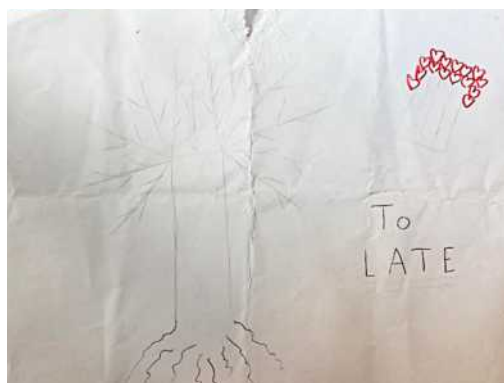
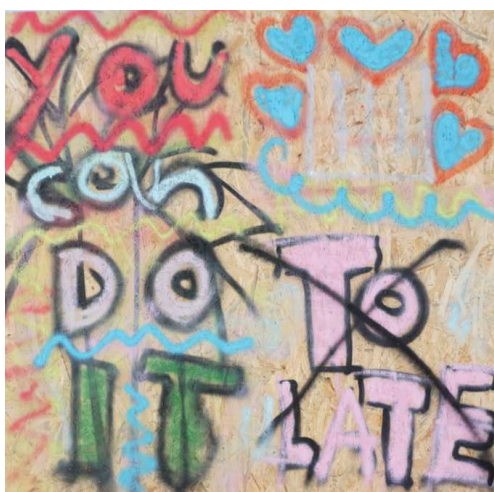

Kasusbilde 24 - Elev 2: piece og skisse

Elev 2 mener dyrs rettigheter er viktig. Eleven eksemplifiserer med at mange små dyr bare blir kastet i søpla og at folk dreper elefanter kun for å få tak i støttenene deres. Teksten «pets lives matter» er engelsk og minner om «black lives matter» som er slagordet til den amerikanske organisasjonen med samme navn. Organisasjonen har fra 2013 blant annet arrangert demonstrasjoner og protester mot henholdsvis politiet for urettferdig behandling av mørkhudede (Blacklivesmatter.com). Slagordet har siden spredd seg til hele verden og brukes i kampen mot rasisme. I intervjuet spør jeg eleven om teksten er inspirert av noe og at jeg selv får assosiasjoner til «black lives matter». Eleven svarer: *«Å. Nei. det fant jeg på selv. Det visste jeg faktisk ikke. Jeg bare fant det på».* «Pets» og «matter» er skrevet i hvite majuskler (versaler) med sort outline (kontur) i «thorw up stil». Ordet «lives» er mer utydlig med sorte, enkle minuskler. På skissa kan vi se at eleven hadde planer om å skrive all teksten like stor, men at hun har måttet

ta noen valg under malingsarbeidet for å spare plass på OSB-plata. «pets matter» er hoved essensen i budskapet. Dersom hun hadde valgt «pets» eller «matter» i minuskler hadde meningen hennes ikke kommet like godt frem. Det engelske ordet «pets» oversettes på norsk til: «kjæledyr» som for eksempel hund og katt. Eleven sier at hun har malt en elefant som blir skutt. En elefant er et dyr, altså «animal» og ikke «pet». Elefanter er store dyr. I piccen fremstilles elefanten ganske liten sett i forhold til hånden som holder pistolen. Elefanten har en snabel og ører som og kan likne ørene og snuta til en hund. Dette gjør at den også kan representere en hund som er en «pet». Fordi figuren både kan representere en hund og en elefant fungerer komposisjonen som en meningsbærende helhet. Figuren skaper et bilde av en firbent som har det vondt. Teksten realiserer meningspotensiale og er en sterk meningsbærende ressurs. Uten teksten hadde ikke elevens mening blitt realisert. Uten teksten kunne elevens budskap rett og slett endt opp med å bli tolket til det motsatte i interaksjonen.

9.3 Elev 3

Kasusbilde 25 - Elev 3: piece og skisse

Elev 3 hadde en opprinnelig idé om å male et dødt løvtre sammen med teksten «to late» (se figur () skisse). På den måten ville hun skape en kommunikasjon mellom modalitetene og kommunisere at det er for sent å gjøre noe med klimaet, at treet som kan symbolisere naturen, allerede er dødt uansett hva vi foretar oss. For å kommunisere dette måtte treet se tydelig dødt ut. Da eleven fant ut at treet hun hadde malt liknet mer

på en levende palme fungerte det ikke i budskapet lenger og derfor endret hun strategi. Innenfor handlingsrammen er det eleven som er retor og som må gjøre vurderinger for å best mulig kunne realisere meningspotensialet i det hun ønsker å formidle (Thorsnes et al., 2018, s. 17).

Palmen ble erstattet av teksten «you can do it» og «to late» fikk et kryss over seg for å signalisere at det slettes ikke er for sent likevel. På den måten endrer budskapet seg nærmest til det motsatte. Eleven sier at: *«Det nye budskapet ble på en måte at du kan få til alt du vil, liksom at kanskje noen sier at nei, dette klarer du ikke, eller at det er for sent. Men at man må bare tenke at man klarer det hvis man vil»*. Videre forteller hun at selv om alt tilsynelatende var ødelagt, endte malingen i en positiv opplevelse: *«jeg hadde allerede gjort en feil også tenkte jeg at nå er det for seint, nå har jeg gjort den feilen med det treet, men det gikk an å på en måte å endre det. Som jeg synes er egentlig ganske kult at jeg fikk til»*.

Øverst i høyre hjørnes er det malt et piktogram av et søppelspann med hjerter rundt. Fordi det er ganske stilisert og malt i en lite kontrasterende farge fra bakgrunnen er det vanskelig å se for publikum at det er et søppelspann. Hjerter symboliserer kjærlighet. Eleven forteller under skissearbeidet at hun og ønsker å kommunisere med hjertene at vi bør tenke annerledes om søppel. Kanskje vi kan reparere ting istedenfor å kaste det? Dette står litt i motsetning til elevens tekst om at det er «to late» å redde naturen. I sammenheng med den nye teksten i komposisjonen settes det hun ønsket å kommunisere med dette elementet inn i en mer meningssskapende helhet med det nye budskapet «you can do it» - ta vare på søpla di.

9.4 Elev 4

Kasusbilde 26 - Elev 4: *piece og skisse*

Elev 4 vil formidle at jenter kan være sjefer og at jenter er like mye verdt som gutter. Dette gjør hun med en stor og tydelig tekst hvor det står «girl boss». Teksten tar opp mye av plassen i pieceen og er tagget flere ganger utenpå hverandre som gjør at det dannes outlines i både sort og pastell. Pastellfargene er duse og søte, mens den sorte skaper en skarp kontrast som gjør teksten lett å lese. På spørsmål om hva hun synes fungerer bra svarer eleven: «*Fargekombinasjonene fungerer bra sammen. Den sorte valgte jeg for å få frem budskapet. De andre fargene valgte jeg fordi de er pastellfarger*». Fargen rosa blir av mange oppfattet som en kjønnnet farge som direkte koples til det kvinnelige kjønn. På sykehuset får jentebabyer pastellrosa bånd fra fødselen av, mens gutter får pastellblå. I leketøysblader markedsføres det for leker som er tiltenkt jenter med hjelp fra fargen rosa. I pieceen skapes det et samspill mellom tekst og farge ved at teksten handler om jenter og fargen på sett og vis assosieres med jenter.

Ved siden av teksten synes en hashtag (#) eller emneknagg på norsk, som brukes spesielt på sosiale medier til å finne frem til et spesielt innhold, et slags mappesystem. Et kjapt søk på den sosiale plattformen Instagram viser at #girlboss i skrivende stund har blitt benyttet i over 26 millioner innlegg. Felles for innleggene med denne emneknaggen er at de viser et feministisk innhold. På denne måten viser ikke eleven kun til teksten, men hun referer også med emneknaggen til et enda større meningspotensial i alle innleggene som faller inn under dette «interaktive

mappesystemet». Piecen plasserer seg derfor tydelig i en kulturkontekst av politiske budskap innenfor relasjonell estetikk. Eleven benytter emneknaggen nærmest som en «reklame» til en tematikk som rommer veldig, veldig mye med det hun her mener.

9.5 Elev 5

Kasusbilde 27 - Elev 5: piece og skisse

Piecen til elev 5 handler om hva vi svarer når noen spør hvordan vi har det. Hun sier at det skal være okei å ikke være okei. Når jeg spør henne hvorfor hun valgte akkurat dette budskapet, svarer hun: «Fordi det har skjedd med meg. At jeg har vært lei meg også har ikke andre folk skjont det. Veldig ofte så kan folk si sånn: «går det bra?» og da svarer man alltid bare: «ja, ja, det går bra». Også gjør det egentlig ikke det. Det er veldig mange som skjuler det. Når andre folk ikke vet om det, kan de kanskje si eller gjøre ting som de tror ikke sårer den personen, men så gjøre det faktisk det». Med sitt budskap tar eleven tak i psykisk helse og peker på hvorfor det er viktig å være åpen om hvordan vi føler oss for at vi bedre kan forsøke å forstå og hjelpe hverandre. Komposisjonen inneholder to silhuetter hvorpå vi kan se hodet og skuldrene på begge. Den ene er grå og den andre er sort. Den sorte har *krøllete* streker i ulike farger *inni* hodet, mens den grå har hjerter og *rette* streker med lysere farger strålende *rundt* hodet. Hjertene kan bety at den ene silhuetten er forelsket. Sammen skaper de to et samspill mellom to ulike menneskeskikkelser som har det forskjellig inni seg. Den ene er lys og lett, mens den andre er tung og svart med kluss inni hodet som er malt i sterkere farger enn pastell.

Som en modalitet, bekrefter teksten det vi allerede ser. «I'm fine» betyr jeg har det bra, eller «jeg er okei». I piecen er det én silhuett som fremstår som «okei». Den andre silhuetten fremstår som «ikke okei» sett i sammenheng med den første. Eleven er en av få som har valgt å lage en mer eller mindre heldekkende bakgrunn. Bakgrunnen er fargerik og består av ulike pastellfarger. Om fargene sier eleven: «Jeg hadde egentlig ikke tenkt til å ha så mye farger, men det ble sånn til slutt fordi jeg ikke ville ha noe igjen på plata. Jeg ville bare splæsje den ned med masse farger». Bakgrunnen bak silhuetten blir silhuettenes omverden, da de på sett og vis er mennesker som omgis av den. Omverdenen er fargelagt i samme farger som omgir den grå silhuetten og fremstår som et godt sted å være. Selv om omverdenen ser ut til å være et godt sted å være, kommuniserer eleven at det likevel kan oppstå følelser i oss som gjør at vi ikke føler oss «okei».

9.6 Elev 6

Kasusbilde 28 - Elev 6: piece og skisse

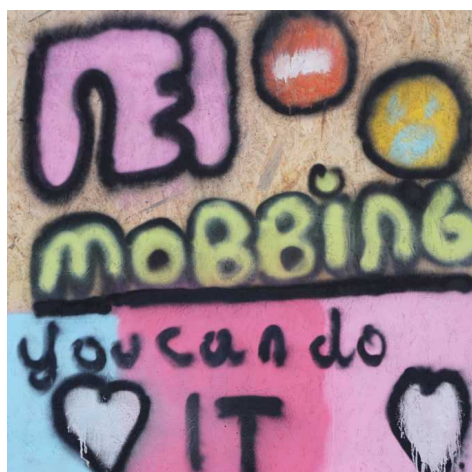
Istedenfor å stå og se på at jorda blir ødelagt mener elev 6 at vi alle skal gjøre noe. Hun sier: «Alle kan plukke litt søppel. Politikerne kan bestemme noe liksom».

Teksten «stop thinking» «just do it!» fyller mer eller mindre hele piecen. I ordet “do” er o-en farget blå med grønne flekker lik en jordklode. Hun viser her til at det er jordkloden det handler om. Når jeg spør henne om denne doble betydningen av bokstav og figurativ fremstilling svarer hun: «Det var når du sa at vi kanskje skulle tenke på å forkorte teksten vår litt. Sånn at vi fikk plass til å male alt, så tenkte jeg at o-en kunne

være jordkloden.. Men at den renner er jo kanskje også litt kult siden jorden på en måte smelter. Den er litt ødelagt på en måte .... den renner bort».

Jordkloden er «do» og det er den vi skal «gjøre». «IT» er skrevet i majuskler (versaler) og får på den måten mer slagkraft idet mottakeren leser akkurat det ordet. Det er på «IT» at trykket legges og utropstegnet er også med på å forsterke dette trykket. «Just do it» er slagordet til det amerikanske selskapet Nike som markedsfører joggesko, treningsklær og sportsutstyr. Slagordet har vært i bruk som print på klær og i reklamer for selskapet siden 1988 (Businessinsider.com, 2019). Når jeg snakker med eleven under skissearbeidet spør jeg om hun er inspirert av slagordet til Nike. Eleven svarer at det er hun ikke og at hun ikke tenkte på Nike i det hele tatt. Hjerter er plassert ved siden av «thinking» og på hver side av «it». Når jeg spør eleven hvorfor hun valgte å male hjerter svarer hun: «jeg vet egentlig ikke hvorfor. Jeg er veldig glad i å tegne hjerter». Videre spør jeg hva hun tenker at hjertene bidrar til, med tanke på budskapet. Eleven svarer: «kanskje at man må ta vare på jordkloden». I samspillet mellom teksten som også innlemmer jordkloden og hjertene skapes det en slags kjærlighetserklæring til jorda.

9.7 Elev 7

Kasusbilde 29 - Elev 7: piece og skisse

Elev 7 forteller at hun har hentet idéen fra noe hun har opplevd selv. Hun sier at det har vært vondt, men at hun heldigvis har det bedre nå. Hun forklarer: «Det jeg egentlig ville

formidle mest med den er jo at folk kan tenke seg om to ganger om hva de gjør med andre. Hvis jeg skulle gjort noe med f.eks. deg da, så skulle jeg tenkte meg om to ganger før jeg gjorde det fordi det går ganske mye inn på en. Også det jeg mener med «you can do it» er liksom du kan holde ut, du kan greie det». Piecen er på sett og vis todelt.

Øverst står det «nei mobbing» sammen med et forbudsskilt som betyr innkjøring forbudt. Skiltet forsterker kommunikasjonen i teksten om at mobbing ikke er greit å drive med, at det rett og slett er forbudt. Ved siden av er det en emoji i form av et gult ansikt med to øyne og en litt trist munn. Emojier er uttrykksikoner som kan kommunisere følelser og blir mye brukt på tekstmeldinger og når vi kommuniserer på digitale plattformer. Skype er et eksempel på en digital plattform som gjør det mulig å skrive (chatte) med hverandre eller se og prate med hverandre ansikt til ansikt gjennom video. På Skype support finnes en liste over navnet på ulike uttrykksikoner og hvilken følelse de er ment å kommunisere. På lista finner vi emojier som likner emojien i komposisjonen. En av disse er denne: som heter «engstelig ansikt».

En annen emoji som likner heter «forpint ansikt» og ser slik ut: (Support.skype.com). Den nederste delen av piecen har en bakgrunn i pastellblå og to valører av rosa. Eleven forklarer hvordan bakgrunnen ble til: «På min skisse så var det bare: «nei mobbing», de merkene og det var det. Men så så jeg liksom det når jeg malte at det ble mye mer plass. Også egentlig så skulle jeg ha et pride flagg under der, men så begynte malingen å renne så fært så da måtte jeg bare ta det vekk og spraye over og gjøre noe annet». Jeg spør videre hva hun tenker om at ikke prideflagget kom med og eleven svarer: «når jeg ser på det nå og når jeg så på det med pride så tenkte jeg at dette er mer riktig for det budskapet at det ikke nødvendigvis handler om pride. Men at alle skal få være den de er». Om fargevalgene sier hun: «ja jeg ville egentlig ha rød og svart men så tenkte jeg at istedenfor å ha så dystre farger så er det kanskje bedre også muntre det litt mer opp med glade farger. Så kanskje noen som føler på mobbing kan se det også kan man heller bli litt glad for å lese det og se de glade fargene. Hvis det hadde vært dystre farger da, så kanskje noen tenker «å nei» dette kommer ikke til å gå bra liksom.. Så det er litt budskap i det». Teksten «you can do it» er ifølge eleven myntet på både de som mobber og de som opplever å bli mobbet. Hun forklarer: «Den som blir mobbet kan holde ut, eller si ifra til noen som kan hjelpe deg med å holde ut og den som mobber kan tenke seg om på en måte. «You can do it» - ikke mobb noen på en måte».

9.8 Elev 8

Kasusbilde 30 - Elev 8: piece og skisse

Med piecen «love is love» vil elev 8 formidle at alle kan like alle, uansett hvem man er og uansett hvem man liker. «Love is love» er et slagord som blir benyttet mye for å spre nettopp dette budskapet. Flere interesseorganisasjoner og privatpersoner som kjemper for å normalisere personer og grupper som bryter med normer for kjønn og seksualitet benytter seg av dette blant annet som parole i for eksempel markeringer som det årlige arrangementet «pride» som har gått av stabelen hvert år siden 1982, da sosialdepartementet fjernet homofili som sykdomsdiagnose (nrk.no, 2021). Bilde 47 viser bygdepride som for første gang gikk av stabelen i Volda i 2018. Forrest i toget synes parolen: «kjærleik er kjærleik».

Bilde 46 - Bygdepride i Volda, 2018

Teksten er skrevet i «throw up stil» med sort outline og fyllfarger hentet fra regnbuen som også går igjen i de andre modalitetene i piecen. I midten er det et ansikt med en munn som ser lei seg ut. I ettertid ser jeg at jeg burde ha spurt eleven om dette. Det kan jo tenkes at ansiktet ikke føler seg inkludert. Når jeg spør eleven om hvorfor hun har valgt akkurat de fargene svarer hun: «*eh, egentlig bare fordi det er litt som prideflagget, så jeg ville ha litt forskjellig*». I piecen kombinerer eleven flere ulike farger fra regnbuen og plasserer dem horisontalt på samme måte som i prideflagget (se figur ()). Selv om teksten bærer et tydelig budskap i kraft av å være et etablert slagord, forsterkes assosiasjonene til prideflagget og alt det symboliserer ved at eleven har valgt de fargene hun har valgt. Bakgrunnen består av luftig hvit i kombinasjon med rosa hjerter. Hjerter er selve symbolet på kjærlighet og den luftige hvite bakgrunnen danner et samspill av «luft og kjærlighet» som vel er det man lever av når man er sykt forelska. Når jeg spør eleven hva hun tror andre vil tenke når de ser piecen, for eksempel hengende på et busstopp, svarer hun: «*mmm ... Jeg vet ikke. Det spørs jo hvem man er. Om man synes det er greit eller ikke*». Jeg spør videre om hun tror noen kan bli sinna? Eleven svarer: «*Kanskje hvis de ikke synes det er greit*». Litt naivt sier jeg at det vel ikke finnes noen homofober nå til dags ... Elev 9 og 11 som er til stede på gruppeintervjuet svarer at de kjenner noen. Elev 8 nikker bekreftende til at det gjør hun også.

9.9 Elev 9

Kasusbilde 31 - Elev 9: piece og skisse

Jeg spør elev 9 hva han ville formidle med piecen sin og han svarer: «Det står jo hashtag team seas. Og team seas er jo en sånn organisasjon for hver dollar man donerer så fjerner de 0,5 kg søppel fra havet. Så det er jo egentlig. Ja, jeg synes liksom det er ikke bra å ha søppel i havet. Havet lager jo over 50% av oksygenet vårt så det er noe vi må ta vare på». Teksten «team seas» er knyttet til emneknaggen som kommer først i piecen, dersom vi følger leseretningen. En emneknagg benyttes på sosiale media til å kategorisere innlegg for så å lettere finne frem til ønsket innhold. I logoen til #team seas er emneknaggen en integrert del av logoen (Teamseas.org, 2022).

Ved å innlemme emneknaggen i piecen slik som #teamseas gjør, formidler eleven på lik linje som #teamseas at dette er en kampanje som foregår digitalt. Emneknaggen i piecen gjør det mulig å finne frem til det innholdet som #teamseas representerer og markedsfører. Budskapet til eleven blir på den måten mye større enn det som kommer frem av uttrykket alene. «Team seas» er i piecen skrevet i «throw up stil» med sort outline og blå fyllfarge i to ulike valører. Seas betyr hav og blått er havets farge. Eleven utdyper hvorfor han har valgt blått: «Den mørkeblå og den lyseblå er fordi det er logoen til team seas. Liksom team står med mørkeblå og seas står med lyseblå. Så da valgte jeg det». Piecen inneholder flere fisker og fisker bor som alle vet, stort sett bare i havet. Fiskene er derfor gode representanter for elevens budskap som handler om havets tilstand. Med unntak av «team seas» er øvrig tekst ikke like lett å lese. Det er ingen tvil om at elev 9 har benyttet spraymaling for frihånd. Utrykket minner litt om den

uleseligheten som ofte sees i taggingen på gata (for et utrent øye vel og merke). Eleven forklarer hva som står skrevet: «Der står det på en måte, det står liksom: 8kr =ca. 1 dollar (sist jeg sjekka) = 0,5 kg. removed. Man ser det ikke så godt men under der så er det sånn svart skrift som det står removed». På nettsiden til #teamseas står det at #Teamseas er en global kampanje hvor de som ønsker kan donere penger for å få ryddet opp søppel i havet. #Teamseas forklarer at pengene splittes mellom to non-profit organisasjoner: the ocean conservancy og the ocean cleanup som mottar 1 dollar per pound de fjerner fra havet, eller som eleven formidler det i piecen sin: «1 dollar = 0,5 kg. removed» (Teamseas.org, 2022). Eleven forklarer videre hva som står: «Helt nederst står det trash med x over fordi ja, søppel er ikke bra. Også ved siden av så kanskje du ikke ser det, men det står removed». Ordet trash er skrevet i rød farge. Eleven sier: «jeg tok rød fordi det er en sånn sint farge på en måte».

9.10 Elev 10

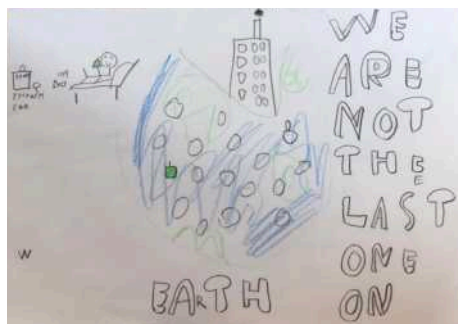
Kasusbilde 32 - Elev 10: piece og skisse.

Elev 10 syntes det var vanskelig å skulle mene noe og var lenge i tvil om hva han skulle mene. Når jeg spør hva han ønsker å formidle med piecen sin, svarer han: «Jeg vet egentlig ikke helt .... Fotball». Dette uttrykket er spennende da det inneholder modaliteter som kan tolkes veldig ulikt i interaksjonen. I avsnittet under vil jeg forsøke å beskrive det jeg ser samtidig som jeg trekker inn uttalelser fra gruppeintervjuet med eleven:

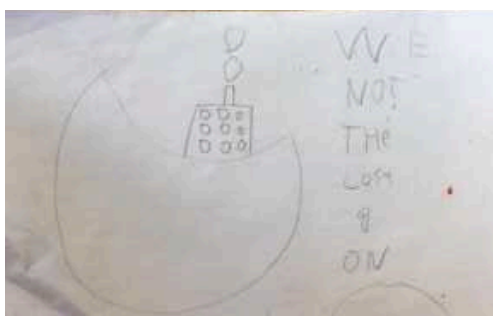
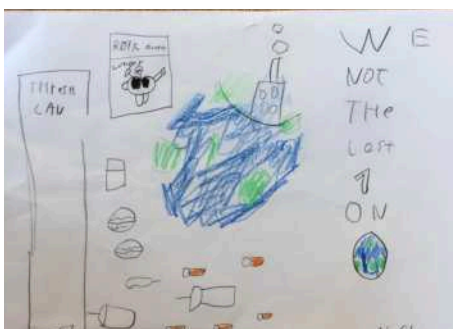
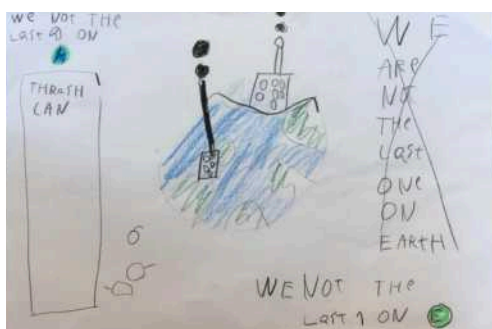

Alle konturlinjene på elementene har sort farge, med fyllfarger i pastell -blå, rosa og gul. De er «søte», «glade» og «positive» farger. Den store sirkelen tar opp mye av plassen i piecen. Om det som foregår inni denne sirkelen sier eleven: *«Det er mønsteret til fotballen. Jeg tenkte å gjøre fotballen mer interessant»*. To elementer som likner pistoler, skaper en asymmetrisk balanse i piecen. Det samme gjør sirklene som på samme måte er plassert overfor hverandre. Den ene sirkelen utgjør et ansikt til en som smiler. Om denne karakteren sier eleven: *«Det er en random fyr. Han smiler fordi han liker fotball»*. Pistolene skyter noe som kan se ut som rosa røyk eller konfetti. Fargen på det som skytes, sett i sammenheng med ansiktsuttrykket til vedkommende som skyter, indikerer at det som skytes kanskje er positivt ladet? Eleven sier at dette er flammer. Fargene som er benyttet i piecen samsvarer ikke med de fargene eleven hadde forespeilet å bruke i skissa. Om fargevalgene sier han: *«Jeg brukte bare de fargene fordi jeg slapp meg mer løs på malingen»*. Når jeg spør om han er mer fornøyd med de fargene han endte opp med i piecen sier han: *«Ja»*. Piecen til elev 10 har et mindre klart budskap å formidle. Budskapet kan tolkes på mange ulike måter av de som ser den og uttrykket er derfor veldig spennende. Innenfor handlingsrammen kunne for eksempel teksten «fotball» fungert som en meningsbærende ressurs i budskapet og bidratt til å i større grad realisere meningspotensialet som eleven ønsket å formidle. Når jeg spør eleven hva han tror at publikum tenker når de ser piecen sier han: *«Jeg vet ikke. Jeg tror egentlig ikke de tenker på fotball når de ser det. Kanskje de tenker på krig?»*. Jeg spør videre hvorfor han tror det. Eleven svarer: *«på grunn av de pistolene som skyter flammer ut av seg»*. Jeg spør så hva han tenker om karakteren. Er det en glad kriger? Eleven svarer: *«Kanskje. At det er slutt på krig kanskje»*. Til slutt spør jeg hva han tror publikum tenker at den store kula representerer? Han svarer: *«jeg vet ikke jeg ..... ingen anelse»*, etterpå ler han litt. Selv om eleven bruker tid på å komme i gang har eleven mestret å uttrykke meningen sin. Eleven bruker god tid under malingen og virker fornøyd med piecen sin under intervjuet. Eleven er ikke sint på fotball, men har liker fotball, og det er elevens egne mening.

9.11 Elev 11

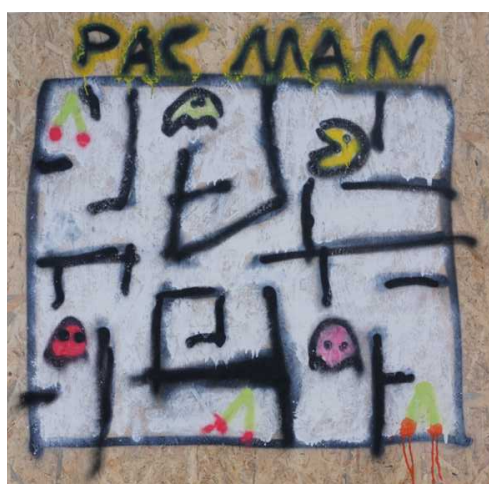
Kasusbilde 33 - Elev 11: piece og 4 skisser i den rekkefølgen de ble utarbeidet.

Med sin piece vil Elev 11 kommunisere at jorda ikke tåler fabrikkene så bra. Eleven utdyper: «At den liksom bøyer seg litt inn fordi fabrikkene er ikke bra for den så den tåler den egentlig ikke. Og resten her vet jeg egentlig ikke». Resten av pieceen består av flere smilende ansikter forskjellige farger. Et i form av en strålende gul sol, et annet smilende ansikt opptrer som en strekmann. Ansiktene ser litt lure ut, er det de som smelter jorda? Eller kanskje de liker at jorda smelter? Eleven hadde ikke noen bestemt

plan for ansiktene. Når jeg spør om ansiktet med de rennende øynene sier eleven: «*jeg ville bare prøve fargen. Og den rant...*» Når jeg påpeker at ansiktet ser lei seg ut, sier han: «*ja. Vi kan si det sånn. Fordi jorda smelter*». Eleven utarbeidet totalt fire skisser og hadde mange idéer til hvordan han kunne formidle budskapet sitt. Kasus bilde 44-47 viser elevens skisser i den rekkefølgen de ble utarbeidet og forenklet. Når jeg spør om hva som fungerte utfra det han hadde planlagt på skissene svarer eleven: «*Én ting: Jordkloden. Skriften fungerte ikke. Jeg tok bare en dobbelt w også så jeg hvor mye plass det tok også ble det på en måte munnen til den figuren oppi hjørnet liksom*». Figuren oppi hjørnet som eleven referer til skulle egentlig være begynnelsen på teksten han arbeidet lenge med å forkorte, men som han altså ikke fikk plass til. Eleven sier på spørsmål om hva han følte at han fikk til: «*jordkloden. Den ser ut som den blir skvisa*». På spørsmål om hva han tror publikum tenker, svarer eleven: «*De tror sikkert det er en måne*». Han ler før han fortsetter: «*Den bøyes jo. De skjønner sikkert ikke hvorfor den bøyes*». Jeg påpeker at den jo har fargene til jordkloden og eleven er enig. Eleven ler mye under intervjuet. Han virker fornøyd med det han har fått til. Samtidig gir han uttrykk for at han synes det er morsomt at alle hans idéer til hvordan han skulle formidle sitt budskap endte opp som denne piecen. Som han også sier selv: «*At jorda ikke tåler fabrikkene så bra .... Og resten her vet jeg egentlig ikke*».

9.12 Elev 12

Kasusbilde 34 - Elev 12: piece og skisse.

Denne piecen har en tydelig multimodal redundans. Teksten som uttrykksmåte forteller oss det samme som vises i den figurative fremstillingen. Eleven syntes at det var vanskelig å komme i gang med oppgaven og skulle mene noe. På spørsmål om hva eleven mener med piecen sin sier han: «*at jeg liker spill*». På spørsmål om hva han kunne gjort for å frem budskapet enda tydeligere svarer eleven: «*Jeg kunne hatt hjerte rundt*». Teksten «pac man» er tagget med sort og har gul skyggelegging. Gul er fargen til Pacman. Teksten er plassert som en overskrift til det som kommer under. Labyrinten med sort outline er konstruert som en sort firkant hvor flere sorte streker utgjør «vegger» i labyrinten. Selve «banen» inni labyrinten er hvit som en tydelig kontrast til de sorte «veggene». Eleven jobbet mye med labyrinten og malte den i flere omganger for å få den sånn som han ønsket. Han sier: «*Det var vanskelig å ikke komme borti det svarte. Så jeg burde egentlig malt den hvit først. Og så male på labyrinten*». Pacman er et ikonisk spill som veldig mange kjenner til. Spillet er opprinnelig japansk og ble for første gang lansert i 1980. Pacman (som opprinnelig het pucman) beveger seg rundt i en labyrint hvor han skal forsøke å spise så mange «dotter» som mulig, samtidig som han skal holde seg unna spøkelsene som vil ta han (*Pacman.com*). At eleven velger å uttrykke at han liker spill gjennom det ikoniske spillet pacman gjør at han treffer veldig mange med sitt budskap. Mennesker i alle aldre kan kjenne igjen dette ikoniske spillet.

9.13 Oppsummering av analyse (kasus 1)

- 5 elever mener noe som kan knyttes til miljøsaken og respekt for naturen (elev 1, elev 2, elev 6, elev 9 og elev 11).
- 2 elever mener noe som kan knyttes til likestilling (elev 4 og elev 8).
- 3 elever mener noe som kan knyttes til psykisk helse (elev 3, elev 5 og elev 7).
- 2 elever mener noe om sine fritidsinteresser (elev 10 og elev 12).
- 10 elever velger å innlemme tekst i sin piece. Alle 10 skriver på engelsk.
- Elev 10 og elev 12 velger å uttrykke mening om sine fritidsinteresser. Deres kjærlighet til fotball og gaming faller ikke innenfor oppfølgingsspørsmålet jeg ga elevene som lød: hva er du sint på? Elevene har likevel ytret sin egen mening og mestret oppgaven da den jo også la opp til at *alt er lov*.

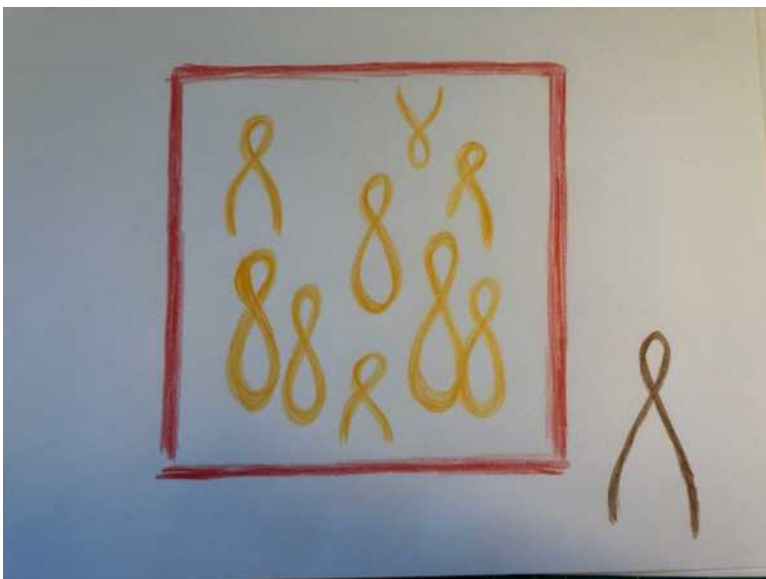
- 7 piecer inneholder budskapsformidling i form av kort, fengende, slagord liknende tekst. Flere er/minner om godt etablerte slagord: (elev 2: «pets lives matters», elev 3: «you can do it», Elev 4: «#girl boss», elev 6: «stop thinking Just do it», elev 7: «just do it», elev 8: «love is love», elev 9: «#teamseas»).
- Elev 3, elev 6 og elev 7 svarer at de ikke er inspirert når jeg spør om dette.
- 2 elever benytter emneknagg som del av meningsformidlingen i sin piece.
- 5 elever fikk ikke plass til alle modalitetene de hadde planlagt å male (elev 1, elev 2, elev 4, elev 9 og elev 11).
- 5 elever har benyttet flere modaliteter enn det som vises i skissene: (elev 5, elev 6, elev 7 og elev 10). Elev 7 har spesielt tilført en god del mer.
- 3 av elevene har piecer hvor rennende maling har bidratt til å forsterke meningsskapingen. Elev 2 har rennende rødfarge som likner rennende blod. Elev 6 har renning som likner smelting av jordkloden mens elev 11 har rennende øyne som likner gråt og ulykkelighet.
- Alle elevene har benyttet sort som outlinefarge og deretter valgt fyllfarger.
- Elevene benytter ikonisk visuelle modaliteter som de fargelegger.
- Elevene benytter fargesymbolikk selv om de ikke er like gode til å forklare valgene sine selv. For eksempel benyttes blå bokstaver i budskap om hav (elev 9) og rødt benyttes som signalfarge for å signalisere at noe er forbudt (elev 1).
- Flere elever maler emojis i sine piecer. 4 elever har emojis med ulike ansiktsuttrykk i sine piecer. Emojis kan også være hjerter (6 elever).

10 Kasus 2 - Eget skapende arbeid

Dette kapitlet handler om mitt eget skapende arbeid. Alle mine piecer er malt i etterkant av workshopen med elevene. Jeg har så godt det har latt seg gjøre arbeidet innenfor de samme rammene som elevene. Når jeg har utarbeidet skisser har jeg avstått fra andre inspirasjonskilder som bøker og internett. Jeg har for hver piece tillatt meg maksimalt én time til skisse, 90 minutter til maling og omkring femten minutter til intervju med meg selv. Det første jeg presenterer her er min arbeidsprosess med skisser og maling av piecer. Deretter følger mine tre ferdige piecer med budskapet

10.1 Piece 1

Arbeidet mitt med skisse til piece 1 viser at jeg stiliserer menneskene. Den lille erfaringen jeg fikk fra besøket hos en maler gjør at jeg i stor grad forsøker å begrense detaljer. Når jeg skisser tenker jeg at blyantstreken er «spraystreken» som jeg etterpå skal male. Jeg vil ha luft og god plass ettersom jeg vet at den «spraystreken» krever plass.

Kasusbilde 35 - Egen skisse piece 1

Når jeg har laget ferdig skisse til piece 1, kler jeg på meg og går ut. Jeg bruker maleklær og i likhet med elevene benytter jeg engangshansker. Jeg velger å sette plata inn mot en vegg (som jeg selv eier) og setter meg på huk for å male. Det som er vanskelig er å få rette streker. Det krever selvtillit ettersom det må gå raskt. Går det for sakte, blir streken mer ujevn og mindre rett. Selv om jeg har med meg skissa mi ut velger jeg å gå bort fra de fargene jeg opprinnelig hadde planlagt. Det skjer der og da ettersom den oransje som er på skissa mi, ikke finnes i kassa med cans. Til forskjell fra elevene hadde jeg rett og slett glemt å minne meg selv på hvilke farger jeg hadde i cans når jeg tegnet skisse.

Kasusbilde 36 - Eget arbeid med piece 1-1

Etter å ha fulgt skissa, viser kasusbilde 37 hvordan piecen ser ut.

Jeg tar noen skritt bakover for å reflektere over hva det er jeg har malt. Jeg synes ikke budskapet mitt kommer tydelig nok frem. Det ene gule mennesket virker ensomt og derfor også trist. Det var ikke dette jeg ønsket å formidle.

Kasusbilde 37 - Eget arbeid med piece 1-2

Jeg velger å male inn et menneske *til* utenfor boksen. De utenfor får partyhatter. Et menneske inni boksen får og partyhatt slik kasusbilde 38 viser.

Kasusbilde 38 - Eget arbeid med piece 1-3

Nå synes jeg at budskapet er tydeligere, men jeg ønsker å bytte farge slik at den ene utenfor skiller seg mer ut fra de som er inni.

Jeg venter til det tørker, noe som bare tar et par minutter og bytter fra lysegrønn til rosa og lilla slik kasusbilde 39 viser. Jeg opplever at det renner litt og en måte og forhindre dette på er å stoppe det med fingeren slik bilde 40 viser. En annen måte er å legge hodet under dråpen som renner og blåse dråpen oppover.

Kasusbilde 39 - Eget arbeid med piece 1-4

Kasusbilde 40 - Eget arbeid, forhindre at maling renner

10.2 Piece 2

Med piece 2 ønsker jeg å utfordre meg selv litt for å se om jeg kan klare å male mer detaljrikt. Klimarapporter peker på at jorda er en gris og det er vi jo alle i større eller mindre grad med på å bidra til. Kan jeg klare å gjøre jorda til en faktisk gris?

Kasusbilde 41 - Egen skisse 1 piece 2, ikke grisete nok.

Kasusbilde 42 - Egen skisse 2 piece 2, mer grisete gris.

Skisse 1 (kasusbilde 41) blir raskt forkastet da den ikke er grisete nok. Den fremstår som en søt og uskyldig girs og ikke en forurensningsgris. Skisse 2 (kasusbilde 42) er jeg mer fornøyd med og jeg går ut for å sette i gang med malingen slik kasusbilde 43 viser.

Kasusbilde 43 - Eget arbeid med piece 2

Under malingen glemmer jeg meg bort og maler med maling som jeg har tilgjengelig, men som ikke var tilgjengelig for elevene. Jeg benytter en dyp rød og en dyp blå som vil si at jeg har malt i flere valører av rød og blå, noe elevene ikke hadde mulighet til. Disse cansene er rester som har blitt donert til meg i ettertid av workshopen. Når jeg skulle male tok jeg med meg *alle* cans ut til spoten, uten å tenke på hvilke cans elevene hadde å male med og hvilke jeg hadde fått tilgang på i ettertid. Når jeg maler følger jeg skissa mi og leter etter cans i kassene med tilsvarende farger. Jeg opplever at jeg nå er mer selvsikker og trygg. Det er morsomt å utfordre seg med mer detaljer. Jeg ser at jeg ikke har brun, noe jeg savner også i flere valører. Jeg gjør derfor forsøk med guld og grå for å forsøke å skape en fremstilling av de tørre områdene på jorda som jeg har i skissa mi. Dersom jeg hadde hatt flere farger som kunne passet til dette formålet, hadde jeg nok arbeidet ytterligere med dette. Det er rett og slett for mange cans med pastellfarger som ikke fungerer i min meningsformidling. Noe som igjen fører til at dette arbeidet når et punkt der jeg ikke har flere passende cans å spille på.

Kasusbilde 44 - Eget arbeid, kasser med cans.

10.3 Piece 3

Etter arbeid med piece 2 har jeg blitt mer trygg. Jeg opplevde at det var morsomt å arbeide med utforming av mere detaljrike og mindre stiliserte characters. Jeg ønsker derfor igjen å forsøke å utarbeide en character-piece som kan formidle mitt budskap. Etter skissearbeidet er klart (kasusbilde 45), går jeg ut for å sette i gang med maling av min tredje piece.

Kasusbilde 45 - Egen skisse piece 3

Denne gangen gruer jeg meg litt før jeg skal male outline på characteren. Jeg planlegger godt overføringen fra skisse til spot ved å ta et skritt tilbake og se for meg hvordan alt skal få plass. Den tidligere erfaringen tilsier at jeg må føre en sikker strek og være selvsikker. Når outline er ferdig går det opp for meg igjen at jeg har utarbeidet skisse uten å tenke på cans. Jeg har ikke brun og ingen valører av brun. Jeg velger guld på ansiktet og halsen til characteren. Når jeg skal fylle burgerbrødet blir jeg nødt til å velge den samme fargen for å sikre at burgeren nettopp skal fungere som en burger i interaksjonen med mottaker. Nå gjenstår håret som jeg også planla brunt. Etter å ha rotet litt oppi kassene med cans tenker jeg at jeg nå skal forholde meg til de samme fargene som elevene. Den knall-rosa boksen lyser mot meg og jeg tenker der og da at den kan skape et blikkfang, en kontrast til alt det som er fylt med guld. Når characteren er ferdig er jeg fornøyd, men hvor er budskapet mitt? Det mangler noe som kan tydeliggjøre det jeg prøver å formidle. Etter et par minutters tenkepause foran pieceen kommer jeg på at jeg kan utdype med tekst, jeg kan tagge. Utrykket «shit in shit out» dukker opp i tankeprosessen. Det er et engelsk uttrykk som benyttes i det norske språket, men kan det fungere på norsk? Der og da tenker jeg videre at ordet «dritt» er for hardt og presist. I tillegg er begrepet «shit in shit out» allerede et etablert uttrykk som kan åpne for en bredere meningsformidling. Etter å ha tagget (kasusbilde 46), angrer jeg umiddelbart.

Kasusbilde 46 - Eget arbeid med piece 3

«Dritt inn dritt ut» hadde vært en måte å unngå engelskifisering av språket som jeg som norsklærer også, burde være bevisst. Det betyr jo det samme, men nå er det for sent. Jeg ser ingen mulighet for å endre taggingen uten å ødelegge characteren som jeg er fornøyd med. Nå blir det også tydeligere hvordan mitt modige valg av hårfarge kan ha konsekvenser for budskapsformidlingen. Mine tanker om dette utdyper jeg i intervjuet, hvorpå interessante uttalelser blir trukket frem i analysen av egne piecer.

10.4 Egne piecer

Her presenterer jeg mine tre graffitipiecer. Bildeteksten på kasusbildene viser til det jeg i intervjuet med meg selv svarer på spørsmål knyttet til hva det er jeg ønsket å formidle.

Kasusbilde 47 - Piece 1: «Utenfor boksen».

Kasusbilde 48 - Piece 2: «Jorda er en gris».

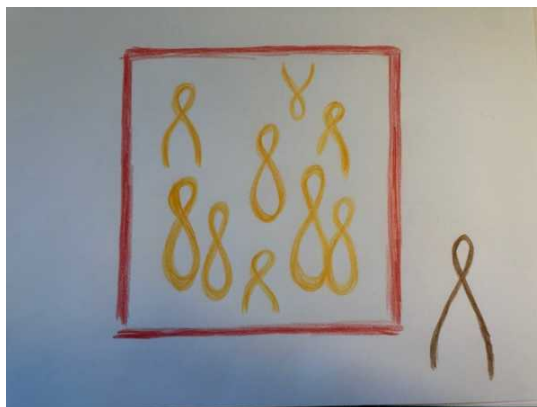

Kasusbilde 49 - Piece 3: «Shit in shit out».

10.5 Analyse av egne piecer

Jeg vil her presentere en tekst som sammenfatter analysen av mine egne graffitipiecer. I likhet med elevene har også jeg deltatt på intervju. Det semistrukturerte intervjuet foregikk ved at jeg intervjuet meg selv. Teksten her er basert på den multimodale analysen hvor også interessante uttalelser fra intervjuet med meg selv blir trukket frem.

Kasusbilde 50 - Piece 1 med skisse

Med piece 1 ønsker jeg å si noe om A4 livet eller «boksen» med det jeg oppfatter som uskrevne regler for alt mulig. På spørsmål om hva jeg ønsker å formidle med piecen svarer jeg: *«Det er utenfor det er mest gøy. At ikke alle passer inn i den strenge firkanten. Noen er seg selv inni der. Det er det jeg oppfatter som et likt fellesskap inni der og for noen er det helt greit liksom, mens andre lider og vil ut, men de klarer ikke å komme seg ut fordi de er redde for å skille seg ut på alle måter. Når jeg ser på den nå så tenker jeg at selve plata utgjør det store fellesskapet hvor alle lever sammen ...».*

Firkanten har second outline i signalfargen rød. Rød og svart her skaper en viss dybde som i at boksen virker å gå litt innover og skaper på den måten et rom innenfor. På spørsmål om hvorfor det akkurat er en firkant, svarer jeg: *«Det har mye med budskapet å gjøre da. Utenfor boksen liksom.. eller det å være firkantet. Kunne kanskje også tegnet et A4 ark, eller en firkant med A4 forhold, det tenkte jeg ikke på».*

Rød er en tydelig og streng farge som med assosiasjon til forbudsskilt kan indikere at noe er stengt eller forbudt. Inni firkanten er det mer surrealistisk. De stiliserte menneskene her henger rundt omkring i løse lufta og boksen med sine heltrukne doble linjer gjør det vanskelig å bevege seg ut og inn. Fra den opprinnelige skissa har flere

modaliteter blitt lagt til. Jeg forklarer i intervjuet: «... jeg måtte legge til flere modaliteter. Det så først trist ut å være utenfor og det ble liksom litt motsatt av det jeg ville mene». Det ble malt ytterligere et menneske til utenfor boksen og disse fikk hodeplagg i ulik farge for å presisere at disse menneskene ikke er redd for å skille seg ut fra de andre. Det ene mennesket inni boksen fikk og hodeplagg i en annen farge. Jeg uttaler i intervjuet at dette er noe jeg angreer på: «Kanskje budskapet hadde kommet tydeligere frem uten. Men noen er jo seg selv inni boksen også da. Men da er de vel strengt tatt ikke i boksen, eller? Dette blei vanskelig. Det var kanskje noe sånt jeg ville frem til. Kanskje hadde det vært bedre om vedkommende var litt sånn begge steder?». Piecen kommuniserer slik jeg ser det helt klart noe om ulikheter i form av ulike mennesker. Hva som skjer i interaksjonen mellom maler og mottaker vil alltid være opp til mottakeren. På spørsmål om hva jeg tror publikum tenker når de ser piece 1, svarer jeg: «Håper jo at den gir mening. At budskapet er formidlet, men da piecen sto ute i hagen min, trodde faren min at det var en sandkasse med småbarn som lekte ... så mulig uttrykket på figurene er litt barnslig. Men, jeg tror også det er noe som kjennetegner min strek. Den er kanskje litt barnslig.». Kvadratet er veldig stabilt i sin form. Den skaper grenser som tydeliggjør innenfor og utenfor.

Kasusbilde 51 - Piece 2 med skisse 2-2.

Budskapet «jorda er en gris» kommer til uttrykk i denne character-piecen. Jeg utdyper: «I dag er jeg veldig fornøyd med piecen min. Jeg synes den har veldig klar tale på en måte. Jeg tror det er lett å se hva jeg mener». Jordkloden er lett gjenkjennelig som en

rund stor kule med grønt, blått, grått og brunt som forestiller land, vann, fjell og ørkenområder. Jordkloden har fått menneskeliknende trekk i form av øyne, øyenbryn og munn. På grunn av den rosa grisenesa og griseørene likner den mest på en gris. Griser og mennesker har mange fysiske likheter. Blant annet vet vi at øynene til mennesker og griser i virkeligheten er ganske like, om ikke helt like. Øynene, øyenbrynet, munnen samt andre fysiske fellestrekkene mellom griser og mennesker generelt skaper assosiasjon til at fremstillingen også dreier seg om mennesket i form av et grisete menneske. Munnen med tunga hengende ut virker litt «djevlesk». På spørsmål om jeg hadde noen tanker om munnen og hvorfor jeg har valgt munn, svarer jeg: *«Kanskje at vi fråtser vi som bor her. Ikke alle så klart, men vi tenker jo oss ikke om. Vi liksom eter av jorda som griser, hugger ned for å skaffe folk ting og for at et fåtall skal tjene penger. Vi holder på som griser. Men nå begynner vi å bli mette kanskje, så vi tenker vel mer på det nå. Når det begynner å bli for sent»*. Piecen er ganske lik skissa som jeg utarbeidet i forkant av malingen. På spørsmål om jeg har gjort noen endringer, svarer jeg: *«Jeg har vel ikke gjort så mye endringer egentlig. Fant ut at jeg manglet brun. Skulle gjerne hatt flere nyanser av brun. Jeg hadde ikke brun, men guld og den så litt ut som brun, så da ble det den. Litt kjipt at man må ha så mange forskjellige cans for å male ulike nyanser og skape dybde og sånn. Det går ikke an å blande seg frem der og da. Det er jo noe jeg egentlig burde ha planlagt i skissa mi da. Men jeg glemte igjen å forholde meg til hvilke cans jeg hadde»*. Jeg poengterer her at jeg utarbeidet skisser uten å tenke over cans. Til forskjell fra elevene hadde ikke jeg fargene foran med på en OSB-plate når jeg utarbeidet skissene mine. Denne piecen er jeg mest fornøyd med. Samtidig er dette den piecen hvor jeg har benyttet flere valører enn det elevene hadde til rådighet. Jeg uttrykker også at jeg gjerne skulle disponert enda flere valører.

Kasusbilde 52 - Piece 3 med skisse

Piece 3 viser et ansikt med hals i profil som spiser en hamburger. Teksten «shit in shit out» er tagget i rødt og svart over characteren. Under malingen angret jeg på at jeg har skrevet på engelsk, men i det påfølgende intervjuet er jeg mest opptatt av å rettfærdiggjøre hvorfor jeg har gått for et etablert engelskspråklig uttrykk. Taggingen blander seg litt inn i characteren's sorte outline og blir derfor litt utydelig. Teksten er stykket opp, men plasseringen av ord følger leserekkefølgen. Teksten bærer mye av meningsformidlingen i piecen som tekst ofte gjør i multimodal sammenheng. På spørsmål om det jeg hadde planlagt på skissa fungerte bra, svarer jeg: «Ja. Men hadde som vanlig ikke planlagt fargene på skissa utifra cansene. Også måtte jeg ha på en tekst for å få meningen bedre frem. Usikker på om det var riktig tekst, men den bare kom til meg, så jeg tagget den over». På spørsmål om hva jeg ville formidle svarer jeg: «Nå må jeg le, fordi jeg blir usikker når jeg ser på den nå. Men jeg mener vel: shit in shit out, som det står. Jeg hadde lyst til å mene noe om mat. Jeg synes vi spiser veldig mye hurtigmat eller halvfabrikata mat. Veldig få lager mat fra bunnen av. Nå spiser vi mindre kjøtt, men de veggisburgerne er fortsatt halvfabrikata og de har kanskje reist langt. Når jeg var ferdig å male det som var på skissa så hadde liksom ikke piecen noen mening, så jeg måtte sette på en tekst. Da ble det shit in shit out. Som liksom går på at kroppen ikke fungerer optimalt når du putter shit in så fungerer du shit. Tror uttrykket brukes i forskning kanskje, men er ikke sikker. Dårlig data inn gir dårlig kvalitet på resultatet eller noe sånt. Utrykket funker vel egentlig i mange sammenhenger når jeg tenker meg om». Hamburgeren sett i sammenheng med teksten er med på å knytte meningen til mat. En hamburger er relativt enkel å tegne og den er noe de fleste kjenner til og kjenner igjen. Den er lett å knytte til fastfood eller hurtigmatkjeder som igjen kan

knyttet til kulturen «fast living». Et begrep som benyttes om den moderne verden som er preget av stress og derfor også stadig mindre forekomst av samspising i sosialt fellesskap. Character´n i piecen har fått sjokk-rosa hår noe som naturlig skaper et blikkfang ettersom håret også tar opp en del plass. Å ha sjokkrosa hår krever kanskje litt selvtillit. Formen på øyet med den ekstra sorte våtkanten under kan gi assosiasjon til at dette enten er en litt tøff og rocka type eller en litt trøtt type. Når jeg i intervjuet blir bedt om å svare på hva som ikke fungerte så bra er det hårfargen jeg velger å trekke frem: «... *Jeg valgte rosa hår fordi jeg hadde ikke brun og gul ville jeg ikke ha. Det resulterte i at dette nå kan likne en litt alternativ type med rosa hår. Og at jeg liksom sier at sånne typer er shit, (det mener jeg jo ikke). Spiser du hamburger (shit) blir du «alternativ ungdom med rosa hår» (shit) liksom. Off, nei håper ikke noen tolker det sånn*». Jeg svarer videre på hva jeg håper mottakeren tenker om piecen: «*Jeg håper at mottakeren tenker at han her ser trøtt og daff ut fordi han spiser dårlig mat. Eller at han ikke bryr seg om hva han spiser fordi han skal uansett shite det ut i andre enden «shit in shit out*».

10.6 Oppsummering av eget skapende arbeid (kasus 2)

- Jeg synes det er vanskelig å mene noe. Jeg ønsker ikke mene noe kontroversielt, noe for personlig eller for politisk fordi jeg ikke er anonym.
- Når jeg utarbeider skisser, glemmer jeg å planlegge farger ut ifra hvilke cans jeg har å male med. Dette skiller meg fra elevene som hadde fargene foran seg.
- Piece 1 kan knyttes til tilhørighet og utenforskap.
- Piece 2 kan knyttes til miljøsaken.
- Piece 3 kan knyttes til at det som går inn påvirker det som kommer ut. I sammenheng med matkultur og fastliving.
- Piece 1 og 3 er malt med de samme fargene som elevene hadde til rådighet. Når jeg maler piece 2 glemmer jeg meg og benytter andre cans enn det elevene hadde tilgang til. Noe av grunnen til det har nok også sammenheng med punkt to på denne listen.
- Etersom en ikke kan blande seg frem til farger på samme måte som med penselmaling, kreves det en can for hver valør en ønsker å benytte. Jeg opplevde at dette begrenset meg noe i arbeid med piece 3. Når jeg malte håret til characteren her skulle jeg ønske at jeg hadde cans med flere brun-valører.
- Jeg maler mine piecer i etterkant av workshopen med elevene. Under workshopen ble jeg oppmerksom på elevenes mye bruk av pastellfarger. Dette er noe jeg selv har forsøkt å unngå da jeg ikke ønsket et «søtt» eller «mildt» uttrykk på mine piecer. I utgangspunktet ønsket jeg ikke å ha et så bredt spekter av denne typen farger som ble et resultat av at jeg handlet cans på internett.
- I likhet med elevene benytter også jeg i stor grad sort outline på alle mine modaliteter.
- Piece 1 og 3 behøvde flere modaliteter enn det jeg opprinnelig hadde planlagt for at budskapet skulle komme tydeligere frem.
- Erfaringen min er at selvtillit fungerer bra. Jeg tar ofte et skritt tilbake og planlegger størrelser, linjer og farger før jeg kaster meg ut i det og begynner å male det jeg da har sett for meg på plata.

11 Diskusjon

Denne avhandlingen gir et innblikk i hva graffiti er samt prosessen bak og resultatene av elevenes og mitt eget skapende arbeid med graffitipecer hvor intensjonen har vært å vise hva vi mener. I denne diskusjonsdelen vil jeg drøfte funn fra de to kasusstudiene opp mot relevant teori for å belyse problemstillingen: *Hva er graffiti og hvordan kan elever utrykke egne meninger i en piece?* Problemstillingen spør om hvordan noe *kan* skje og gir derfor ikke et eksplisitt svar. Min undersøkelse inneholder ikke alle svar, men er forhåpentligvis en inspirasjon til andre lærere som ønsker å arbeide med graffiti og egne meninger i skolen. Det først jeg tar for meg i denne diskusjonsdelen hva som kan ha påvirket det vi velger å mene. Først ut er oppgaveformuleringen som jeg utarbeidet til elevene og meg selv innenfor det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap. Jeg vil deretter diskutere hvordan konteksten kan ha lagt begrensninger for det skapende arbeidet og våre meninger. Følgende hvordan deltakerne har oppfattet oppgaveformuleringen på det erfarte nivå ved å se på resultatene fra det skapende arbeidet i kasus 1 og 2. Først i form av hva det faktisk er deltakerne har valgt å mene, deretter hvordan deltakerne på ulike måter benytter modaliteter for å få frem meningen sin. Avslutningsvis diskuterer jeg hvordan og i hvilken grad mitt valg av utstyr i form av plater av et vist format og cans med forhåndsbestemte farger kan ha påvirket elevenes og min egen mulighet til å utrykke egne meninger.

Graffiti er fritt

I denne undersøkelsen har jeg, med utgangspunkt i problemstillingen, utarbeidet en oppgave i kunst og håndverk for det skapende arbeidet som foregår i kasus 1 og kasus 2. Denne oppgaven er utarbeidet innenfor et av de tre tverrfaglige temaene i LK20, demokrati og medborgerskap. Oppgaven elevene og jeg fikk var: *mal noe som forteller hva du mener*. Oppgaven ble videre utdypet med: *hva er du sint på?* Og presisert med at *alt er lov*. I teorikapitlet som omhandler graffiti presenterer jeg en uttalelse fra maleren Per hvorpå han hevder at graffiti skal være *fritt*, ellers er det ikke graffiti. Det Per mener er at en ikke skal pålegge noen å male innenfor satte rammer og regler, men at en skal få lov til å utrykke seg med cans akkurat slik en selv vil. Når jeg skulle jobbe med elever

og graffiti hadde jeg ikke nødvendigvis behøvd å gi elevene i oppgave å *mene noe* innenfor det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap. Problemstillingen min kunne ha vært en helt annen og jeg kunne latt elevene male hva enn de ville. Jeg måtte fortsatt arbeidet innenfor læreplanen slik lærere skal, men jeg kunne gitt elevene erfaring med cans og bedt dem i ettertid forklare symbolikk og farge i egne arbeider slik læreplanen legger opp til. Min erfaring med elever tilsier derimot at uten en oppgave ville jeg endt opp med en gruppe elever som ikke ante hva de skulle malt, noe jeg mener kاسبilde 41 og 42 (hvor elever har malt hva de vil) kan være et eksempel på. Elever som ikke kommer i gang, får mindre tid på seg til å arbeide praktisk skapende som kan føre til at de får til mindre og derfor opplever mindre grad av mestring.

Kreativitetsforskeren Ronald A. Beghetto er enig i at uten klart definerte kriterier kan elevene raskt bli frustrerte og forvirret. Han presiserer også at rammer er helt nødvendig for at noe, i form av noe som befinner seg helt på kanten av de satte rammene, kan kalles for kreativt. Jeg mener at oppgaven jeg utarbeidet åpner for det Beghetto kaller *strukturet usikkerhet* som handler om at oppgaven tilbyr en åpning for tolkning innenfor trygge rammer (Beghetto, 2018). Oppgaven jeg ga er spesifikk, men den kan samtidig romme mye fordi den kan tolkes ulikt og fordi vi mener forskjellig. Den åpner på den måten opp for kreativitet samtidig som den tilbyr trygge rammer. Graffiti rommer også mange slags uttrykk og selv om Per har en del autensitet i kraft av å ha holdt på lenge, skal vi ikke glemme at graffiti også foregår på mange andre måter enn det Per ønsker å trekke frem som det eneste «ekte»

Anonymitet

Med meg inn i prosjektet hadde jeg en oppfatning om at det å skulle utrykke egne meninger gjennom graffiti ville være en enkel sak for meg selv og elevene. Selv om jeg ikke er ungdom lengre, har jeg fortsatt mange meninger. Det gikk likevel ganske raskt opp for meg at jeg i denne undersøkelsen ikke er anonym. Dette kommer også klart frem av KHAT-modellen som viser hvordan deltakeren påvirkes av faktorer på alle kanter (Postholm, 2010, s. 30). Et av spørsmålene i intervjuet handler om hvordan dagen har vært. På dette spørsmålet svarer jeg: *«Jeg synes det var vanskelig å finne et budskap som det er «ok» å mene. Jeg tenker veldig på at andre skal se det liksom, de som skal lese oppgaven blant annet. Jeg vil ikke mene noe som sier noe om meg politisk*

eller noe kontroversielt ... Jeg må finne noe jeg mener som er forenelig med lærerrollen, med det felles verdigrunnlaget. Jeg tenker at jeg må det, det er jo ikke anonymt». Jeg sier innledningsvis at jeg aldri har vært redd for å være meg selv og det står jeg fortsatt for, men kanskje jeg ikke ønsker å settes i bås ved å mene noe som kan plassere meg inn i en slags kategori eller «bås» av mennesker hvor leseren av min oppgave kanskje har sterke meninger om akkurat denne båsen? Det er selvfølgelig flaut, og jeg skulle ønske jeg var modigere. Sitatet setter uansett fingeren på noe som for meg og elevene er helt essensielt for hva vi kan tillate oss selv å mene, men som graffiti miljøet kanskje ikke preges like mye av: vi i er ikke anonyme. Maleren er anonym og holder sin anonymitet høyt. Budskapet til maleren kan likevel kjennes igjen internt for eksempel ved tagg eller handstyle, men innad i miljøet eller i crewet hersker det kanskje allerede en slags enighet fordi dette er et valgt fellesskap. En skoleklasse er på ingen måte et valgt fellesskap, men er bestående av mange ulike personligheter og oppfatninger, hvor eleven på sett og vis må godtas av de andre i gruppa. Maleren kan tillate seg at *alt er lov* på en helt annen måte enn meg og elevene. Et annet viktig aspekt er at malerne ofte er eldre og derfor også mer trygge på seg selv enn elevene i denne undersøkelsen.

Kontekst

Både jeg og elevene er handlende subjekter som handler med kulturelle hjelpemidler (spraymaling) innenfor det som KHAT-modellen beskriver som handlingsrammen (Postholm, 2010, s. 30). Konteksten som disse handlingene foregår i danner modellens grunnlinje og består av regler, samfunn/fellesskap og roller. For min del handler denne grunnlinjen om de som skal lese undersøkelsen min og at jeg ikke er anonym innenfor denne konteksten. Det som i følge KHAT-modellen utgjør elevenes grunnlinje, er skolesettingen med sine normer og regler hvor de også er omgitt av medelever og to voksenpersoner. 6 elever svarer at det ikke var vanskelig å skulle mene noe, mens 4 elever svarer ja. De 2 resterende elevene svarer at det var vanskelig i starten, men at det gikk seg til når de fikk tenkt litt på hva som var viktig for dem. Elevene viser med dette, til forskjell fra meg som utelukkende synes det var vanskelig, delte meninger om hvorvidt det var vanskelig å skulle mene noe innenfor denne konteksten som jeg her skisserer. Selv om oppgaven legger opp til at *alt er lov* vil konteksten naturlig legge begrensninger på hvordan elevene velger å utrykke seg og kanskje uten at de selv er klar

over det. De ønsker gruppetilhørighet med sine medelever og de ønsker kanskje også å «please» voksenpersonene og mene ting som de tror at de voksne ønsker at de skal mene i en skolesetting. Det kan for eksempel være temaer som de har lært om på skolen at er viktig og som de voksne derfor også snakker mye om.

Hva mener vi?

Når jeg introduserte oppgaven for elevene var jeg klar over at oppgaveformuleringen kunne føre til at elevene kom med visuelle ytringer som utfordret ytringsfriheten. Jeg var klar over at det kanskje ble nødvendig å samtale om hvorvidt vi kan godta ytringer som strider med et inkluderende samfunn bygget på respekt og likeverd. Dette skjedde imidlertid ikke. Dette kan bety at elevene velger å ikke ytre seg hatefullt mot andre i en skolesetting (altså at det igjen handler om KHAT-modellens grunnline), men aller helst håper jeg det betyr at skolen som opplæringsinstitusjon har gjort jobben sin. Resultatene fra det skapende arbeidet viser at 10 av 12 elever i tillegg til meg selv velger å mene noe som samsvarer med opplæringsens verdigrunnlag som elevene også jobber med under de tverrfaglige temaene i skolen. De mener med andre ord ting de har lært på skolen at er bra å mene. 5 av elevene velger å mene noe som kan knyttes til verdien om respekt for naturen og miljøbevissthet. Dette arbeider elevene spesifikt med gjennom det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling. 5 av elevene mener noe som kan plasseres innenfor verdien om menneskeverd og det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring i form av at 2 av de 5 velger å ta opp likestilling og 3 velger å mene noe om psykisk helse. Jeg hadde nok en viss forhåpning om at meningene ville være mindre preget av læreplanens verdigrunnlag. Jeg hadde kanskje et håp om at noen ville ta opp en tematikk som jeg selv ikke var klar over, eller at jeg selv skulle komme til å mene noe mer spennende eller personlig. Når jeg tenker tilbake på meg selv og alle meningene jeg hadde i ungdomstiden tror jeg at det i stor grad har vært med på å prege mine forventninger til elevene og til meg selv. Gjennom eget skapende arbeid velger jeg på lik linje som elevene å ta tak i de store viktige temaene når jeg skal uttrykke hva jeg mener. Piece 1 kan knyttes til tilhørighet og utenforskap. Piece 2 kan knyttes til miljøsaken. Piece 3 kan knyttes til at det som går inn påvirker det som kommer ut. I sammenheng med matkultur og fastliving.

To av elevene skiller seg på den annen side helt ut fra gruppen med sine meninger. Det er elever som har valgt å mene noe annet enn de store temaene i vårt felles verdigrunnlag og som i tillegg har valgt å se bort ifra mitt oppfølgingsspørsmål: *hva er du sint på*. Elev 10 og elev 12 velger isteden å utrykke det motsatte av sinne, i form av kjærlighet for fotball og gaming. Elevene har valgt å ta meg på alvor når jeg sier at *alt er lov* og de er hellet ikke redde for hvordan deres budskap blir oppfattet i gruppa. Begge elevene slet med å komme i gang med skissearbeidet. De hadde liksom ikke så mye sinne i seg. I intervjuet kommer det frem at begge to er svært fornøyd med det de har malt noe jeg også tydelig kunne se på elevene. Oppgaven handlet i det store og hele om å utrykke sin egen mening noe elev 10 og 12 har mestret. Det er kanskje nettopp disse elevene som representerer det jeg tidligere omtaler som noe spennende, noe annet og mer personlig, noe et fåtall og deriblant meg selv ikke har klart å utrykke.

Videre ønsker jeg å trekke frem de to elevene som har valgt å mene noe om psykisk helse. Elevene har med andre ord valgt å gjøre oppgaven for et annet tverrfaglig tema. For det første mener jeg det er beundringsverdig at disse to elevene har valgt å mene noe om hvordan vi har det inni oss når de befinner seg i en gruppe med andre medelever og med meg som ukjent voksenperson. De er som tidligere nevnt, ikke anonyme i gruppa og påvirkes av faktorene i KHAT. For det andre synes jeg pieceene vitner om at elevene er veldig reflekterte og modige når de kommer med sine budskap. Elev 5 ønsker å formidle at det skal være okei å ikke være okei. I intervjuet trekker eleven frem egne opplevelser av at vi må bli flinkere til å virkelig sette ord på hvordan vi har det når folk faktisk spør. Dette kan hjelpe oss i å få forståelse og eventuelt hjelp fra de rundt oss. Piecen inneholder modaliteter i form av en mørk og tung skikkelse ved siden av en lysere skikkelse som virker mer glad. Disse står i kontrast til hverandre. Teksten som meningsbærende ressurs sier akkurat nok til at budskapet kommer frem samtidig sier ikke teksten nok til å overydelig gjøre budskapet, noe som gjør komposisjonen veldig interessant. Under intervjuet med Elev 7 som med sin piece tydelig sier nei til mobbing får jeg oppleve en elev som åpner seg opp blant medelever om sine egne opplevelser knyttet til budskapet. Eleven har det heldigvis bedre nå, men historien gjør at jeg selvfølgelig blir veldig rørt. Fargevalgene i piecen til elev 7 er glade og varme farger som er valgt med bakgrunn i å forsøke å få andre i samme situasjon til å føle seg bedre. Etter å ha fått kjennskap til historien som elev 7 forteller får jeg assosiasjoner til maleren Malina Suliman som jeg tidligere har presentert (bilde 31). Hun er en Afghansk

maler som lever på flukt fra Taliban. Utrykkene hennes vitner om det livet hun lever noe som også gjør uttrykkene litt *vonde* da det på mange måter skjer en medfølelse og en sympati i interaksjonen. Det er *vondt å se*, men samtidig viktig at det blir fortalt. Elev 7 har benyttet oppgaven på graffitiworkshop til å uttrykke noe selvopplevd og veldig personlig. Dette viser hvordan det å arbeide visuelt med egne meninger i kunst og håndverk også kan hjelpe elever som er klare for det til å prosessere opplevelser gjennom skapende arbeid og samtidig bearbeidet egne følelser.

Ungdomskultur

Flere elementer eller modaliteter i elevenes piecer viser til den kulturen elevene vokser opp i, deres ungdomskultur. 10 av 12 piecer inneholder tekst som meningsbærende ressurs hvorav alle piecene som inneholder tekst er skrevet på engelsk. Medietilsynets rapport om barn og unges medievaner fra 2020, peker på at alle barn i alderen 9-18 år benytter Youtube og at 86% driver med gaming på fritiden. Ifølge rapporten er disse plattformene hovedkilden til at barna møter og selv benytter engelsk på internett (Medietilsynet, 2020). Erfaringen jeg har med barn i skolen er at stadig mer engelsk også sniker seg inn i hverdagspråket og at elevene mener det er mindre kleint å si noe på engelsk enn på norsk. Veldig mye av tekstformidlingen i piecene bærer også preg av å være «slagord» basert. Det vil si at tekstene er korte og fengende, nærmest som at de er konstruert som en kampanje eller reklame for et kanskje allerede eksisterende budskap hvilket faktisk er tilfelle for elev 4, elev 8 og elev 9 som velger å mene allerede etablerte slagord eller kampanjer. Elev 2 har skrevet «pets lives matters». Teksten gir assosiasjoner til «black lives matter» slagordet som jeg vil tørre å påstå at gikk viralt i mediene for en tid tilbake. Elev 3, elev 6 og elev 7 skriver «just do it» eller «you can do it» i sine piecer. «You can do it» er slagordet til det amerikanske selskapet Nike som markedsfører joggesko, treningsklær og sportsutstyr. Når jeg spør elevene om de er inspirert av disse slagordene svarer alle derimot nei. Selv om ikke elevene ønsker å innrømme at de har hentet idéer, representerer de digitale plattformene som elevene benytter på fritiden både en kilde til reklame, men også en kilde til det jeg her har valgt å kalle tekstformidling som er slagord-basert. Bevist eller ubevist påvirkes vi av det vi får servert på nett og det er heller ikke alltid like lett å huske hvor inntrykkene kommer fra i det store sammensurium av påvirkning. I kasus1 har jeg også valgt engelsk. Jeg

uttrykker først anger, men i intervjuet forklarer jeg hvordan teksten åpner for en bredere formidling. Jeg er ikke enig i at ting høres kulere ut på engelsk, slik jeg av erfaring vet at mange ungdommer mener, kanskje jeg mener tvert imot. Engelskifisering gjelder på den annen side også for meg og jeg tror at mye av det også, for min del blir servert meg gjennom ulike medier som jeg benytter. Bevisst og ubevisst sniker engelske uttrykk seg inn på både voksne og barn.

Barns medievaner handler i stor grad om en utstrakt bruk av multimodal kommunikasjon. En trend i resultatene fra workshopen er at elevene benytter hjerter for å symbolisere kjærlighet (6 elever) og emoji'er med ulike ansiktsuttrykk til å uttrykke eller forsterke meningen sin (4 elever). To av elevene benytter emneknagg i sin budskapsformidling (elev 4 og elev 9). Emneknagg benyttes først og fremst på internett som et digitalt mappesystem som plasserer et innlegg i en større helhet hvor tilsvarende innhold er representert. Elevene som har benyttet emneknagg åpner på den måten opp for et mye større meningspotensial enn det som kommer frem i piecen ved å referere til relatert innhold på internett. Min erfaring er at emneknagg eller hashtag som det heter på engelsk også benyttes av ungdommer i en muntlig samtale. For eksempel kan en elev utbryte: «hashtag sulten eller?» dersom eleven oppfatter en annen elev som litt sur før lunsj. Bruken av engelsk, de slagord baserte tekstene, emoji'ene og hashtagene viser hvordan elevene benytter sin ungdomskultur inn i det skapende arbeidet med å uttrykke egne meninger uten å ha blitt bedt om det. Presentasjonen jeg holdt for elevene i forkant av deres skapende arbeid inneholdt riktignok noen eksempler på engelske budskap, og mest i form av tagging, men den inneholdt også eksempler på norske budskap. Den inneholdt ingen emoji'er eller hashtagger og som nevnt i workshop kapittelet var jeg forsiktig med hvilke eksempler jeg viste elevene da jeg av erfaring vet at elever i stor grad kan la seg påvirke av dette. Det som imidlertid kan ha farget bruken av engelsk utover det jeg her knyttet til deres egen kultur, er graffiti-sjargongen som jeg også presenterte for elevene på workshop. Jeg brukte begreper som toys, kings, throw ups og cans, og jeg brukte begrepene flittig.

Aktualitet og medvirkning

Professor i pedagogikk Willy Aagre mener at ungdomskultur og populærkultur i større grad burde vies plass i undervisningen for at elevene skal få bruke den kreativiteten som finnes der også i skolesammenheng (Aagre, 2022). Elevene i undersøkelsen velger uoppfordret å benytte sin kultur som en ressurs på graffitiworkshop slik Aagre også peker på at den bør benyttes. Det er på den annen side elevene selv som gjør det, uten at jeg for eksempel har lagt opp til at de denne dagen skal jobbe med hashtags eller slagord de for eksempel har sett på Tiktok. Oppgaven jeg har gitt dem handler imidlertid om multimodalitet noe elevene i kraft av å vokse opp i sin generasjon, er blitt ganske gode eksperter på. De velger selv å knytte bånd mellom multimodalkommunikasjon de gjør på fritiden av egen fri vilje til multimodalt skapende arbeid som de får i oppgave på skolen noe som skaper det Aagre peker på som en motivator i form av medvirkning til selv å kunne forme oppgaven og benytte kunnskap fra fritiden. Alle elevene peker i plenumssamtalen av gruppeintervjuet på at graffitiworkshop var gøy. Når jeg spør hvorfor det var gøy peker de på at de *fikk lov* til å prøve graffiti og at de følte seg mer frie enn med pensel fordi det gikk raskere. Graffiti er aktuelt både fordi vi omgås det i stor grad og fordi kommuner nå faktisk ønsker å bidra med å legge til rette for gatekunst. Da må også elevene få en forståelse for hvor disse grensene går og hvordan en på lovlig vis kan bedrive denne aktiviteten. Hva ønsker kommunen og hva ønsker kommunen ikke. Ikke minst er det viktig å forstå hva loven faktisk sier om skadeverk. Graffiti representerer også noe spennende, i form av et visst hemmelighold som gjør at utenforstående kanskje ikke vet så mye om det. Det er spennende for elevene å høre om dette miljøet og det er spennende å arbeide med en teknikk de aldri har prøvd. Flere peker også på at uttrykket blir kult nesten uansett hva de gjør eller gjør feil og at til og med renningen i piecene har bidratt til noe kult eller meningsformidlende i uttrykket. Den enkle teknikken gjør at alle kan mestre, samtidig gjør det ikke noe at en ikke mestrer teknikken godt fordi uttrykket i seg selv blir det elevene kaller «kult» uansett.

Ikonisk visuelle modaliteter

Begge kasus viser en utstrakt bruk av det Anne Løvland kaller ikoniske visuelle modaliteter, noe som også samsvarer med Løvlands egne erfaringer med multimodalt

arbeid og elever (Løvland, 2007, s. 98). Graffiti er en kunstnerisk uttrykksform som innebærer at de kulturelle hjelpemidlene i KHAT åpner for tekst og tegning. I analysen har jeg valgt å kalle ikonisk visuelle modaliteter for modaliteter som symboliserer. For eksempel har elev 1 og elev 9 malt fisker som er lett gjenkjennbare som fisker. Elev 2 har malt en elefant og en pistol på samme måte mens elev 11 har malt en jordklode og en sol på den samme lett gjenkjennbare, ikoniske måten. Fargene som velges her bidrar til å forsterke følelsen av hva det faktisk er ment til å forestille. Sola blir gul, elefanten blir blå og et signalement om forbudt blir fremstilt i rødt. De er ikoniske visuelle modaliteter, men de kommer til uttrykk på en forenklet måte. Spraystreken er ganske bred og fargene som tilbys er ikke all verdens valører som kan bidra til å skape kontraster, dybde og mer komplekse fremstillinger av for eksempel et ansikt. Dette gjør nok at det nettopp er disse ikoniske fremstillingene i forenklet form som enklest lar seg gjennomføre for oss når vi arbeider med graffiti.

Identitet

Løvland beskriver hvordan elever utvikler stiler innenfor sin sosiale plassering. Dette handler om hvordan eleven er eller hvordan eleven ønsker å bli oppfattet som er en viktig del av elevens identitetsutvikling (Løvland, 2007, s. 98). I hvilken grad mine informanter har fått uttrykt hvem de er eller ønsker å være på graffitiworkshop er vanskelig for meg å svare på ettersom jeg ikke kjenner elevene godt nok. Resultatene viser at en gruppe elever (elev 3, elev 6 og elev 7) har valgt å skrive det samme og male hjerter på sine piecer. Dette *kan* handle om at noen av disse elevene vil markere tilhørighet med enkeltelever og derfor søker gruppetilhørighet i en mindre gruppe slik konteksten presiserer dette i KHAT. Det kan også handle om at noen i gruppen har hermet og at det er tilfeldig. Når jeg i intervjuet spør enkeltelever om de er opptatt av saken de har ment noe om, kan de ha svart ja fordi de ønsker å please meg og vise at de er reflekterte unge mennesker mens de i realiteten gir en lang marsj i hvordan det for eksempel står til i havet. Det jeg derimot kan påstå med sikkerhet er at oppgaven legger opp til at elevene *kan* gjøre det. Nettopp fordi oppgaven handler om egne meninger i form av visuelt arbeid som bidrar til å styrke elevenes selvbilde og identitetsutvikling (Saabye & Pedlex, 2019, s. 55).

Format

Jeg benyttet OSB-plater i arbeidet med graffiti som utgjør en del av de tilgjengelige kulturelle hjelpemidlene. Platene er kvadratiske og har målene 120cm x 120cm, altså er de kvadratiske. Meningspotensialet i teksturen til et material kan knyttes til menneskers erfaringer med den materielle teksturen (Djonov & Van Leeuwen, 2011, s. 546). Mine erfaringer knyttet til denne materialiteten går på at disse platene ofte blir benyttet av malere på gata. OSB-materialet fungerer derfor som en meningsbærende resurs i mitt skapende arbeid. Det er på en annen side ikke sikkert at elevene var av denne oppfatningen da dette vil være individuelt og erfaringsbasert. Flere av elevene utbryter at platene er store når de blir vist formatet de skal arbeide på inne i klasserommet. Når jeg modellerer med sprayboks på plata blir de derimot overasket over hvor mye plass en enkelt strek tar. Dette var også noe som overasket meg første gangen jeg dro en tagg. I intervjuene kommer det frem at 5 elever ikke fikk plass til alt de hadde planlagt. Et veldig godt eksempel på dette er elev 11 som hadde utarbeidet fire skisser og arbeidet kontinuerlig med skissene for å eliminere eller forenkle modaliteter samtidig som budskapet kom frem. Størrelsen på plata la helt klart begrensninger for hvordan eleven fikk uttrykt sin mening. det er også synd at jeg ikke kunne tilby ulike formater for ulike behov. Malere velger selv sin spot eller tilpasser sitt budskap til omgivelsene. Dette skiller undersøkelsens skapende arbeid fra malerne. For min del var ikke formatet et problem. Grunnen til det tror jeg handler om at jeg i større grad planla hvordan jeg skulle få plass til strekene mine før jeg begynte å male ved å ta et skritt tilbake. 5 elever benyttet flere modaliteter enn det som i forkant var planlagt. Her er elev 7 et veldig godt eksempel. For 5 av elevene la ikke formatet begrensninger for hvor mye av skissa som kunne overføres, mens for 5 andre gjorde det helt klart det. Jeg tror mye av dette handler om hvordan elevene har planlagt og i hvilken grad alle i denne aldersgruppen er modne for å visualisere en overføring til et annet format. Min planlegging handler kanskje om erfaringen jeg fikk fra opplæringen min hos maleren, eller handler det om modenhet i form av min generelle erfaring som tilsier at det i alle tilfeller vil være lurt å planlegge hvordan en skisse skal overføres til et annet format. Uansett er det nettopp slike veldig nyttige erfaringer som blant annet elev 11 her fikk, som ligger til grunn for at jeg i dag som voksen velger å gjøre nettopp det.

Tidligere har jeg pekt på hvordan flere elever, inkludert meg selv benytter det jeg kaller slagordliknende tekster på engelsk i sin meningsformidling og knyttet dette til bruken

av digitale medier. Tekstformidlingen i pieceene kan forså vidt også dreie seg om formatet. Det var ikke mye plass til å skrive på OSB-plata og elevene ble av meg oppfordret til å tenke gjennom hvordan de kunne tilpasse budskapet til formatet i forkant av skissearbeidet. En annen spennende vinkling er hvordan kvadratets form, som jeg valgte for å ikke legge rektangulære føringen for uttrykket kan ha gitt føringer i form av at kvadratet representerer den tryggeste grunnformen. Den er tydelig innrammet og definerer et strengt avgrenset. Et strengt og stengt område hvor alle ytterkanter er like lange.

Farger

For min del merker jeg hvordan de kulturelle hjelpemidlene i form av cans i så få fargevalører begrenser mitt arbeid. Paletten som preger uttrykkene, er pastell og det er delvis min skyld da det er jeg som har kjøpt inn cans. Elevenes flittige bruk av pastell gjorde at jeg selv forsøkte å unngå pastell i mitt arbeid. Jeg ble bevisst på det og forsøket å benytte andre farger. I intervjuet er det ingen elever som never at de skulle ønske jeg hadde tatt med andre farger, men de innfinner seg med det som er og utarbeider skisser ut ifra det som tilbys. Jeg hadde ikke fargene foran meg under skissearbeidet, slik som elevene hadde. I arbeidet med piece 2 benytter jeg flere farger enn elevene. Dette er samtidig den pieceen jeg er mest fornøyd med. Elevene benytter mye sort i arbeid med outline på både tekst og tegning. Utover det benytter de i stor grad de fargene de har planlagt og de benytter det til å fargelegge ikonisk visuelle modaliteter. Elefanten blir blå, døde fisker blir sorte, og sola blir gul. I tillegg til å fargelegge ikonisk visuelle modaliteter benytter også elever farger til å uttrykke følelser eller stemninger i bildene. For eksempel benytter Elev 5 et bredt spekter av ulike pastellvalører til å uttrykke *både* glede og kaos hos de to skikkelsene. Selv om ikke alle er like flinke til å svare på hvorfor de har valgt de fargene de har, samsvarer fargene godt med det elevene har ønsket å formidle.

12 Oppsummering

I problemstillingen stiller jeg spørsmålet: *Hva er graffiti og hvordan kan elever utrykke egne meninger i en piece*

Gjennom en workshop som jeg har gjennomført på 7. trinn i skolen har elever lært om graffiti og de har malt sine egne graffitipecer. De fikk forståelse for en teknikk som de omgir seg med når de ferdes rundt i byen og på landet, hvor stadig flere pecer nå i nyere tid blir oppfattet som en del av gatekunsten. Oppgaven de fikk var: *mal noe som forteller hva du mener.*

Konteksten kan ha lagt begrensninger på elevenes meninger da de befinner seg i en skolesetting hvor det naturlig forekommer normer og regler for oppførsel, forventinger fra voksenpersoner samt et ønske om gruppetilhørighet i gruppen av medelever. Det som skiller elevene fra malerne, er at elevene ikke er anonyme. Elevene er også i en sårbar alder hvor de skal finne ut av hvem de er og hvor deres mening kan gi uttrykk for hvem de er, eller hvem de ønsker å være.

Resultatene fra graffitiworkshop viser hvordan elevene benytter modaliteter som sett i sammenheng med hverandre skaper en mening, deres mening. De benytter i stor grad engelsk tekst som meningsbærende ressurs og forenklede ikoniske visuelle modaliteter som i stor grad likner på det de skal representere. De benytter farge for å fargelegge de ikonisk visuelle modalitetene og de er bevisste på hvordan farger kan benyttes for å formidle ulike stemninger.

Graffitipecene gjenspeiler i stor grad ungdomskulturen som elevene vokser opp i som preges av digital multimodal kommunikasjon. Dette kommer til uttrykk i form av hashtags, emojis og engelskspråklighet samt en dalende forekomst av ungdomsopprør. Sistnevnte aspekt kommer særlig til uttrykk i hva det faktisk er elevene velger å mene, til tross for at oppgaven la opp til at «alt er lov». 10 av 12 elever mener ting som er helt i tråd med læreplanens verdigrunnlag og de tverrfaglige temaene som elevene arbeider med i skolen. Det er viktig å presisere at dette som sagt, også kan handle om konteksten. Noen elever «hater», men de gjør det innenfor konteksten og viktigst av alt respekterer elevene sitt ansvar for de mulighetene ytringsfriheten gir.

Veien videre

Graffitiworkshopen på 7. trinn gjorde meg nysgjerrig på hvor unge elever som kan mestre å male med cans. Jeg valgte derfor å gjøre et forsøk som kan være relevant for veien videre. Bilde 47 viser en seksåring som maler på egenhånd. Etter en kort innføring viser det seg at seksåringen har mer enn nok kraft i hendene til å trykke ut malingen. Han kan riste cans, male og tømme dyser helt uten voksenhjelp. Seksåringen peker på flere av de samme tingene som 7. klassingene når jeg spør om hva han syntes om å male med spraymaling. «*Det var gøy*», «*Det var raskt*» og «*Det ser kult ut når det renner*». Både Bilde og uttalelser gjengitt her, med tillatelse fra de foresatte.

Bilde 47 - 6 åring maler med cans

I ettertid har jeg også tenkt på dette med vurdering. Jeg har lurt på hvordan en vurdering kunne ha foregått for elevene på graffitiworkshop. Det jeg har kommet frem til er at jeg mener gruppeintervjuet har dannet et slags grunnlag for videre individuelle samtaler om vurdering med elevene. I gruppeintervjuet snakker de om og reflekterer rundt sine egne piecer. Elevene bedriver derfor en slags egenvurdering.

Workshopen jeg gjennomførte hadde en varighet på en skoledag. I ettertid ser jeg et stort potensial for å arbeide med graffiti over en lengre periode. I forkant av malingen kunne vi for eksempel ha pratet enda mer sammen og hatt flere gode diskusjoner. Veldig mye graffiti er ulovlig. Samtidig er mye graffiti kunst. Mange malere velger å ytre sine meninger gjennom graffiti. Hva er greit å mene, og hva er ikke greit å mene? Hvem bestemmer hva som er fint og ikke? Og hvem bestemmer når noe er kunst? Ofte er det kanskje norskfaget og samfunnsfag som tar seg av problemstillinger knyttet til for eksempel ytringsfrihet og lov og rett. Graffiti åpner for å også kunne diskutere dette i forhold til estetiske fag og visuelle ytringer noe som kanskje burde gjøres mer?

Med pieceene kunne elevene for eksempel ha arbeidet videre digitalt. Elevene kunne plassert pieceene sine inn i et ønsket miljø ved hjelp av et bilderedigeringsprogram. Elevene kunne hatt utstilling eller presentasjoner av pieceene sine. Videre kunne vi kanskje spurt skolen eller søkt kommunen om å få lov til å male et større format som kunne åpnet for mindre begrensninger i forhold til størrelse på uttrykk. I så tilfelle måtte vi forberedt oss godt. Etter selv å ha malt 3 piecer merker jeg at jeg er blitt flinkere til å mestre teknikken, noe elevene også ville ha merket dersom de hadde fått anledning til å male mer. Vi måtte ha samarbeidet og blitt enige om hva vi skulle malt dersom vi skulle prøvd oss på et stort format og bidratt til gatekunsten.

Elevene arbeider med multimodalitet. De skriver på engelsk og mange av uttrykkene gjenspeiler deres bruk av digitale medier på fritiden. Dette gjør at elevene har mange ressurser og at arbeidet blir motiverende. Digitale medier kan påvirke både det visuelle og det verbale språket. Denne undersøkelsen har gjort meg nysgjerrig for videre utforskning av elevenes multimodale arbeid i visuelle uttrykk, og kanskje spesifikt knyttet til mediebruk.

Litteraturliste

- Aftenposten.no. (2020, 05.05.20). Dette kunstverket dukket opp ved Y-blokken i natt.
Hentet 09.04.22 fra <https://www.aftenposten.no/kultur/i/3J0RgA/dette-kunstverket-dukke-opp-ved-y-blokken-i-natt>
- Aftenposten.no/Amagasinet. (2008, 26.09.08). Møtte veggen i Lofoten. Hentet 03.04.22
2022 fra <https://www.aftenposten.no/amagasinet/i/vOwbj/moette-veggen-i-lofoten>
- Arbeidstilsynet. Maling og lakkering. Hentet 01.05.22 2022 fra
<https://www.arbeidstilsynet.no/tema/kjemikalier/maling-og-lakkering/>
- Banksy. (2010). Exit through the giftshop. I: Revolver Entertainment.
- Banksyexplained.com. (2021, 16.05.21). Banksy Museum pranks, 2003-2005. Hentet
04.04.22 fra <https://banksyexplained.com/banksy-museum-pranks-2003-2005/>
- Beghetto, R. A. (2018). Structured Uncertainty: How Creativity Thrives Under
Constraints and Uncertainty. I(s. 27-40). Cham: Cham: Springer International
Publishing.
- Blacklivesmatter.com. (oktober 2020). About. Hentet 2022 fra
<https://blacklivesmatter.com/about/>
- Brochmann, J. T. (2014). *Tagging : en bok om stygt som pent*. Oslo: Flamme.
- Businessinsider.com. (2019, 10.08.2019). The sinister story of Nike's 'Just Do It' slogan,
which was inspired by the last words of a murderer before he was executed.
Hentet 2022 fra <https://www.businessinsider.com/nike-just-do-it-inspired-utah-killer-gary-gilmore-2019-7?r=US&IR=T>
- Cornell, C. (2019). American junkie. Hentet 03.01.22 2022 fra
<https://catcornell.com/american-junkie>
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (5. utg. utg.). Oslo:
Gyldendal akademisk.
- Djonov, E. & Van Leeuwen, T. (2011). The semiotics of texture: from tactile to visual.
Visual communication (London, England), 10(4), 541-564.
<https://doi.org/10.1177/1470357211415786>
- Fangen, K. (2010). *Deltagende observasjon* (2. utg. utg.). Bergen: Fagbokforl.

- FN. (1948). *Verdenserklæringen om menneskerettigheter : Vedtatt av de forente nasjoner 10.12.1948*. Hentet fra <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/fns-verdenserklæring-om-menneskerettigheter>
- Forskning.no. (2021, 02.12.21). Ungdom har blitt mer hjemmekjære. Hentet 02.03.22 2022 fra <https://forskning.no/barn-og-ungdom-fritid-oslomet/ungdom-har-blitt-mer-hjemmekjære/1942303>
- Ganz, N. & Manco, T. (2004). *Graffiti world : street art from five continents*. London: Thames & Hudson.
- Goodlad, J. I. (1979). *Curriculum inquiry : the study of curriculum practice*. New York: McGraw-Hill.
- Grunnloven. (2022). Kongeriket Norges Grunnlov (FOR-2020-05-29-1088). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1814-05-17-bm>
- Holmqvist, K. L. (2021). *Carving the self : portrayals of the self in medieval textual graffiti from Norway and connected territories* Department of Linguistics and Scandinavian Studies, Faculty of Humanities, University of Oslo, Oslo.
- Høigård, C. (2007). *Gategallerier*. Oslo: Pax.
- Kress, G. (2010). *Multimodality : a social semiotic approach to contemporary communication*. London: Routledge.
- Kress, G. & Van Leeuwen, T. (2021). *Reading images : the grammar of visual design* (Third edition. utg.). London: Routledge.
- Loughrangallery. (2018, 06.10.2018). The Urge to Destroy is Also a Creative Urge - Picasso. Hentet fra <https://www.loughrangallery.co.uk/blog/2018/10/6/banksy-sothebys/>
- Løvland, A. (2007). *På mange måtar : samansette tekstar i skolen*. Bergen: Fagbokforl.
- Manco, T. (2004). *Street logos*. London: Thames & Hudson.
- Medietilsynet. (2020). *Barn og medier 2020*. Hentet fra <https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2020/201015-barn-og-medier-2020-hovedrapport-med-engelsk-summary.pdf>
- Moelven. (2022, 2022). OSB. Hentet 16.03.22 fra <https://www.moelven.com/no/no/plater/osb/osb/>
- Montana-cans.com. (2022). About montana-cans. Hentet 01.04.22 2022 fra <https://www.montana-cans.com/en/about-montana-cans>
- mvlouisemichel.org. (2020, 13.04.22). This is the M.V. Louise Michel

- An independent high speed lifeboat that patrols the Mediterranean. Hentet 13.04.22 2022 fra <https://mvlouisemichel.org/>
- nrk.no. (2021, 15.09.2021). Pride i Norge - fra da til nå. Hentet 2022 fra <https://www.nrk.no/norge/pride-i-norge--fra-da-til-na-1.15553725>
- NRK.no. (2022, 10.03.22). Derfor har «Z» blitt et symbol i Russland. Hentet 01.04.22 2022 fra <https://www.nrk.no/trondelag/derfor-har-z-blitt-et-symbol-i-russland-1.15885290>
- Olsen, J. (2017, 01.11.2017). Ekte graffiti - er den i varmen? Hentet 02.04.2022 2022 fra <https://www.splitcitymagazine.com/nyheter/ekte-graffiti-i-2017?rq=ekte%20graffiti>
- Oslo.Kommune.no. (2016). Handlingsplan for gatekunst i Oslo 2016-2020. Hentet 01.04.22 2022 fra <https://www.oslo.kommune.no/getfile.php/13149737-1472623298/Tjenester%20og%20tilbud/Politikk%20og%20administrasjon/Bydeler/Bydel%20Vestre%20Aker/Politikk/Politiske%20saker/2016/2016-09-08%20Handlingsplan%20for%20gatekunst%20i%20Oslo%202016%20-%202020/Gatekunst%20Oslo%20kommune%20plakat.pdf>
- Pacman.com. (29.06.20). It's been 40 years since the beloved PAC-MAN game was introduced to the world.
- Let's take a look back on PAC-MAN's history. Hentet 20.02.22 2022 fra <https://www.pacman.com/en/history/>
- Plnty.no. (2020, 10.12.2020). Graffiti, kreativitet eller kriminalitet? Gatekunstner med mange masker. Hentet 08.03.22 fra <https://plnty.no/2020/12/graffiti-kreativitet-eller-kriminalitet-en-gatekunstner-har-mange-masker/>
- Popper, K. R. (1966). *The open society and its enemies : 1 : The spell of Plato* (5. ed. (rev.). utg.). London: Routledge and Kegan Paul.
- Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode : en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier* (2. utg. utg.). Oslo: Universitetsforl.
- Reyburn, S. (2021, 18.10.2021). Banksy's Shredding Artwork Is Auctioned for \$25.4 Million at Sotheby's. *The New York Times*. Hentet fra <https://www.nytimes.com/2021/10/14/arts/design/banksy-art-sothebys-auction.html>
- Riis, K. & Groth, C. (2020). Navigating methodological perspectives in doctoral research through creative practice: Two examples of research in crafts. *Formakademisk*, 13(3), 1. <https://doi.org/10.7577/formakademisk.3704>

- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet : fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforl.
- straffeloven. (2022). Lov om straff (straffeloven) (LOV-1902-05-22-10). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/2005-05-20-28>
- Support.skype.com. Hva er den fullstendige listen over uttrykksikoner? Hentet 02.02.2022 fra <https://support.skype.com/no/faq/FA12330/hva-er-den-fullstendige-listen-over-uttrykksikoner>
- Saabye, M. & Pedlex. (2019). *Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020 : grunnskolen* (1. utgave. utg.). Oslo: Pedlex.
- Tatemodern. (2008). Tate modern exhibition Streetart. Hentet 03.04.22 2022 fra <https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/street-art>
- Teamseas.org. (2022). FAQ. Hentet 06.02.22 fra <https://teamseas.org/>
- Thorsnes, T., Veum, A. & Nyhus, K. D. (2018). *Multimodalitet i skapende arbeid : arkitektur, kunst, design*. Tønsberg: Galleberg forl.
- ThrowUPmagazine. (2020, 21.10.20). Bufón: “Art belongs to the elite, graffiti to the streets”. Hentet 06.11.21 fra <https://www.throwup.it/en/graffiti/graffiti-interviews/bufon-art-belongs-to-the-elite-graffiti-to-the-streets/>
- Vestøl, J. M. (2008). Didaktiske modeller i lærerutdanningen. En analyse av lærerstudenters praksisrefleksjon. *Acta didactica Norge*, 2(1). <https://doi.org/10.5617/adno.1023>
- Visitoslo.com. (2021, 08.11.2021). VisitOSLOs guide til urban kunst. Hentet 01.03.22 2022 fra <https://www.visitoslo.com/no/artikler/urban-kunst-i-oslo/>
- Aagre, W. (2022). *Ungdomskultur har i for stor grad fått et problemstempel. Vi må slippe den inn i skolen*. Hentet fra <https://forskersonen.no/barn-og-ungdom-debattinnlegg-meninger/ungdomskultur-har-i-for-stor-grad-fatt-et-problemstempel-vi-ma-slippe-den-inn-i-skolen/2005845>
- Aamundsen, M. B. (2015). *Street art Norway : Vol. 2* ([rev. utg.]. utg.). Oslo: Kontur.

Bildeliste

Bilde 1 - If graffiti changed anything, Banksy	6
Hentet 03.02.22 fra: https://www.widewalls.ch/murals/banksy-if-graffiti-changed-anything-it-would-be-illegal	
Bilde 2 - Klagemuren, Oslo	9
Hentet 08.12.21 fra: https://www.instagram.com/p/CS6Vaz9g0q/?utm_medium=share_sheet	
Bilde 3 - Runeristninger fra Maeshowe på Orkenøyene	17
Hentet 03.04.22 fra: https://forskning.no/graffiti-humaniora-middelalderen/dette-kan-gammel-graffiti-fortelle-oss-om-middelalder-folk/1952739	
Bilde 4 - T+E risset i en bøkegrein i Göteborg	18
Bilde 5 - Bokstaven «Z» malt på en bil som deltar i en demonstrasjon til støtte for Russlands invadering av Ukraina	19
Hentet 03.04.22 fra: https://forsvaretsforum.no/krig-russland-ukraina/z-symbolets-mystiske-opphav/257750	
Bilde 6 - Wholetrain malt av crewet 2faced, Berlin 2017.	20
Hentet 08.10.21 fra: https://www.egowarmagazine.com/rome-york-distant-relatives/	
Bilde 7 - Mosaikk på et gjerde i Göteborg	22
Bilde 8 - Plakatkunst av AFK	22
Hentet 10.04.22 fra: https://www.aftenposten.no/kultur/i/3J0RgA/dette-kunstverket-dukkes-opp-ved-y-blokken-i-natt	
Bilde 9 - Elever i arbeid på Graffitiworkshop med Peacetu i 2020	23
(Plnty.no, 2020).	
Bilde 10 - Pest Control, Banksy 2004	24
(Banksyexplained.com, 2021)	
Bilde 11 - «Love is in the bin» på auksjon hos Sotheby's i 2021	25
Hentet 06.04.22 fra: https://finansavisen.no/nyheter/kunst/2021/10/14/7753712/makulert-banksy-bilde-selges	
Bilde 12 - Veggeieren fjerner veggen for å selge Banksys piece, 2021	26
Hentet 06.04.22 fra: https://nypost.com/2021/11/16/banksy-art-ripped-out-of-building-wall-by-uk-landlord/	
Bilde 13 - Maleren George Rousse (Scaf) poserer med sin 3D piece, 2020	27
Hentet 30.04.22 fra: https://www.insider.com/french-artist-scaf-3d-realistic-graffiti-photos-2020-7#goerges-rousse-is-a-graffiti-artist-based-in-france-1	
Bilde 14 - FMS-crew tag	28
Hentet 07.10.22 fra: https://www.kulturradet.no/kunstloftet/vis-artikkel/-/kl-artikkel-2014-riktig-fordi-det-er-feil	
Bilde 15 - stensil-taggen til maleren Dolk	29
Hentet 05.05.22 fra: https://www.ba.no/bilder/graffiti-og-gatekunst-2010/g/1-41-5134407	
Bilde 16 - Tagging i et prøverom i Göteborg	29

Bilde 17 - Tagging av kingen Skog. Skogs tagg nederst i venstre hjørne, Oslo 2010....	30
Hentet 07.10.22 fra: https://www.flickr.com/photos/24465293@N03/4774202371	
Bilde 18 - Throw up av COPE2 da maleren besøkte Oslo i 2010	31
Hentet 03.11.21 fra: https://www.kulturradet.no/kunstloftet/vis-artikkel/-/kl-artikkel-2014-riktig-fordi-det-er-feil	
Bilde 19 - En av Banksys piecer fra sent 90- tall. Bristol, England.	32
Hentet 06.04.22 fra: https://streetartnews.net/2021/02/discovering-banksy-part-5.html	
Bilde 20 - Character-piecer, Kamo og Merk, STS-crew	32
Bilde 21- Character-piece, ukjent maler	33
Bilde 22 - Burner av Loads crew, Snösätra Graffiti hall of fame, Stockholm 2015.....	33
Hentet 03.11.21 fra: https://snosatras-hall-of-fame.tumblr.com/post/133650497724/blast-from-the-past-burner-wall-by-loads-crew	
Bilde 23 - Tagging i Markveien, Oslo. Ukjent maler, 2022	35
Bilde 24 - Stensil-piece, Oslo. Ukjent maler, 2022	36
Bilde 25 - Tagging i Åndalsnes, «Norge suger». Ukjent maler. eget foto.....	36
Bilde 26 - Piece i Sveits. A.C.A.B - «all cops are bastards». Ukjent maler, 2011	37
Hentet 03.11.21 fra: https://bernaktiv.ch/2011/09/11/antikapitalistischer-maltag-ak-kampagne/	
Bilde 27 - «Nobody likes me». Stensil-piece, malt av iHeart. Stanley Park, Vancouver 2014	37
Hentet 10.05.22 fra: https://www.widewalls.ch/artists/iheart	
Bilde 28 - Stensil-piece, malt av Banksy på Gaza muren i Palestina 2005.	38
Hentet 06.04.22 fra: https://banksyexplained.com/the-segregation-wall-palestine-2005/	
Bilde 29 - «Cave painting removal». Piece malt av Banksy, London 2008	38
Hentet 06.04.22 fra: https://banksyexplained.com/cave-painting-removal-2008/	
Bilde 30 - «Howard the duck mural» Piece malt av Lee, Manhattan 1978.	39
Hentet 16.10.21 fra: http://dallasartdealers.org/street-art-in-the-age-of-basquiat-fab-5-freddy-and-lee-quinones-on-post-graffiti-pop-soup/	
Bilde 31 - Piece av Malina Suliman, Afghansk maler som lever på flukt fra Taliban. Kandahar city, 2012	39
Hentet 21.02.22 fra: https://www.thedailybeast.com/malina-suliman-afghanistans-graffiti-queen	
Bilde 32 - Piece i Göteborg. Malt av Sletz, Dudez og Disk	40
Bilde 33 - Tagging av Banksy, London 2011.....	40
Hentet 06.04.22 fra: https://www.lifegate.com/history-climate-change-conferences	
Bilde 34 - Stencil piece av Pøbel, Strøget Oslo, 2009.....	43
Hentet 05.05.22 fra: https://asofrim.com/2009/03/p%C3%B8bel/	
Bilde 35 - Streetart i ungdomsskolen - human rights	65
Bilde 36 - Streetart i ungdomsskolen - One has to go	66
Bilde 37 - Streetart i ungdomsskolen - Donald Trump bygger duplo	66
Bilde 38 - Streetart i ungdomsskolen - ikke mer is, bare plast	67
Bilde 39 - Streetart i ungdomsskolen - «Fake» smil.....	67
Bilde 40 - Streetart i ungdomsskolen - kroppspress	67

Bilde 41 - Syvendeklassinger maler det de vil - 1	68
Bilde 42 - Syvendeklassinger maler det de vil - 2	69
Bilde 43 - «American junkie» Scenografi av Catherine Cornell.....	74
(Cornell, 2019)	
Bilde 44 - Tagging på konstruksjonsplater, Schweigaardsgate i Oslo.	74
Bilde 45 - Montana samarbeid med Reebok. Sko fra Reebok i fargen Montana-5140..	76
Hentet 31.10.21 fra: http://magazine.montana-cans.com/montanacans-lookbook-2019/62319074	
Bilde 46 - Bygdepride i Volda, 2018.....	109
(nrk.no, 2021)	
Bilde 47 - 6 åring maler med cans	148

Kasusbildeliste

Kasusbilde 1 - OSB-plate 120cmx120cm	73
Kasusbilde 2 - Cansene som kom i posten var tydelig er preget av pastellvalører	77
Kasusbilde 3 - De pastellrøde cansene blir byttet ut av meg.....	78
Kasusbilde 4 - Farger elevene ble vist under skissearbeidet og som elevene hadde tilgjengelig under malingen	78
Kasusbilde 5 - Elevene tar på seg beskyttelsesutstyr før de får hente seg cans.....	79
Kasusbilde 6 - Elever på workshop får en kort innføring.....	83
Kasusbilde 7 - Elev henter seg cans på workshop.....	84
Kasusbilde 8 - Elev 5 i arbeid.....	84
Kasusbilde 9 - Elev 1 i arbeid.....	85
Kasusbilde 10 - Elev 7 i arbeid.....	85
Kasusbilde 11 - Elev 1: «Ikke kast søppel i havet».....	88
Kasusbilde 12 - Elev 2: «Ingen dyr skal ha det vondt».....	89
Kasusbilde 13 - Elev 3: «Det er ikke for sent, du kan få til alt du vil».....	90
Kasusbilde 14 - Elev 4: «Jenter kan å være sjefer. Jenter er like mye verdt som gutter».	91
Kasusbilde 15 - Elev 5: «Det er okei å ikke være okei».....	92
Kasusbilde 16 - Elev 6: «Vi kan ikke stå og se på at jorda blir ødelagt, vi må gjøre noe».	93
Kasusbilde 17 - Elev 7: «Den som gjør noe dumt mot andre må tenke seg om og de som opplever dumme ting må holde ut, det blir bedre».....	94
Kasusbilde 18 - Elev 8: «Alle kan like alle».....	95
Kasusbilde 19 - Elev 9: «Søppel i havet er ikke bra #Teamseas».....	96
Kasusbilde 20 - Elev 10: «Jeg liker fotball».....	97
Kasusbilde 21 - Elev 11: «Jorda tåler ikke alle fabrikkene».....	98
Kasusbilde 22 - Elev 12: «Jeg liker spill».....	99
Kasusbilde 23 - Elev 1: piece og skisse.....	100
Kasusbilde 24 - Elev 2: piece og skisse.....	101

Kasusbilde 25 - Elev 3: piece og skisse.....	102
Kasusbilde 26 - Elev 4: piece og skisse.....	104
Kasusbilde 27 - Elev 5: piece og skisse.....	105
Kasusbilde 28 - Elev 6: piece og skisse.....	106
Kasusbilde 29 - Elev 7: piece og skisse.....	107
Kasusbilde 30 - Elev 8: piece og skisse.....	109
Kasusbilde 31 - Elev 9: piece og skisse.....	111
Kasusbilde 32 - Elev 10: piece og skisse.....	112
Kasusbilde 33 - Elev 11: piece og 4 skisser i den rekkefølgen de ble utarbeidet.....	114
Kasusbilde 34 - Elev 12: piece og skisse.....	115
Kasusbilde 35 - Egen skisse piece 1.....	118
Kasusbilde 36 - Eget arbeid med piece 1-1.....	119
Kasusbilde 37 - Eget arbeid med piece 1-2.....	120
Kasusbilde 38 - Eget arbeid med piece 1-3.....	120
Kasusbilde 39 - Eget arbeid med piece 1-4.....	121
Kasusbilde 40 - Eget arbeid, forhindre at maling renner.....	121
Kasusbilde 41 - Egen skisse 1 piece 2, ikke grisete nok.....	122
Kasusbilde 42 - Egen skisse 2 piece 2, mer grisete gris.....	122
Kasusbilde 43 - Eget arbeid med piece 2.....	123
Kasusbilde 44 - Eget arbeid, kasser med cans.....	124
Kasusbilde 45 - Egen skisse piece 3.....	125
Kasusbilde 46 - Eget arbeid med piece 3.....	126
Kasusbilde 47 - Piece 1: «Utenfor boksen».....	127
Kasusbilde 48 - Piece 2: «Jorda er en gris».....	128
Kasusbilde 49 - Piece 3: «Shit in shit out».....	129
Kasusbilde 50 - Piece 1 med skisse.....	130
Kasusbilde 51 - Piece 2 med skisse 2-2.....	131
Kasusbilde 52 - Piece 3 med skisse.....	133

Figurliste

Figur 1 - Tegnet modell av forskningsdesign.....	53
Figur 2 - Samtykkeerklæring (skjermdump).....	59
Figur 3 - Utdrag av analyse (skjermdump).....	62
Figur 4 - Grafisk fremstilling av KHAT (aktivitetsmodell).....	63
<small>(Postholm, 2010, s. 30)</small>	
Figur 5 - Aktivitetsmodell for graffiti workshop (egen skisse).....	64
Figur 6 - Overlevert teknisk kunnskap fra en maler.....	70
Figur 7 - Overlevert teknisk kunnskap fra en maler.....	71
Figur 8 - Skjermdump av powerpointpresentasjon som viser elevenes oppgave.....	82

Vedlegg

Vedlegg 1: Meldeskjema til NSD

Vedlegg 2: Godkjenning fra NSD

Vedlegg 3: Informasjonsskriv til elever og foresatte

Vedlegg 4: Intervjuguide til gruppeintervjuer

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

Meldeskjema

Referansenummer

257643

Hvilke personopplysninger skal du behandle?

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Bilder eller videoopptak av personer
- Lydopptak av personer

Prosjektinformasjon

Prosjektittel

Graffiti masteroppgave

Prosjektbeskrivelse

masteroppgave kunst og håndverk GLU 1-7. innhente empiri fra skole, samt eget skapende arbeid.

Begrunn behovet for å behandle personopplysningene

Jeg ønsker å innhente empiri fra en barneskole. Jeg ønsker fotodokumentasjon av elever i en skoleklasse som deltakere i skapende arbeid. Elevene skal arbeide med graffiti og jeg ønsker å ha fotodokumentasjon av at de arbeider med graffiti i min oppgaven. Jeg mener det er relevant for oppgaven og dens formål og hjelpe lærere som ønsker å arbeide med graffiti at jeg fotodokumenterer elevenes arbeidsprosess. Jeg ønsker også fotodokumentasjon av elevenes anonymiserte eleverbeid, det vil si det elevene lager. Foto av elevenes ansikter vil være anonymisert i den grad at man ikke kan se ansiktene på elevene. Den aktuelle skoleklassen har foreldre/foresatte som alle har godtatt at elevene kan fotograferes i skolesammenheng. Jeg ønsker også å intervju en aktiv graffitikunstner som anonymiseres i oppgaven. Formålet med dette er å innhente kunnskap om graffiti som metode og se sammenheng mellom elevenes skapende arbeid og kunstformen.

Ekstern finansiering

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Emilie Abusdal [REDACTED]

Behandlingsansvar

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Sørøst-Norge / Fakultet for humaniora, idrett- og utdanningsvitenskap / Institutt for estetiske fag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Agnete Dale Tessem, [REDACTED]

Skal behandlingsansvaret deles med andre institusjoner (felles behandlingsansvarlige)?

Nei

Utvalg 1

Beskriv utvalget

elever, 7.trinn, max 20 elever

Rekruttering eller trekking av utvalget

rekruttering ved skole hvor jeg er vikar

Alder

11 - 13

Inngår det voksne (18 år +) i utvalget som ikke kan samtykke selv?

Nei

Personopplysninger for utvalg 1

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Bilder eller videoopptak av personer
- Lydopptak av personer

Hvordan samler du inn data fra utvalg 1?

Gruppeintervju

Grunnlag for å behandle alminnelige kategorier av personopplysninger

Samtykke (art. 6 nr. 1 bokstav a)

Hvem samtykker for barn under 16 år?

Foreldre/foresatte

Deltakende observasjon

Grunnlag for å behandle alminnelige kategorier av personopplysninger

Samtykke (art. 6 nr. 1 bokstav a)

Hvem samtykker for barn under 16 år?

Foreldre/foresatte

Informasjon for utvalg 1

Informerer du utvalget om behandlingen av opplysningene?

Ja

Hvordan?

Skriftlig informasjon (papir eller elektronisk)

Utvalg 2

Beskriv utvalget

Graffitikunstnere/utøvere

Rekruttering eller trekking av utvalget

rekruttert gjennom personlig nettverk

Alder

25 - 50

Inngår det voksne (18 år +) i utvalget som ikke kan samtykke selv?

Nei

Personopplysninger for utvalg 2

- Navn (også ved signatur/samtykke)
- Lydopptak av personer

Hvordan samler du inn data fra utvalg 2?

Personlig intervju

Grunnlag for å behandle alminnelige kategorier av personopplysninger

Samtykke (art. 6 nr. 1 bokstav a)

Informasjon for utvalg 2

Informerer du utvalget om behandlingen av opplysningene?

Ja

Hvordan?

Skriftlig informasjon (papir eller elektronisk)

Tredjepersoner

Skal du behandle personopplysninger om tredjepersoner?

Nei

Dokumentasjon

Hvordan dokumenteres samtykkene?

- Manuelt (papir)

Hvordan kan samtykket trekkes tilbake?

Elevene kan når som helst trekke seg fra prosjektet. De vil bli tatt ut av gruppa og ivaretatt av en annen lærer.

Hvordan kan de registrerte få innsyn, rettet eller slettet opplysninger om seg selv?

Hvis de registrerte ber om det, blir all informasjon om vedkommende slettet.

Totalt antall registrerte i prosjektet

1-99

Tillatelser

Skal du innhente følgende godkjenninger eller tillatelser for prosjektet?

Behandling

Hvor behandles opplysningene?

- Mobile enheter tilhørende behandlingsansvarlig institusjon
- Private enheter

Hvem behandler/har tilgang til opplysningene?

- Student (studentprosjekt)

Tilgjengeliggjøres opplysningene utenfor EU/EØS til en tredjestat eller internasjonal organisasjon?

Nei

Sikkerhet

Oppbevares personopplysningene atskilt fra øvrige data (koblingsnøkkel)?

Ja

Hvilke tekniske og fysiske tiltak sikrer personopplysningene?

- Opplysningene anonymiseres fortløpende
- Opplysningene krypteres under lagring

Varighet

Prosjektperiode

05.10.2021 - 30.06.2022

Skal data med personopplysninger oppbevares utover prosjektperioden?

Nei, alle data slettes innen prosjektslutt

Vil de registrerte kunne identifiseres (direkte eller indirekte) i oppgave/avhandling/øvrige publikasjoner fra prosjektet?

Ja

Begrunn

Utvalg 1 vil kunne gjenkjennes gjennom grafittien de lager. Gjennom evt. klesdrakt ved fotodokumentasjon av at elevene arbeider (ikke ansikt).

Tilleggsopplysninger

Vedlegg 2: Godkjenning fra NSD

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/6156e2b0-2a29-45dc-a249-952533a3be18>

[Meldeskjema](#) / [Grafitti masteroppgave](#) / Vurdering

Vurdering

Referansenummer

257643

Prosjekttittel

Grafitti masteroppgave

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Sørøst-Norge / Fakultet for humaniora, idrett- og utdanningsvitenskap / Institutt for estetiske fag

Prosjektperiode

05.10.2021 - 30.06.2022

[Meldeskjema](#)

Dato	Type
18.10.2021	Standard

Kommentar

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 18.10.2021 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 30.06.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra foresatte til behandlingen av personopplysninger om barna. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte/foresatte kan trekke tilbake. Elevene vil også samtykke til behandlingen.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være foresattes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at foresatte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte og deres foresatte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert/foresatt tar kontakt om sine/barnets rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>. Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson hos NSD: Simon Gogl

Lykke til med prosjektet!

Vil du delta i forskningsprosjektet

Graffiti i skolen

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å samle erfaringer fra en elevgruppe som arbeider med graffiti. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg er student og skriver en masteroppgave i kunst og håndverk med tema graffiti. Gjennom et undervisningsopplegg som strekker seg over én dag ønsker jeg å arbeide med graffiti sammen med elevene. Arbeidet vil foregå utendørs på staffelier med vannbasert spraymaling. Det vil bli gitt nærmere informasjon om hvilken dag det er aktuelt for elevene å ta på seg tøy «det ikke er så farlig med». Vi arbeider med vannbasert spraymaling som gjør at eventuelle flekker på tøy kan vaskes bort så lenge det er vått og det vil være tilgang på vann på stedet. Jeg vil også ha med meg hansker og skoposer til elevene.

Foreløpig problemstilling for prosjektet er:

«hvordan kan elever utrykke egne følelser/meninger gjennom graffiti?»

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Sørøst Norge er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg er student og jobber i tillegg som vikar på skolen.

Prosjektet passer best for de eldste elevene og det er din klasse som er invitert til å delta i prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

- Deltakelse i prosjektet innebærer for deg som elev å delta på et undervisningsopplegg med klassen din som jeg leder. Vi skal prate sammen om graffiti som kunstform og lage skisser før vi går ut og arbeider med sprayboks på staffelier. Jeg fotograferer deg og andre elever mens dere arbeider. Jeg fotograferer ikke ansiktet ditt eller andre elevers ansikt. Hensikten med dette er å dokumentere hvordan vi arbeider.
- *Jeg vil også be om at du som elev deltar i et gruppeintervju på slutten av dagen. Der vil jeg stille spørsmål om din opplevelse og hvilke tanker/erfaringer du og andre elever sitter igjen med etter å ha arbeidet med graffiti. Jeg tar lydopptak og notater fra dette gruppeintervjuet.*

Foreldre/foresatte kan få se intervjuguide på forhånd ved å ta kontakt.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Dersom du ikke ønsker å delta vil det være et alternativt opplegg for deg på skolen.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- *Det er kun meg som student som vil ha tilgang til lydopptak og fotografier i forbindelse med prosjektet.*
- *Navnet ditt vil fortløpende bli erstattet med en kode som lagres på en egen navneliste. Navnelisten oppbevares adskilt fra øvrige data slik at du blir anonymisert.*
- *Det vil ikke være mulig å gjenkjenne noe du har sagt i forbindelse med gruppeintervjuet i min oppgave.*
- *Det vil ikke være mulig å gjenkjenne deg ved ansikt på fotografier i oppgaven.*

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er juni 2022. Data som ikke er med i oppgaven vil da bli slettet.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra USN har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- *USN ved Agnete Dale Tessem.*
- *Vårt personvernombud: Paal Are Solberg. Kontakt: personvernombud@usn.no*

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- *NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.*

Med vennlig hilsen

Agnete Dale Tessem.

(veileder)

Emilie Abusdal

(student)

Samtykkeerklæring

ELEV

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *grafitti i skolen*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i *grafittiprojekt*
- å delta i *gruppeintervju på slutten av dagen*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

-----
(Signert av prosjektdeltaker, dato)

FORELDER / FORESATT

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*sett inn tittel*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- at mitt barn deltar i *grafittiprojekt*
- at mitt barn deltar i *gruppeintervju på slutten av dagen*

Jeg samtykker til at opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

-----
(Signert av forelder / foresatt, dato)

Intervjuguide - gruppeintervjuer

- Hva synes dere om oppgaven i dag?

- Hva ville du formidle med piecen din?
  - Utdyp for eksempel: Farger, symboler, plassering, betydning, former ...
- Fungerte det du hadde tenkt utfra skisse?
  - hva fungerte bra?
  - hva fungerte mindre bra?
- Hva tenker du at publikum ser/tenker når de ser piecen din?